UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Liber Secvndvs De Monachis

urn:nbn:de:hbz:466:1-72506

Visual Library

que supra Romanum Pontificem potestate prolixius fuit actum, quibus si addantur, quæ ex aliis & parallelis Augustini locis in tractatione quæstionis de regimine secularium in Ecclesia fuêre producta, præsentem quoque controversiam non parum illustrare possunt. Nunc ex abundanti illud adhuc subjungo, quod, cùm in hac quæstione primum meritissimo & classicum occupet locum Apostoli oraculum, quo omnem sine omni exceptione animam *potestatibus sublimioribus* vult subditam, præter alios interpretes Papæos *Esthius* ingenuè fateatur, *omnes veterum commentatores, tam Græcos, quàm Latinos, & in specie Augustinum statuisse, Paulum hoc loco de potestate tantum seculari agere, idque & contextum sermonis, & gladii ac tributorum mentionem satis indicare.* Quorsum pertinet, quod idem Doctor augustus in hujus oraculi explicatione generatim bene monuit: *Cùm constemus ex anima & corpore, quamdiu in hac vita temporali sumus, rebus etiam temporalibus ad subsidium degendæ hujus vitæ utamur, oportet nos ex ea parte, quæ ad hanc pertinet vitam, subditos esse potestatibus, id est, hominibus res humanas cum aliquo honore administrantibus; ex illa verò parte, qua credimus Deo, & in regnum ejus vocamur, non nos oportet esse subditos tui quam homini, id ipsum in nobis everiere cupienti, quod Deus ad vitam æternam donare dignatus est.* Et quia Bellarminus in quintæ propositionis super hac controversia illustratione Christi inprimis oraculum urget, quo *liberos esse filios* pronuntiavit, addita Augustini explicatione, placet eam huc adponere, ne quid in veritatis præjudicium docuisse videatur sanctus Pater, qui Christi verba sequentem in modum exposuit: *Quod dixit, liberi sunt filii, in omni regno intelligendum est, liberos esse regis filios, non vectigales. Multò magis ergo liberi debent esse in regno terreno filii illius regis, sub quo sunt omnia terræ regna.* Atqui Bellarminus & juxta ejus doctrinam Clerici Romanenses vix se solos Dei filios dicere audebunt, exclusis fidelibus cæteris omnibus; adeoque se etiam solos dicere non possunt liberos, àque omni potestatis politicæ jugo exemtos.

Rom. 13.

Matth. 17.

LIBRI SECVNDI,

De

MONACHIS,

CAPUT PRIMUM & seqq.

De

Nomine, Naturâ, Varietate, Confirmatione, Origine Monachorum & religiosorum.

ANte-quàm examen hujus controversiæ, utut perbreve & succinctum adgrediamur, quid de statu monachismi antiquorum, nominatim seculo Augustini, statuerint antehàc evangelici confessores, tempore reformationis per *Lutherum* Dei organum inchoatæ, operæ pretium erit audire, qui mentem suam hac de re sequentibus expresserunt verbis: *Augustini tempore libera erant Collegia; posteà ubique corrupta disciplina, addita sunt vota, ut tanquam excogitato carcere disciplina restitueretur.* Non attentis jàm iis, quæ Bellarminus ex Augustino oppositi, utpotè quæ suo ordine & loco responsum accipient, id nunc ea inter inprimis meretur observari, quod in Harmonia Confessionis Augustanæ, quam superiori adhuc seculo *Andreas Fabricius*, Leodius edidit, non solùm in genere illa responsio, quæ nomine Imperatoris Caroli & Principum *Romano*-Catholicorum conscripta fuit, agnoscat, *Monasteria olim fuisse scholas literarum*; Johannes quoque *Cochlæus*, juratissimus Augustanæ Confessionis & Evangelicorum hostis, in discussione hujus articuli, fateatur, *non solum olim, sed nostris adhuc temporibus, in Monasteriis, tam locupletibus, quàm pauperibus, fuisse scholas doctrinæ*; verùm etiam Johannes à *Daventria*, in refutatione ejusdem, etsi demonstrandum in se susceperint, *non Augustini solum tempore, sed & ante Evangelii initium fuisse religiosos, qui relictis rerum mundanarum vanitatibus voto sese obstrinxerint*, dubitanterque scripserit, *incertum adhuc esse, an omnia tempore Augustini Collegia fuerint libera, cum certò constet, quod mox post Apostolos solennem Monachi fecerint professionem*; illud tamen in veritatis gratiam sibimet

Art. 6. abusi.

sibimet ipsi contrarius addiderit: *Ante Augustinum fuisse Monachos, qui initio Ecclesiæ nascentis publicè & solenniter profiterentur Monachatum*, hæc notanter subjungens: *Puto, tunc turpius fuisse, professione & proposito decidere,* (forsitan, decedere,) *quàm nunc est, votis nullam præstare fidem.* Quod tempora ante Augustinum, imò ante Evangelium, ut Daventria scribit, attinet, de quibus contra *Boulducum & Caramuelem*, Monachismum votivum in Ecclesiâ Veteris Testamenti quærentes, in *Vindiciis Evangelico-Thomisticis* ex occasione actum est, illud saltem hic placet adscribere judicium, quod *Lucas Holstenius*, in dissertationis proœmialis fragmento *ad Codicem regularum* lectori statim sub initium exhibuit, ita scribens: *Frustra sunt, qui verum & perfectum Monachismum Christianismo vetustiorem faciunt, cujus in Veteri Testamento figura magis, quàm forma; præsagia potius, quàm exempla reperiuntur. Anachoresis Eliæ, hujus & Eliseï discipulorum convictus, Nazaræorum & Rechabitarum instituta; tumsi quæ occurrunt alia hujus generis, videri possunt quædam quasi rudimenta gratiæ Monachos facere exordientis. Esseni quoque, quorum Ebræi meminerunt, uti & quos Philo describit, (quanquam hos Hieronymus fuisse Christianos putat,) multis, ut palam est, differentiis à Monachorum instituto discrepabant.* Possent quidem & hæc aliquod sustinere examen, nisi multò tolerabiliora essent præ iis, quæ communiter in hoc argumento legi solent. Sufficiat nunc contra *Daventriam* ex proprio, quod nobis suppeditat, testimonio observasse, Augustini tempore ea vota, quæ hodiè Cœnobitas utriusque sexus rigorosissimè solent adstringere, nondum ità obtinuisse, cùm expresè ea ad nostra referat tempora, Monachis verò Augustini tempore solam professionem & propositum in genere adscribat, nullâ specificatione voti addita; neque omninò statuat impossibile tum fuisse, ab hoc decedere proposito, sed tantum, quod cum aliquâ turpitudine fuerit conjunctum. Atqui non tangunt hæc & similia scopum vel controversiæ statum, qui inter Evangelicos & Papistas præcisè non est, an tempore Augustini, vel ante etiam, fuerint hic & ibi Collegia Monachorum & Monialium, separatim sub certo quodam instituto viventium, quod negare, esset, soli in die mero lumen auferre; sed an eadem fuerit cœnobitarum ratio tum, quæ hodie est, & num Augustinus hanc professionem à Jure quodam divino derivaverit, vel agnoverit, esse eam instituti Apostolici, tantæque perfectionis, quanta hodie eidem communiter solet adscribi; quin &, quod hic inprimis attendendum est, an Bellarminus pro instituti hujus commendatione semper ex genuinis & indubitatis utrinque Augustini scriptis militaverit, imò, an Augustinum testem pro ratione scopi idoneum laudaverit? Certè si hæc singula rite observentur, quod par est atque justum, multa Bellarmino auferentur arma, quæ ex Augustini panophia ad victoriam contra hæreticos obtinendam mutuò sumsisse voluit videri, id quod sequens examen ad lydium veritatis lapidem nunc ostendet.

Et ut in antecessum breviter aliquid dicatur de iis Augustini in laudem Monachismi contra ejus vituperatores testimoniis, quæ Bellarminus in præfatione non ita parcè citat ex variis ejus libris & tractatibus, si res æqua ponderetur lance, adparebit, ea Evangelicos non tangere, utpotè statum hunc, qualem tempore Augustini fuisse confessores Augustani agnoverunt, non ita vituperantes, ut vulgò ipsis imputatur, quique ideò tanquam omnis continentiæ osores non male tentum, sed pessime audiunt, quamvis dudum in publico suam testati innocentiam, ad quam hic quoque non indebita fit provocatio. Ad ipsam hujus controversiæ tractationem ut deveniatur, dum Augustinus illud regii vatis oraculum illustrat, quo *habitare fratres in unum* dicitur bonum & jucundum, aliaque inter ad elogium fraternæ unionis amplificandum monet, *Canticum hoc dulcissimum excitasse homines, & de secularibus fecisse Monachos*; Augustinum hic munus historici executum esse, nemo non videt, narrantem videlicet, quid occasione hujus dicti ab aliquibus factum sit, non quid ipse Spiritus sanctus, ex cujus inspiratione id profectum est, primariò intenderit, de quo interpretes consulendi. Aliàs si Monachismus indè præcipuam expectare debet laudem, quod ejus sectatores ab hoc oraculo non ritè intellecto se excitari ad hoc institutum sunt passi; laudent etiam Monachi Eunuchismum *Origenis*, qui verborum Christi de triplici Eunuchorum genere vel specie sensum adsequi impotens, virum se esse noluit, & quæ ejus fuit intentio, propter regnum cœlorum semetipsum castravit. Ut alia non minoris absurditatis facinora silentio nunc tegam, quæ Dei verbum pro fundamento visa sunt habere; ne videlicet Monachorum pie & in bono

Psal. 132. vel 133.

inter se conspirantium unitatem damnare videar, quam laudasse Davidem ex Augustino voluit Bellarminus.

de moribus Eccles. cap. 31.

Varietatem ordinum quod attinet, verum est, quod Augustinus suo tempore duo agnoverit genera religiosorum, *unum anachoretarum, alterum cœnobitarum*; sed quod ea ex instituto divino vel exemplo Apostolico duxerint Originem, nullibi dicit vel agnoscit Augustinus. Ut jam non dicam, ipsum agnoscere Bellarminum, quoad numerum non consentire Augustino cæteros Ecclesiæ scriptores, qui hanc tractarunt materiam, in specie *Hieronymum & Cassianum*, quia & *Isidorum* quoque; quorum hic quidem diversa Eremitarum & Anachoretarum genera constituit, ex illis autem unus tertium, alter quartum genus addidit, de quibus tamen Bellarminus judicavit, *quod non sint vera religiosorum genera, sed potius relaxationes quædam & religionum corruptiones.* Quæ ipsa diversitas ostendit, ordines hos divinam institutionem aut exemplum Apostolicum ante & pro se non habere. De ipsa Augustini regulâ, ad quam Bellarminus, sicut & ad cæteras *Dominici, Francisci* &c. provocat, non pauca essent dicenda, nisi brevitas aliud jam imponeret. Illud sufficere potest in præsens, ex tribus regulis, quæ primo operum Tomo sub Augustini nomine exstant, ipsum quoque Bellarminum numero & ordine tertiam, reliquis duabus exclusis, Augustino adscribere, hâc cum observatione, *eam non viris, sed fœminis esse datam*, & haberi, in serie epistolarum Augustini; quæ verba etiam sua esse voluit laudatus paulò ante *Lucas Holstenius*, hanc sub nomine Augustini regulam exhibens parte tertiâ *Codicis regularum*, in quâ non nisi *regulæ ad virgines* scriptæ continentur, & quidem eo verborum tenore, quo inter epistolas legitur, contra quàm *Caramuel* fecit, eam quasi viris inscriptam suæ *regulari Theologiæ* inferens, & commentario satis prolixo illustrans. Et quia Bellarmini hic præprimis ratio est habenda, si ejus sententiæ ab *Holstenio* adprobatæ nunc quidem adquiescamus, per se cadunt, quæcunque non solùm ante hoc seculum in editione operum Augustini Parisinâ *Richardus Cenomanus*, Sorbonista, in Antidoto contra *Erasmi* censuram regulæ huic subnexo, sed & non ita pridem *Carolus Moreau*, Eremita Augustinianus, in pro Augustino *Vindiciis quadripartitis*, argumenta congesserunt, ut & viris eam præscripsisse videatur regulam Augustinus, altero horum in eo etiam occupato, ut demonstret, regulam hanc Augustini à non uno Pontificium Romanorum fuisse adprobatam, quod tamen ad præsens institutum non pertinet. Addo nunc, quod D. *Dorscheus* circa hanc Augustini epistolam & regulam optimè observavit, *in ea Augustinum non sanctimoniales in universum instituere; sed Monachas*, hoc est, *Viduas aut virgines, quæ exercitationis spiritualis gratiâ in unum congressæ sint & cohabitaverint, qualis Collegii ducem & præpositam se præbuerit ipsius Augustini soror.* Ubi simul & illud monet notandum, illas *sanctimoniales vel potius Monachas habuisse licentiam de illo recedendi proposito, cùm nuspiam voto solenni & perpetuo innodatas dicat sanctus Pater*, alia ex eo loca subjungens parallela, quæ exemplis id comprobant.

conf. le Cointe Annal. Franciæ Eccles. A. 536. num. 213. & seqq.

part. I. qu. 16. p. 113 in Indic. Iniqu. p. 194.

Ipsum Augustini exemplum ut etiam videamus, memorat Bellarminus ex duobus ejus sermonibus, quos *de communi vita Clericorum* scripsisse perhibetur, *quod in Episcopatu jam constitutus religionem Clericorum regularium instituerit.* Verùm sunt illi sermones ex eorum numero, quos *ad Fratres in Eremo* habuisse vulgo persuasum est, quos tamen Augustinum non agnoscere authorem, præter alios plures ipse Bellarminus *in de scriptoribus Ecclesiasticis* opere fateri est coactus. Et quamvis duos hosce velit exceptos, alios tamen neque iis parcere, per ea constat, quæ mox sub initium suarum pro Augustino Vindiciarum laudatus proximè scriptor adduxit, de eo quam-maximè sollicitus, ut non solùm hi duo, sed & omnes cæteri sermones Eremitici pro genuino Augustini fœtu agnoscantur. Adeò non indubitata sunt omnia Augustini scripta, ex quibus Bellarminum hactenus pro Monachismi instituto militasse vidimus. Sed pergendum est, atque porrò videndum, quid ultrà Bellarminus mercium pro Monachismi instituto sub Augustini authoritate commendet. Ubi sicut grati acceptamus Bellarmini confessionem, quâ Augustinum quoque inter cæteros religionum monasticarum authores agnoscit *nullam à Pontifice adprobationem regulæ legi quæsivisse, idque propterea, quod nondum extaret jus Ecclesiasticum id præcipiens*; ita dum, quæ de *Antonio* in vita ejus leguntur, quam vulgò *Athanasium* scripsisse perhibent, authoritate Augustini munire conatur; quasi & is

cùm

cum aliis *Athanasio* vitam *Antonii* adscripsisset, fallitur & fallit Bellarminus. Facit quidem Augustinus loco per Bellarminum citato mentionem vitæ *Antonii*, sed quod eam *Athanasius* scripserit; ne verbulo quidem indicat, sed à sola Bellarmini liberalitate in addendo id profectum est. Quamvis si id esset, quod tamen non est, minus nihilo adhuc probandum incumberet Bellarmino, vitam *Antonii* scriptam ab *Athanasio* & lectam ab Augustino esse eam, quæ hodienum extare dicitur. Quas enim eum in finem collegit rationes Bellarminus contra *Magdeburgensium Centuriarum* scriptores, præter alios *Rivetus* inprimis in *Critico* ita examinavit, ut si *Labbæus*, quod promisit, vellet præstare, & argumenta Bellarmini ab exceptionibus & instantiis *Riveti* vindicare, satis & hic inveniret, quod ageret. lib. 8. confess. cap. 6.

Ad id, quod Bellarminus porrò ex *Dionysii* Areopagitæ libro *de Hierarchiâ Ecclesiasticâ* pro exhibendâ & ostendendâ Monasticæ professionis formâ refert, addens, etiamsi liber hic Augustino & aliis ante se Patribus fuerit incognitus, non adeò multum interesse, sed *signum esse, authorem hunc non extitisse illorum tempore*; hoc breviter notandum, quod oculatissimus Sorbonista *Launojus* in bipartito *de duobus Dionysiis* opere post Bellarminum inter alia observavit, *seculo Areopagitæ inauditam fuisse Monachorum diversitatem, inauditum quoque consecrationis monasticæ mysterium*, quæ duo in hujus libri capite per Bellarminum citato traduntur; imò *Auctores quarti & quinti seculi vix ita loqui*. Et quia hic sub Dionysii nomine scriptor ibidem in descriptione Onomatologiæ monasticæ ad *divinos præceptores* suos provocat, nullique præter Paulum & reliquos Apostolorum Dionysi fuerint Præceptores, indè etiam constare posse idem monet *Launojus*, supposititum esse hunc Dionysio librum, *quia Paulus cæterique Apostolorum nullibi de Monachis ita, sicut hic author, loquantur, nullibi Monachos ita distinguunt; qui verò ita de variis Monachorum generibus scripserint, post Apostolorum & Dionysii hujus tempora vixisse, eoquemet ipso Areopagitæ hunc abjudicare librum*. Idem nuper prolixissimè singulari libro ostendit *Dallæjus* post operam *Launoii* hunc pseudo Dionysiastrum cum pulvillo excutiens, ubi inprimis *Halloixii* Lojolitæ, acerrimi operum Areopagitæ adscriptorum propugnatoris, Areopagiticam orationem cum Paulinâ absurdissimè comparantis temeritas castigatur, ac Ideæ hujus in alio quamvis argumento adductum ab eo velut ex Augustino exemplum refellitur. Part. II. p. 211. cap. 24. 28. & 30. Ibid. c. 31.

Post hæc ad Apostolorum nos ducit exemplum Bellarminus, quos *primos fuisse Monachos Christianos, vitamque instituisse cœnobiticam, ubi omnia essent communia, ac voto ad eam se obligasse perfectionem, quia & ab eorum exemplo religiones cœpisse*, ex quarto & quinto actorum capite Augustinum docere, innuit, idque loco duplici, quæ jam intuebimur. Et primum quidem quod attinet, non negamus, adscribere Augustinum aliquod votum Apostolis, quos vocat certa quadam ratione *potentissimos*, verum non respectu illius communionis, quæ in actibus eorum commendatur, cujus nulla planè ibidem extat mentio, sed occasione illius gloriationis, quâ Petrus communi Apostolorum nomine se omnia, quæ habuerant, reliquisse, Christumque vocantem secutos esse dixit; quod per votum aliquod factum esse, quale in Monachismi professione nunc requiritur, an Augustinus rectè scripserit, videant, qui omnia Patrum dicta satagunt defendere, in quorum numero Bellarminus quidem non est, non semel liberrimè ab Augustini & omnium aliorum Ecclesiæ Doctorum sententia recedens, cujus in posterum quoque exempla suppeditabuntur. Quamvis autem in Bellarmini gratiam Augustino, vel potius in Augustini gratiam Bellarmino concederemus aliquam voti speciem, qua Apostoli à Christo vocati per omnium suorum, quæ habebant, ultroneam & liberrimam derelictionem se ad perpetuam paupertatem obligatos fecisse dici possent, an ea propter Monachos propriè dictos fuisse eos dicet aliquis, vitamque instituentes cœnobiticam, quos imitari deceat, quicunque perfectam pro hujus seculi statu vitam ducere studeat, Deoque pro viribus placere? Multa certè intercedunt hic dissimilia, quæ aliter judicare docent, ubi singularitas instituti Apostolorum attenditur, quod quicunque prætendunt hodiè, etiam extra Monachismi statum, se & alios plurimùm fallunt, idque sibi attribuunt, ad quod nullam omninò vocationem ex debito possunt ostendere, de aliorum vocatione legitima & extra omne dubium posita quam-maximè solliciti. Posterius Augustini testimonium, quod pro aliorum exemplo Bellarminus è sermonibus *de communi vita Clericorum* producit, singulare non requirit examen, cùm paulò ante sit lib. 17. de Civit. Dei, cap. 4. Matth. 19.

ostensum, esse hos sermones in censu eorum, de quibus ab ipsis sincerioribus inter Censores Papæos non immeritò dubitatur. Hoc tantum ex superfluo nunc placet addere, si promiscuè id adprobari debet, quod exemplo Apostolorum non attentis rerum circumstantiis à quocunque hic & nunc fieri videmus, neque eam esse rejiciendam bonorum communionem, quam Anabaptistas ad imitationem illius exempli hodienùm observare videmus, & de eâ gloriari legimus.

lib. III. contra liter. Petil. cap. 40.

Quod Augustinus, id quod ulterius objicit Bellarminus, ad Petiliani Donatistæ accusationem, quâ eum ob institutum vitæ genus Monasticum inter alia arguit, nihil respondit, ac eomet ipso verum id esse fassus est, nullum planè de Origine Monachismi divinâ vel instituto ejus Apostolico testimonium præbet, quia potius, si res accuratius, ut par est, ponderetur, contrarium exhibet. Si enim juris esset divini Monachismus, aut exemplum ante se haberet Apostolicum, institutionem ejus sibi quoque passus non fuisset adscribi Augustinus, quod nemo non videt, quantum momenti in hoc habeat negotio, præsertim cùm augustus hic Doctor alias non nisi ex sacris scripturis contra adversarios egerit, id quod ex laudato etiam contra Petilianum opere plus satis constat. In specie, si ad tria deveniatur vota, obedientiæ nimirum, Paupertatis & Castitatis, quæ ab Antiquis etiam observata fuisse, ex citato superius Augustini libro *de Moribus Ecclesiæ* Bellarminus ostendere conatur; neque hic inficias imus, extare ibi à sancto Patre memorata harum virtutum documenta, ab iis observata, qui religiosam ex more illius seculi vitam sive inter Anachoretas, sive inter Cœnobitas ducere studuerunt. Sed oculatus præ aliis pluribus fuisset Bellarminus, si in Augustino eam votorum rationem vidisset & ostendere potuisset, quâ hodiè obligari solent & rigidissimè constringi, qui ad Perfectionis Christianæ statum contendere in vanum & irrito conatu laborant; si ea præter, quod semper hic ante omnia venit attendendum, in hoc Augustini testimonio, quod singulare Monachismi illo tempore florentis Elogium continet, aliquod pro his votis mandatum vel exemplum ad imitationem ex sacris literis, vel etiam, quod itidem hic non negligendum, aliquod promissum pro divino hujus rei beneplacito exhibuisset, ita ut horum votorum rei possent esse certi, se per obedientiam priori exhibitam, quam infra videbimus cœcam, per Paupertatem insuper voluntariam, quâ nihil ad necessitatem desideratur, per Castitatem quoque perpetuam, perpetuis tentationibus & gravissimis ustionibus obnoxiam, in profectiori vivere statu, Deoque magis placere, quàm liberos, servos, discipulos, subditos, auditores suis Parentibus, Heris, Præceptoribus, Magistratibus, Doctoribus ex mandato Dei & corde simplici pro viribus obedientes; quàm itidem Abrahamo, Isaaco, Jacobo, laudatissimis & dilectissimis Deo Patriarchis similes temporalibus Bonis per media non illegitima Deo specialiter labores eorum benedicente adfluentes, non tamen animo eisdem adhærentes, sed iisdem ad clementissimi Largitoris Dei gloriam ac proximi necessitatem ex debito utentes, Fidemque salvificam, quâ se coram Deo in hoc seculo justos esse, in altero autem & futuro beatos fore toti confidunt, verè bonis & non humanâ, sed divinâ traditione commendatis operibus tanquam fructibus generosis exhibentes & demonstrantes; quàm & porrò conjuges pios, ita castitatem servantes conjugalem, ut quidquid in usu conjugii ex instituto non solùm divino, sed & ex humanâ post lapsum imbecillitate veniat inter, quod omninò non licet evitare, id tamen à cultu Dei vi Fœderis Baptismatis debito abstrahere & impedire se non sinant, certi, ea, quæcunque super adhuc sunt, quorum causâ quotidiè Deo supplicia obferunt, propter Christi sufficiens meritum, quod sibi per Fidem veram adplicant, non imputatum, sed tectum, imò penitus ablatum & oblivioni commendatum iri. Nisi enim de his & singulis omninò sint indubii Votifices Papæi, non video, quâ ratione majoris præ cætero hominum statu perfectionis gloriam sibi adscribere meritò possint vel debeant.

Jam ad Bellarminum, & eo duce ad Augustinum nobis est redeundum, eaque pro Monachismi Statu testimonia, quæ Bellarminus adducit, ubi mendacia detegere & calumnias refutare se gloriatur, quas ab Evangelicis Doctoribus contra eum proferri existimat. Ut accusationes has ab inusto crimine hic liberemus, instituti ratio non permittit, quæ Augustini tantum Vindicias postulat. Et quidem ad id mendacium, quod Lutherum committere circa comparationem Virginitatis cum statu conjugali refert Bellarminus, sequens Augustini testimonium ad prærogativam Virginitatis demonstrandam exhibet: *Cùm perpetuæ Continentiæ professores se conjugatis comparantes secundum scripturas compererint, eos infra esse & opere & mercede & voto & præmio, statim*

de S. Virgin. c. 31.

statim veniat in mentem, quod scriptum est: Quantò major es, tantò humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Ne & hic ingenuitas sincera possit desiderari, fatemur porrò, Augustinum nimiâ Virginitatis laude abreptum, quod fieri solet, plus eidem detulisse, quàm par fuerit, cùm id non absque statûs conjugalis, qui tamen Deum agnoscit institutorem, contemtu factum sit. Et quia Augustinus expressè scribit, *secundum scripturas* infra esse conjugatos, operæ fecisset pretium, si indicasset, secundum quas hæc inferioritas conjugatorum manifesta esset. Si enim ad illud Apostoli oraculum respexit, quo ex respectu circumstantiæ temporis illius, ob tempestates persecutionum imminentes, statum solitarium præ conjugato, tanquam ad eas sustinendas magis aptum commendavit; in antecedente de *Cælibatu Sacerdotum* capite jam fuit ostensum, quàm impertinenter & inconsequenter illud ad præsentem Controversiam trahatur, utut & Augustinus & omnes cæteri Virginitatis Encomiastæ hyperbolici hoc solo non ritè intellecto, & plus ultra-quàm par erat, extenso nitantur. Equidem, quidquid in laudem Virginitatis, in excessu etiam, scripserit Augustinus, grati tamen agnoscimus, quæ idem alibi verè *secundum scripturas* statui conjugali adscripsit Elogia, quæ ex libro ejus *de Bono conjugali* proximè videbimus, ubi prius breviter fuerit discussum id, quod ex eo de Voto Mariæ Virginis beatissimæ genitricis adduxit Bellarminus. Dum enim *Lutherus* noster in *de Votis Monasticis* libro scripsit, *primitivam Novi Fœderis Ecclesiam in totum ignorasse vovendæ cujusque rei usum*, eum videlicet in modum, quo hodiè apud Papistas Vota solent fieri; opponit Bellarminus exemplum Virginis Mariæ, quam voviſſe continentiam ex Augustino docet, scribente: *Quomodo, ait Maria, fiet istud, quoniam verùm non cognosco? quod profectò non diceret, nisi Deo Virginem se ante vovisset.* Solenne hoc Votum fuisse, qualia hodiè solent fieri, vix ipse Bellarminus credidit. Quale verò illud fuerit, juvat ex eodem Augustino audire, cujus sequentia, potissimùm ex hoc libello desumta, ut Annotator observat, verba Gratianus recitat: *Beata Maria proposuit se servaturam Virginitatis votum in corde, sed ipsum Virginitatis votum non expressit ore. Subjecit se divinæ dispositioni, dum proposuit se perseveraturam Virginem, nisi Deus aliter ei revelaret. Commutans ergò Virginitatem suam divinæ dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam adpetendo, sed Divinæ inspirationi in utroque obediendo. Postea verò cum Filium genuit, & quod corde conceperat, simul cum Viro labiis expressit, & uterque in Virginitate permansit.* Glossator Juris Canonici sequentia margini adjecit: *Sic ergo patet, quod Maria non voverat Continentiam, sed proposuerat vovere & Virginitatem conservare, nisi Deus aliter revelaret, vel lex prohiberet, vel parentes cogerent.* Quæ Glossatoris verba etsi nullo nitantur Veritatis in scripturâ revelatæ fundamento, satis tamen est, quod sententiam Bellarmini evertant, Mariam de facto Continentiam voviſſe contendentis. Non multum dissimiliter sententiarum Magister *Lombardus*, ad eadem Augustini verba, quæ Gratianus ex Libello de sanctâ Virginitate collegit, respiciens scripsit: *Proposuerat Maria manere in Virginitate, nisi Deus aliter facere juberet, secundum quod videtur Angelo dixisse. Quomodo fiet istud, quoniam Virum non cognosco*, id est, *me non cogniturum proposui. Neque enim, quia Virum tunc non cognoscebat, necesse erat inquiri, quomodo posset habere filium, sed quia se nunquam proposuerat cogniturum. Dicit enim Beda, quod in Virginitate disposuerat manere.* Beda autem, quia non pauca debet Augustino, hic quoque ejus mentem exprimere voluisse non est improbabile. Quantum verò inter dispositionem, propositum, voluntatem, & ipsum intersit votum, nemo non agnoscit; quamvis neque ipsa dispositio, propositum, voluntas Continentiam vovendi ex verbis Mariæ Virginis, ulloque alio infallibili & fide digno constet documento, quidquid etiam superstitiosis Votificibus videatur.

1. Cor. 7.

de S. Virgin. c. 4.

c. 27. qu. 2. Beata.

lib. IV. dist. 28. n. C.

Nunc ad alia transimus, & illud in specie, quod Bellarminus *Luthero* Vitam conjugatorum cœlibatui non anteponenti quidem, attamen comparanti, hæresin Joviniani, contra quem *Hieronymus* scripsit, objiciens, ad Augustini testimonium provocavit, non solùm Joviniani librum nominantis *vaniloquia*, sed & è contrario libros *Hieronymi* eidem oppositus vocantis *suavissimam præclarissimamque disputationem.* Verùm non silentio prætermittendum falsi crimen hic commisit Bellarminus, dum ipsa epistolarum Augustini à Bellarmino productarum inscriptio & argumentum,

Epist. 28. & 29. ad Hieron.

tum, totaque tractatio ostendit, non ibi ab Augustino quæstionem de cœlibatu aut virginitate, sed de *animarum de natura & origine reatus sive peccati omnibus in universum hominibus post lapsum à nativitate adhærentis*, item de *paritate sive imparitate virtutum & vitiorum*, de quorum utroque Hieronymus in suis contra Jovinianum libris egerat. Quoad illam verò de virginitatis prærogativa controversiam, quam *Hieronymus* idem in laudatis contra Jovinianum libris prolixissimè tractavit, non est, ut Bellarminus *Lutherum* rigorosius vel etiam iniquius judicasse contra Hieronymum causetur. Præter enim quàm, quod *Erasmus*, acerrimus quondam Lutheri oppugnator, non mitius censuit, utpotè quem ob liberiorem in aliis quoque capitibus pennam cæteris scriptoribus Papæis non adeò acceptum fuisse notius est, quàm ut prolixè debeat moneri; vehementissimus certè Philippicarum contra Augustanæ Confessionis symbolum author, *Alphonsus Virvesius*, in Harmonia *Andreæ Fabricii* superius laudata, circa articulum de Cœlibatu & Matrimonio occupatus, *Hieronymi* faciens mentionem, vi veritatis manifestæ adactus negare non potuit, sed ingenuè
p. m. 578. fateri debuit, *cum matrimonio fuisse iniquiorem*. Quæ ex ore hostis infensissimi confessio loco Apologiæ pro Luthero esse potest & debet, excessiva & hyperbolica virginitatis elogia, quæ cum detractione matrimoniià Deo in beatissimo ante lapsum statu instituti, & post lapsum quoque ab eodem non absque singulari favoris documento confirmati, sunt conjuncta, ipsumque tangunt authorem humani generis conservatorem benignissimum, in Hieronymo ex debito & merito castigante. Quin ipse *Hieronymus* non unam pro hisce libris, & quod *Virvesio* judice iniquior matrimonio visus tum non paucis fuit, apologiam scribere fuit coactus, quamvis nunquam eò adactus, ut quæ ex fervore nimio in laudem virginitatis contra matrimonii Encomiasten, ab uno ad aliud extremum, ut non paucis Ecclesiæ Doctoribus in aliis etiam Doctrinæ capitibus accidisse, annales Ecclesiastici varia exemplorum congerie docent, dilapsus scripsit, non dico revocaverit, sed aliquo saltem temperamento emolliverit, ut ætate senior factus, quæ aliàs in laudem vitæ Monasticæ scripsit, non potuerit non agnoscere, *se pro ætate antehàc lusisse, & calentibus adhuc Rhetorum studiis atque doctrinis quædam flore scholastico depinxisse*. Accedit non improbabilis conjectura quorundam, statuentium, ideò Augustinum *de bono conjugali* librum scripsisse, ut quæ *Hieronymus* in gratiam virginitatis detraxit matrimonio, eidem ex debito restitueretur; ita tamen, ut non facilè potuerit observari, contra quem ista scriptio fuerit instituta. Videtur illud Augustinus ipse non obscurè adeò insinuare, ubi in *Retractationibus* opusculi hujus facit mentionem, expressè memorans, jactatum fuisse tum
lib. II. c. 22. Romæ, *Jovinianoresponderi non posse cum laude, sed cum vituperatione nuptiarum*; id quod de Hieronymi contra Jovinianum libris intelligi debere, nemo non videt. In illo certè libro Augustinus non pauca habet in matrimonii honorem egregia, inter
cap. 11. quæ præprimis sequentia notatu digna videntur: *Quod Apostolus ait, quæ innupta est, cogitat ea, quæ sunt Domini, ut sit sancta & corpore & Spiritu; non sic accipiendum est, ut putemus, non esse sanctam corpore Christianam conjugem castam, omnibus quippè dictum est fidelibus, nescitis, quoniam corpora vestra templum in vobis est Spiritus sancti, quem habetis à Deo? Sancta sunt etiam corpora conjugatorum, fidem sibi & Domino servantium; cui sanctitati cujuslibet eorum nec infidelem obsistere conjugem, sed potius sanctitatem uxoris prodesse infideli viro, aut sanctitatem viri prodesse infideli uxori, idem Apostolus testis est, dicens, sanctificatus est enim vir infidelis in uxore fideli, & sanctificata est mulier infidelis in Fratre fideli.* Etsi autem Augustinus quoque in antecedentibus & sequentibus non semel virginitatem præferat matrimonio, illiusque quàm hujus cum *Hieronymo* majus, statuat meritum, præter tamen Apostoli mentem id fieri, supra jam est indicatum.

Ordo nunc requirit, ut vindiciæ scribantur illius articuli Confessionis Augustanæ, ex quo sub initium hujus controversiæ dictum fuit, *quod Monasteria tempore Augustini libera fuerint collegia, posteà autem corruptâ ubique disciplina addita sint vota, ut tanquam excogitato carcere disciplina restitueretur.* Duo his ex Augustino opponit Bellarminus, ne liber ille Symbolicus de seculo Augustini verum scripsisse videatur. Et primò quidem ex duplici testimonio Augustini demonstrare conatur, *jam eo vivente Monachos votis fuisse adstrictos.* Prius ita habet: *Nemo positus in monasterio frater dicat, recedo de Monasterio; neque enim*
in Psal. 75. *soli, qui sunt in monasterio, perventuri sunt ad regnum cælorum, & illi, qui ibi non sunt,*

sunt, ad Deum non pertinent. Respondetur ei, sed illi non voverunt, tu vovisti. Poste- in Psal. 99.
rius autem hunc in modum: *Dum non perseveraverit (quis) implere, quod vovit, fit desertor tam sancti propositi, & reus voti non redditi.* Ad utrumque locum respondit D. *Dorscheus*, qui totam hanc materiam enucleatissimè tractavit. De priori hæc Indic. Iniqu. p. 265. seqq.
monuit: *Habuerunt monasticæ exercitationes illæ suas promissiones & obligationes, suas periodos & terminos. Temerarii fuerunt, qui ex libidine egerunt, & existimarunt, licere sibi, quoties & quandocunque placuerit, è monasterio exire & vitæ genus quodcunque superioribus inconsultis eligere. Aliter disciplina jubebat, ordinata dimissio requirebatur; quid enim, aliter si fuissent institutæ congregationes illæ, fuissent, nisi aliqua hominum conciliabula suis obtemperantium libidinibus? Rectè ergò Augustinum animadvertimus differentiam constituentem inter eum, qui extra Societatem Asceticam vivit, & eum, qui ei est intermixtus. Illum libertate absoluta gaudere permittimus, permittimus & hoc, ex lege vitæ ascеticæ illis, qui ei fuerunt obstricti, hoc non licuisse. Probamus ergo, quod Augustinus illorum reprehendit conclusionem, qui licere sibi putarunt monasticam pro lubitu congregationem dimittere, quia etiam extra monasterium salus æterna sperari posset. Dicimus, quia voverunt, se ad placitum & examen superiorum in ascеticis illis exercitamentis victuros, ideò etiam teneri, legibus illis stare.* De posteriori sequentia: *Subscribimus & nos, eos, qui monasticis exercitationibus animum manciparunt, & sancti illius propositi legibus sese submiserunt, atque hoc sensu voverunt disciplinæ observantiam, & posteà societati piæ oneriosi sunt, adversantur progressui in charitatis & virtutis exercitamentis, reluctantur monitis salutaribus, superiorum adspernantur imperia, invidia, æmulatione, odiis, impuritatibus se coinquinant, esse desertores propositi sancti, & voti non redditi seu promissorum non præstitorum reos.* Esse hanc sancti Patris mentem, ex contextu patet, quem prolixius exscribere neque libet, neque licet. Breviter & tribus quod ajunt verbis, agunt hæc augustissimi Doctoris testimonia non de ea votorum ratione, quæ hodie obtinet, ad quod inprimis *Confessores Augustani* respexerunt, ex collatione antiqui temporis & moderni observantes, quantum hoc ab illo mutatum, & quàm alia hodie sit votorum ratio, quam antehàc, ita ut in comparatione utrorumque vota tempore Augustini facta pro nullis haberi possint. Et, si de votis propriè dictis Augustinus omninò intelligi debet, in his certe testimoniis aliud nullum, quàm votum vel promissio obedientiæ, quamvis non cœcæ, continetur, cùm tamen Bellarminus plurium in se susceperit demonstrationem, de quibus postmodum suo loco in specie.

Alterum, quod Bellarminus contra Augustanam Confessionem pro monachismi antiquitate ex Augustino profert, est, *Monasteria olim non fuisse scholas literarum sacrarum & aliarum disciplinarum; Augustinum enim cum aliis Monachorum instituta describentem meminisse quidem Orationis, Jejuniorum, Psalmodiæ, Continentiæ, Obedientiæ, Paupertatis, de scholis literarum & Dialecticæ aliarumque disciplinarum ne verbum habere.* Quasi verò Exercitia hæc Oratoria & Musica, ad quæ non nisi sobrios & jejunos accedere fas est, studium item continentiæ & debitæ superioribus obedientiæ, cum animo non paupere quidem, at paucis contento, tollant aut impediant studia literarum, inprimis sacrarum, ut iis non imbutos fuisse statuendum sit, quos ex monasteriis ad Clericatum sive majoris sive minoris gradus prævià vocatione adsumtos, proximè ab Augustino docebimur. Prætermisso enim nunc, quod ad demonstrandam consiliorum præcellentiam ex Augustino profert Bellarminus, utpotè cujus examen ad succedens caput pertinet, ubi de consiliis ex professo agetur; neque attento, quod ex eodem de pollutione conjugali adducit, quia caput antecedens illud jam excussit; quia & neglecto, quod ex sermonibus *de communi vitâ Clericorum* memorat, Augustinum *non Episcopum, sed Monachum esse voluisse, & ideò nunquam iviisse ad loca, quæ Episcopo carebant, ne fortè Episcopus ibi esse cogeretur*, cùm his sermonibus tanquam non omni ex parte indubitatis sententia jam sit dicta, hocque Augustini exemplum de monachismi desiderio ad rem nihil faciat præsentem, quia non, quid Augustinus in juventute fecerit vel desideraverit, quæritur, sed quid tanquam Ecclesiæ Doctor publicè docuerit & scripserit; his, inquam, nunc sepositis, duo adhuc supersunt loca, de quibus videndum, an ea sistant Augustinum veritatis evangelicæ testem, an verò opinionis Papisticæ suffraganeum? In priori ita legitur sanctus Pater Monachos sub Abbate Eu- de moribus Eccles. cap. 31.

doxiæ

Epist. 81. ad Eudox. doxio adscripsisse: *Vos fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis & usque in finem perseveretis, ac, si quam operam vestram mater Ecclesia desideraverit, nec elatione avidâ suscipiatis, nec blandiente desidiâ respuatis, sed miti corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in judicio, qui mansuetos docet vias suas; nec otium vestrum necessitatibus Ecclesiæ præponatis, cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inveniretis.* Digna hæc verba fuerunt visa, quæ corpori Juris Canonici à *Gratiano* inserrentur. Clara autem satis videntur, ex quibus possit demonstrari, tempore Augustini Monasteria fuisse scholas, id est, Ecclesiæ Seminaria, undè ad officia Ecclesiastica desumi potuerint viri & literis probè exculti, & aliis exercitamentis ad altiora quævis & graviora præparati. Sed aliter visum Bellarmino & planè contrarium, ita super hæc Augustini verba scribenti: *Si Monachi illi præparabant se ad Ecclesiastica munera, quid opus fuit eos hortari, ne recusarent ea munera, si quando ad ea vocarentur?* Deindè, *cur Augustinus eos hortatur, ut propositum suum custodiant, & usque in finem perseverent, si non erant ibi perpetuò mansuri, sed solùm ad tempus, donec videlicet se Ministerio præparassent Ecclesiastico?* Atqui non parùm errat Bellarminus, ea iterum, quæ inter se contraria non sunt, opponendo. Quasi verò Augustini adhortatio ipsius instituti rationem tolleret. Dicat ergò Bellarminus contra semet ipsum, nullam quoque illius propositi fuisse rationem, quod ut custodiant & usque in finem perseverent, ipso agnoscente & fatente Bellarmino hortatus est Augustinus. Sed videamus, quale illud fuerit propositum, & vanitas illationis Bellarminianæ eò manifestior erit. Certè, si Augustini verba ritè ponderaverimus, aliud nullum erit, quàm id ipsum, quod Monachis revocat in memoriam, ut nimirum seriò cogitent, ideò se monasticum ordinem semel suscepisse, ut si per varias animi corporisque exercitationes præparati, post aliquod temporis spatium digni iis, quorum interest, videantur, ut ad clericatum transeant; Deoque & Ecclesiæ in publico quodam officio inserviant, promtos ex debito se sistant, neque otium & desidiam labori antehabeant; neque tamen è contrario semetipsos contra debitum Ecclesiis obtendant, vel ante justum tempus se præ aliis dignos æstiment, sed ordinariam potius vocationem patienti humilitate expectent. Et ad hanc Augustini exhortationem non improbabiliter ansam præbuisse videtur ex una parte quorundam vana imaginatio, ex alterâ verò in aliquibus vitæ monasticæ nimius amor, cum fuga laboris in munere Ecclesiastico conjunctus, sub specie humilitatis tectus. Utrique vitio occurrendum statuit Augustinus, id quod ex verbis proximè sequentibus patet, quibus mentem suam satis apertè ostendit Doctor augustus: *Sicut inter ignem & aquam via est tenenda, ut nec exuratur homo, nec demergatur; sic inter apicem superbiæ & voraginem desidiæ iter nostrum temperare debemus, sicut scriptum est, Non declinantes, neque ad dextram, neque ad sinistram. Sunt enim, qui dum nimis timent, ne quasi in dextram rapti extollantur, in sinistram lapsi demerguntur; & sunt rursus, qui dum nimis se auferunt à sinistra, ne torpida vacationis mollitie sorbeantur, ex altera parte jactantiæ fastu corrupti atque consumti, in favillam fumumque vanescunt.* Idem observare licet ex lemmate his Augustini verbis in Jure Canonico citatis præscripto, compendium eorum ita exprimente: *Ecclesiastica officia nec avida elatione Monachi suscipiant, nec blandiente desidia respuant.* Ut adeò Bellarminiani cerebri commentum hic nullum plane locum possit habere, utpotè claris Augustini verbis expressè contrarium.

c. 16. qu. 1. Vos autem

Super jam adhuc est posterior ex ultimis, qui examen requirunt, locus, ubi Augustinus scribit sequentia: *Magister bonus mandata legis ab ista excellentiore perfectione distinxit. ibi enim dixit, si vis ad vitam ingredi, serva mandata; hic autem, si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes &c.* Ne autem hic tangam, quod Bellarminus existimat, *Augustinum apertissimè hisce verbis docere, vitam Monasticam vita secularium esse perfectiorem,* quia, ut dixi, sequens tractatio hanc ex professo controversiam excutiet; illud saltem venit notandum, Bellarminum insigniter errare, dum lectori vult persuasum, *Augustinum his verbis docuisse, quod Christus vitam monasticam quasi perfectionem adprobaverit.* In hujus controversiæ tractatione incidit mentio de ipsius Augustini *Monachatu*, cui peculiarem libellum ad Imperatorem *Maximilianum*, opposuisse *Iacobum Wimphelingum*, Selestadianum, SS. Theol. Licentiatum, A. 1503. ac argumentis non trivialibus probasse, *Augustinum neque fratrem, neque Monachum cucullo indutum fuisse*, testis est author, qui ante hoc decennium edidit iteratò *Catalogum*

Epist. 89. ad Hilar. quæst. 4.

locum testium veritatis cum Auctario insigni, *Iohannes Conradus Dietericus*, Professor nonita pridem Giessensis, uti nomen ejus prodidit non semel nuperus Bibliothecæ curiosæ collector *Hallervordius*. Et quia ratio potissima eorum, qui *Monachismum* Augustino adfingunt, versatur in authoritate sermonum quorundam *ad Fratres in Eremo*, inter Augustini opera extantium, prolixam eorum censuram è *Pauli Langii*, Monachi, *Chronico Citizensi* adducit, lectu per omnia dignissimam. His juvat addere, quæ post alios plures hanc in rem scripsit *Petrus à S. Trudone*, Canonicus regularis, ante hoc viginti, & quod excedit, Annos *Lovanii* in publicam edens lucem *Augustini Testamentum* contra *Iohannem Rivium* inprimis & *Christianum Lupum*, utrumque ordinis *Eremitarum*, qui se *filios Augustini primogenitos* esse gloriantur, quos verò scriptor hic in *examine* hujus Testamenti *neque primo, sed & neque secundo-aut tertio-genitos esse*, probandum in se suscepit, *cum licentia & adprobatione ordinariorum*, caput quartum post decimum huic consecrans labori, quo ex claris & indubitatis demonstretur testimoniis *fictitius Augustini Monachismus*, & quidem hoc ordine: *Augustinus* in libris retractationum sua secundum diversas vitæ conditiones scripta recensens *nullam prorsus Monachismi facit mentionem*, sed distribuit primò in ea, quæ scripsit nondum baptizatus, sed adhuc Catechumenus; secundò in ea, quæ scripsit baptizatus adhuc in Italia constitutus; tertiò in ea, quæ scripsit in Africa; quartò in ea, quæ scripsit apud Hipponem regium Presbyter; denique in ea, quæ scripsit Episcopus. Similiter agens de vestibus suis *sermone secundo de disquisitione Clericorum suorum*, quem habuit existens Episcopus, suam distribuit vitam in Episcopatum seu Clericatum, Professionem secularem & in domo paterna mansionem. Ita *Possidonius* etiam secundùm diversas vitæ conditiones agens de scriptis Augustini, *non meminit Monachismi*. Augustinus ipse in epistola post septuagesimam sexta ad *Aurelium* se contra Monachos distinguit & inter Clericos reponit. Imò, cum aliquando in exordiis suæ conversionis in Eremum confugere decrevisset, à Deo se prohibitum fuisse testatur, *ultimo decimi Confessionum libri capite*. In regulâ quoque nulla fit mentio Eremi aut Eremitarum &c. Idem sæpissimè se vocat Episcopum, Presbyterum, Diaconum, Clericum; nam scribens Episcopis eos vocat Coepiscopos & consacerdotes, scribens Presbyteris vocat compresbyteros, scribens Diaconis vocat condiaconos, scribens Clericis vocat conclericos, *scribens Monachis nusquam tamen eos vocat con-Monachos*, sed aliis honorat titulis, cùm tamen non erubuisset sibi nomen Monachi tribuere, aut Monachis scribens con-Monachi, *si fuisset Monachus*, sed de eo potius in Domino fuisset gloriatus. Præter id nullus Patrum coævorum in scriptis suis Augustinum vocat *Monachum*, sed vel Papam, vel Episcopum, vel coepiscopum, vel simpliciter Augustinum. Ipse similiter etiam ante-quàm esset Presbyter vel Episcopus, non aliter se intitulat, quàm Augustinum; loquens itidem de Monachis, de ipsorum Monachismo dicit, *vestrum propositum*, nunquam verò, *nostrum*, ostendens, aliud suæ vitæ propositum esse ac Professionem à Monachali distinctam. *Hæc scriptoris Sovanensis contra Monachismum Augustini sunt argumenta*, quibus hinc indè in opere laudato interserit responsa ad objectiones partis adversariæ, quæ Monachismo videntur favere, è quorum numero dum inter alia *Rivius* inprimis probravit ad ultima matris Monicæ verba, quibus filium paulò ante finem legitur adlocuta decimo libri confessionum noni capite, *servum Dei* vocans, ostendit capite operis septimo, non exindè sequi, *eum fuisse Monachum, aut id solùm Monachis tribui*, cùm & seipsum jam Episcopum vocet servum Dei, quando tamen Monachus non fuerit, imò & servum Christi servorumque ejus, aut æquivalenter famulum, similiter servos Dei vocet *Ambrosium* & simplicianum, quia & omnes Sacerdotes & Altaris Ministros, quorum nullus tamen fuerit Monachus. Quod verò *Lupus* objicit, Augustinum in libro de opere Monachorum, loquendo de Monachis Africanis, frequenter eos vocare *filios*, respondet capite post decimum quinto *examinator Testamenti, si Monachi sint omnes*, quos Augustinus vocat filios, Clerici etiam erunt Monachi, & omnes ferè totius Africæ seculares, non solùm plebei & tanquam Episcopo subditi, ac consequenter filii spirituales, sed qualescunque cujusvis ferè conditionis; omnes enim quos Christo gignere aut in fide & moribus erudire cupiebat, aut quibus benè volebat, hoc suavissimo ac adfectuosissimo titulo decorat more consueto quibusvis ferè superioribus. *Addit ibidem*, simile huic argumentum esse, quod desumitur ex nomine *Fratrum*; quia omnis ferè generis homines vocet *fratres* Augustinus, quod utrumque pluribus exemplis ex *inscriptionibus* epistolarum confirmat.

Tan-

Tandem quamvis Augustinus ipse in *Enarratione* Psalmi post centesimum & trigesimum secundi vel tertii se *Monachum* vocat, testatur hic *Vindex Antimonastitus* capite post decimum septimo, Augustinum ibi non aliter se Monachum vocare, quàm quo sensu *omnes Catholicos* vocet Monachos, eo scilicet, *quod Ecclesiæ servarent unitatem*, & non sequerentur partem donati, ad ipsum provocans textum, quem clarissimè hoc convincere scribit. Hæc pauca libasse sufficiat, & locum indicasse, undè plura licet accersere.

CAPUT SEPTIMUM & seqq.

De

Consiliis Evangelicæ Perfectionis.

VT de iis ordine & distinctè agat, ac quænam inter ea & præcepta sit differentia ostendat Bellarminus, quatuor modos explicat, evincere studens, Consilia *ex parte materiæ* sive objecti, *ex parte subjecti*, *ex parte formæ*, *ex parte finis* antehabenda esse præceptis. Et quò probabiliorem sistat hanc opinionem, ad omnes hos quatuor modos testimonia Augustini subnectit, sanctum hunc Patrem ad suas trahens partes. Equidem, id quod ad antecedentes quoque de cœlibatu Clericorum & statu Monachismi controversias ex debitâ ingenuitate sumus fassi, neque hic negare possumus, non videri solùm, sed esse reverà Augustinum Consiliis, quæ Evangelica dicuntur, & quibus major, quàm præceptis adscribitur perfectio, justo amplius addictiorem, ea hinc indè iis elogia attribuentem, quæ si testimoniis S. Scripturæ in suo sensu intellectis confirmare debuisset, aquam sibi hærere non potuisset non observare. Hinc D. *Chemnitius* noster hujus quoque opinionis seminaria inter reliquas Patrum stipulas retulit, quamvis hâc cum limitatione, esse sententias de hoc argumento in Augustini etiam scriptis valdè dissimiles, id quod postmodùm videbitur. Ea inter sicut in aliis pluribus Controversiis egregiam navavit operam, origines earum ex Antiquitate Ecclesiasticâ ostendendo; ita hic quoque multâ cum observatione exposuit occasionem huic opinioni datam, eamque duplicem, *unam*, quâ stoicorum sententiæ de viro inprimis perfecto non diu post Apostolorum tempora ab illis in Ecclesiam sunt invectæ, qui in scholis Philosophorum enutriti ad Christianismum converti doctrinam Ecclesiæ ad Philosophorum placita accommodare conati fuerunt, eum videlicet in finem, ut hâc ratione ea, quæ in verbo Dei horridius dicta videbantur, mitigarentur, ac hujus mundi sapientibus Ecclesiæ doctrina gratior redderetur, minusque ab ea abhorrerent. *Alteram*, qua ferventibus Ecclesiæ Doctorum, origenis nominatim, & aliorum quorundam disputationibus cum juratissimis orthodoxæ veritatis hostibus, Celso, Proclo, Porphyrio, & inprimis Juliano, Apostata turpissimo, inter alia id præsertim ac omnibus modis oppugnante, quod Christus suis quondam discipulis in concione montana proposuit; Verba Christi, utpotè primo adspectu difficilia, & tum temporis nondum satis intellecta, nulla ratione commodiori ab objectionibus adversariorum gravissimisque eorum accusationibus liberari posse existimarunt, qui pro Doctrinæ Christianæ sinceritate Apologias scripserunt, quàm si Christum ibi non præcepta, sed consilia tantum tradidisse dicerent, hocque responso, etsi non ex veris Evangelici Textus fundamentis desumto, criminationes hostium retunderent, ac Ecclesiæ doctrinam tunc receptam ab omni accusatione purgarent, idque, quod variam injicere posset suspicionem, à se hac ratione amolirentur. Quamvis autem hoc ita fuerit, exque publicis Ecclesiæ Doctorum illo tempore viventium scriptis adhuc hodie per Dei gratiam superstitibus manifestum satis sit eis, quia ea diligentius evolvere non dedignantur, exque hoc fonte hyperbolica illa consiliorum evangelicorum elogia manasse sit indubium, quæ in Augustini etiam scriptis non semel leguntur; optimè tamen simul id quoque observavit & monuit *Chemnitius*, hanc de perfectione consiliorum sententiam non eò trahi debere, quasi lex Dei perfecta posset obedientia non tantum impleri, verùm etiam aliquid melius supererogari, cùm Augustinus in libello *de perfectione Justitiæ* & aliàs sæpe ex proposito istam ex scriptura refutet sententiam, ac contrariam de impossibilitate implectionis & imperfectione Justitiæ insigniter pro illorum temporum ratione illustret, ut infra suo ostendetur loco. Debuit omninò hoc in antecessum præmitti, ne vel Augustinus ad partes etiam invitus trahi videatur, vel plane deseratur & desertus negligatur. Agnoscamus, inquam, S. Patrem cum aliis sui seculi Doctoribus voce consilii in

Locor. Theol. Part. II. p. m. 106. seqq.

Matth. V.

silii in significatu strictiori usum vel potius abusum præbuisse ansam posteriorum seculorum scriptoribus, quos tamen à mente augusti Doctoris non parum recessisse sequens examen breve ostendet. Et quidem ut ordinem à Bellarmino observatum sequamur, ad demonstrandam Consiliorum perfectionem & prærogativam ratione materiæ circa quam vel objecti, ex cujus respectu *materia præcepti bona quidem sit, sed Consilii melior atq; perfectior, loquendo nimirum de præceptis, quæ circa eandem materiam, circa quam Consilia etiam, versantur, dum Consilia non solum includunt præcepta, sed & aliquid supra addunt*, sequentem Bellarminus ex Augustino locum commendat: *Illæ amantes, quibus terrenæ viluerunt nuptiæ, quæ terrenos amplexus non desideraverunt, usque adeò accepta-* Serm. 18. de Verbis Apost. *runt præceptum, ut non recusarent Consilium; ut plus placerent, plus se ornaverunt.* Ut constet scopus, quem Augustinus in hoc virginitatis elogio sibi habuit propositum, ex antecedentibus proximè verbis est manifestum, eum ad illud Apostoli oraculum respexisse, quo se de virginibus Domini præceptum non habere, sed Consilium dare scripsit, quod 1. Cor. 7. verò non ad perpetuum, sed ad illud tantum tempus pertinere, quale tum fuit, ob gravissimas persecutiones luctuosum valdè, non semel hactenus est indicatum, infrà suo etiam loco ulterius monebitur. Nunc id saltem notetur, an existimari debeat, vel Apostolum, vel ejus exemplo Augustinum ausum fuisse, illud de virginibus Consilium tanquam melius & perfectius Domini præcepto anteponere, aliquamq; Dominicis præceptis de suo addere perfectionem. Id ne cogitemus, Apostoli & post eum augustissimi Doctoris modestia ex pluribus nota documentis prohibet. Quoad secundum differentiæ modum vel gradum, qui est ex parte subjecti, seu materiæ in quâ, statuit Bellarminus *distingui Consilia à præceptis, quod hæc sint omnibus communia, non item illa*, idque iterum ad Augustini sententiam scribentis: *De virginitate dicitur, qui potest capere, capiat; de justitia non* Serm. 61. de Temp. *dicitur, qui potest facere, faciat; sed, omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exscinditur & in ignem mittetur.* Possunt hæc sano sensu intellecta aliquem habere locum, modò ne ultra tertium & terminum comparationis res extendatur, atq; Consilia hominum Domini præceptis ex indebito præferantur, ob quam inordinationem Pharisæi quondam à Christo graviter fuerunt objurgati. Pergit Bellarminus, & ex parte formæ Consilia à præceptis differre docet, *quod hæc in suâ obligent, illa autem in libero hominis arbitrio sint* de S. Virgin. c. 30. *posita*, Augustino id etiam observante: *Neque sicut, non mœchaberis, non occides; ita dici potest, non nubes. Illa exiguntur, ista offeruntur; si fiunt ista, laudantur, nisi fiant illa, damnantur.* In his quoque non multùm refragabimur, si res ita proponatur, ut divinis suus maneat honor institutis, neque humana prævaleant. Restat ultimus differentiæ gradus, finem sive effectum respiciens, cujus ratione Bellarminus scribit *præcepta ab hominibus observata habere præmium, non observata habere pœnam; consilia autem etsi non observata nullam habere pœnam, observata verò majus habere præmium* Augustino iterum teste laudato: *Quoniam de vitatis remissisve peccatis adeunda est vita æterna, in* Ibid. c. 14. *quâ est egregia quædam gloria, non omnibus in æternum victuri, sed quibusdam ibi tribuenda, cui consequendæ parum est, liberatum esse à peccatis, nisi aliquid ipsi voveatur liberatori, quod non sit criminis non vovisse, sed vovisse ac reddidisse, sit laudis.* Ad quod nihil aliud dico, quàm quod suprà jam circa Pauli consilium monui observandum, quia ad idem Augustinus verbis proximè sequentibus lectorem ducit, Consilium certo tempori destinatum in perpetuum & continuò duraturum contra Apostoli mentem mutans. Et hæc breviter circa quatuor differentiæ inter Consilia & Præcepta modos vel gradus quoad Augustini sententiam observasse satis esse potest.

Nunc ad examen testimonium est deveniendum, quibus horum Consiliorum perfectionem & prærogativam Bellarminus ostendere & demonstrare satagit, Augustino non semel ad partes tracto, eventu tamen non semper tam prospero, qui singularis gloriæ materiam præbere possit, id quod breviter videbimus. Et primum quidem testimonium ex V. T. desumtum hoc est: *Non dicat Eunuchus, ego lignum aridum; quia hæc* Esa. 56. *dicit Dominus, qui custodierint sabbatha mea, & elegerint, quæ ego volui, & servaverint fœdus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus nomen æternum dabo eis, quod non peribit.* Bellarminus de eo sic scribit: *Quod hic agatur de continentibus voluntariis, non de abscissis vel sic natis, qui necessariò continent, docet præter alios Ecclesiæ Doctores Augustinus, & patet ex præmio, quod Eunuchis* Ibid. c. 24. & 25. *promittitur. Nec enim ulla est ratio, cur Eunuchis natis vel abscissis major promittatur gloria, quàm sit filiorum & filiarum Dei. Addit autem subtiliter Augustinus: Si quis contendat, Esaiam de veris loqui eunuchis, adhuc nostram juvari causam. Nam si Eunuchis, qui continent se, quia non possunt aliud facere, major*

major promittitur gloria, quàm Iustis conjugatis; majore iis promittitur ratione, qui se continebunt, etiamsi possent non continere. Post aliqua subjungit: *Quod autem continentia non solùm sit utilis in hac vita, sed sit verè meritoria gloriæ singularis, ex illis patet verbis, nomen æternum dabo eis, quod non peribit, quod sic Augustinus exponit: Quid tergiversaris impia cœcitas, quid temporalem tantummodo utilitatem promittis continentibus sanctis?* Nomen æternum dabo eis. *Et si fortè hic ipsum æternum pro diuturno conaris accipere, addo, accumulo, inculco,* Nec unquam deerit. *Quid quæris amplius, quid dicis amplius? Aeternum hoc nomen, quidquid illud est, spadonibus Dei, quod utique gloriam quandam propriam excellentemque significat, non erit commune cum multis, quamvis in eodem regno & in eadem domo constitutis; nam ideò fortasse & nomen est dictum, quod eos, quibus datur, distinguat à cæteris.* Hæc Augustinus & ex eo Bellarminus, ad quæ prætermissis aliorum Interpretum, antiquorum & recentium sententiis, huic non usque quaque consentientibus, omnium ferè postremum hujus Prophetæ expositorem, *Gabrielem Alvarez*, consulere placet, utpotè contra hanc Augustini Glossam expresse & directe agentem, hæc inter alia notanter scribendo: *Scopus illius Propheticæ orationis est, in Ecclesiâ Christi Evangelicâ multò secus ac in Synagoga & populo Ebræo censum civium fore ineundum. Ab Ecclesia nullum genus, ordinem, statum & conditionem arceri, nullum naturæ vitium aut natalium, nullum corporis defectum & jacturam obesse. Absint animi vitia, quæ verè sunt deformia & probrosa; adsint virtutum decora & ornamenta, reliqua omnia non venturain lances & examen. E vitiis aut virtutibus quemlibet esse æstimandum, generis aliarumque conditionum in neutram partem ullum pondus esse futurum.* Hæc cùm in antecedentibus & consequentibus prolixè contra Augustinum firmasset, nihilque ad eorum verisimilitudinem demonstrandam intermisisset, tandem sic finivit: *At quærat jam ex me lector hoc in loco, quamobrem Augustini & aliorum Patrum sanctorum expositionem submoverim, qua in eunucho virginem agnoscunt.* Respondeo, *Augustinum & cæteros Patres non sumcertus agere literaliter, si unum exemeris Augustinum; nec si agerent, sto modo esset mirum, secus eos interpretari, quàm posicat Acoluthia, cùm seorsim tractent, quod observat sanctis Patribus generatim accidere S. Gregorius in Prologo Moralium. Quod attinet ac virginitatis Encomium & excellentiam, si scriptura non ferat, non fuerit vera laus petita ex interpretatione falsa; neque desunt alia clariora testimonia, quibus virginitas conjugio præponitur,* de quibus proximè suo ordine & numero. Ne autem omninò contrarius videatur Augustino, hæc addit: *Quin & ex hoc ipso loco, prout à nobis exponitur una cum multis, sua laus Castimoniæ constat, quod benè advertit Augustinus. Nam si tot ac tanta dona spondentur eunuchis corporalibus, hoc est, prole carentibus, licet à natura proveniat,* si boni sint viri; *quantò majora eos manebunt præmia, qui sponte se castraverunt propter regnum cœlorum, si cum virginitate alias virtutes conjugaverint.* Quæ ultima authoris verba satis manifestè ostendunt, & eunuchis obventuram à Deo gratiam, non ob eam præcise causam, quod eunuchi sunt, sed *si boni sint viri;* & virgines spontaneo se studio castrantes manere apud Deum præmia, non in quantum sunt virgines, sed *si cum virginitate alias virtutes conjugaverint.*

Secundo ad demonstrandam Consiliorum perfectionem testimonio, quod ex sapientiæ libro est desumtum, quia ex Augustino nulla intercedit authoritas, prætermisso, succedit *tertium,* sistens evangelicam ex ore Christi parabolam, qua regnum
Matth. 13. cœlorum, id est, Ecclesia militans bonæ comparatur terræ, cujus una pars reddebat fructum centesimum, alia sexagesimum, alia tricesimum, circa cujus intellectum monet Bellarminus, Augustinum cum aliis docere, *distingui merita casti conjugii, viduitatis & virginitatis, exque eo adparere, continentiam virginalem esse majus bonum, & magis meritorium apud Deum, quàm sit castitas conjugalis, ac proindè divinum esse Consilium; cùm Deus id, quod non præcipit, & tamen commendat, abiisq; anteponit rebus, sine dubio consulat.* De Augustini circa hoc testimonium sententia notari debet, eum variè in ejus explicatione versari. Videamus exindè quædam ad institutum præsens pertinentia. Ita autem in comparatione status conjugalis & virginalis occupatus ad laudatum ex parabola testimonium respiciens scribit inter alia augustus Do-
de S. Virgin. c. 44. & 45. ctor: *Quis nesciat, obedientem mulierem inobedienti virgini præponendam?* Videt hic lector attentus, ex mente Augustini non virginitatis statum in se commendari, nisi aliæ ad eam virtutes accesserint, quem in modum Gabriel Alvarez proximè sententiam ejus optimè expressis. Pergit S. Pater: *Sed cùm ambæ sint obedientes præceptis Dei, itane trepidabit (quis) sanctam virginitatem castis etiam nuptiis, & continentiam*

præ-

præferre connubio fructum centenum præire centeno? En, quâ ratione Augustinus utrumque & virginalem & conjugalem statum *Dei præceptis* niti statuat, & hinc numero Consiliorum eximat, utut illum huic prævalere existimet, hâc quamvis cautione additâ: *Hæc tamen vel hæc virgo obediens & Deum timens, illi vel illi mulieri obedienti & Deum timenti anteferre se non audeat, alioquin non erit humilis, & Deus superbis resistit.* Et qui dixi, Augustinum variè in hujus testimonii explicatione versari, sequentia id abundanter ostendunt, ubi post plura utplurimum ex aliorum mente ità porrò scribit: *Quidquid significet fœcunditatis illa diversitas, viderint, qui hæc melius, quàm nos, intelligunt, sive virginalis vita in centeno fructu sit, in sexageno vidualis, in triceno autem conjugalis; sive centena fertilitas Martyrio potius imputetur, sexagena continentiæ, & vicena connubio; sive virginitas accedente Martyrio centenum impleat fructum, sola verò in sexageno sit conjugati autem ferentes tricenum ad sexagenum perveniant, si Martyres fuerint; sive, quod probabilius mihi videtur, quoniam gratia divina* NB *multa sunt munera, & est aliud alio majus ac melius intelligendum est plura esse, quam ut in tres differentias distribui possint.* Et iterum post aliqua: *Multa ergo sunt dona, & alia aliis clariora ac superiora singulis singula; & aliquando alter fructuosus est donis paucioribus sed potioribus, alter inferioribus sed pluribus. Et quem admodum inter se vel coæquentur vel distinguantur in accipiendis honoribus æternis, quis hominum audeat judicare; dum tamen constet, & multa esse ista diversa, & non ad præsens tempus, sed in æternum prodesse meliora?* Hanc Augustini modestiam non sine laude imitatus inter Papæos Interpretes Esthius scripsit: *Sensus simplicissimus & maximè literalis videtur, ut hic numeri diversitas referatur in genere ad diversitatem fructuum ac meritorum in Ecclesia.* Quamvis enim in eo *Esthius* ab Augustino videtur differre, quod hic ad futurum, ille verò ad præsens referat seculum; hic ad triumphantem, ille ad militantem Ecclesiam; convenient tamen in eo, quod uterque per exclusionem numeri præcisè ternarii, in genere de donorum divinitùs concessorum, ac provenientium exindè fructuum diversitate Christum egisse, sensui literali quam proximum existimant. Intra hos terminos si cæteri quoque interpretes Papæi stetissent, Augustinum ad suas trahere partes, utpotè invitum vix ausi fuissent.

Quartum nunc sequitur pro Consiliorum perfectione testimonium, illud exhibens ex ore iterùm Christi oraculum, de quo ad Augustini mentem & sub initium hujus, & sub finem proximè antecedentis Controversiæ de Clericorum cœlibatu ex occasione per Bellarminum oblatâ fuit actum, quo Christus Apostolis Matrimonii, non nisi per adulterium, repudiato Repudii apud Judæos antehàc usitati libello, solubilis difficultatem objicientibus, hoc responsi loco dedit: *Qui potest capere, capiat;* ad Matth. 19. quod Bellarminus, ut non præceptum, sed Consilium in eo exhiberi probet, non solùm illud Augustini testimonium adducit, quod eum ad demonstrandam Consiliorum perfectionem in genere paulò ante vidimus adhibuisse, ubi differentiam eorum à præceptis ex parte subjecti seu materiæ in quâ conatus est ostendere, sed & ad ea provocat verba, quæ in laudato hactenus non semel libro de sanctâ virginitate leguntur sequentia: *Christo laudanti eos, qui se castraverunt, non propter hoc seculum, sed propter regnum cœlorum, Christianus contradicat, adfirmans, hoc vitæ præsenti esse utile, non futuræ, &c.* cap. 24. Sed Augustinum & hic hypothesi ad defendendum susceptæ nimis inservisse, hæcque Christi verba præter dicentis mentem ad suum traxisse propositum, nemo non à falsis liber præjudiciis ex integro contextu & locorum similium paralleliâ videt. Hinc *Grotius* aliàs in non paucis papizans, non solùm ex loco Marci parallelo, διὰ τὴν βασιλείαν τῦ Θεῦ, idem esse statuit, ac ἕνεκεν εὐαγγελίυ; sed & ex *Clemente Alexandrino* illud interpretatur, δι' ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν, id est, ut juxta Pauli oraculum melius possint μερίμνᾶν τὰ τῦ κυρίυ, quod idem ex origene etiam comprobat. Quod autem Christi verba attinet, *Qui potest capere capiat*, quæ Bellarminus aliquod in se Consilium continere existimat, & quidem non adeò difficile, multò minus impossibile, idque ideò præprimis, quia numero ferè innumero utriusque sunt sexus, qui consilium hoc sequi & hinc in statu perfectiori præ omnibus aliis vivere se gloriantur; notari meretur ejusdem Augustini observatio, si ad Christi verba, non omnes capiunt verbum hoc, optimè scribentis: *Multi non capiunt, & qui sunt qui capiunt?* Quo ipso S. Pater, si non omnimodam impossibilitatem, maximam certè hujus Consilii difficultatem testari voluit, quæ sanè nulla esset, si tot millia hominum illud sequi, & verbum hoc capere possent, id est, perpetuæ & puræ castitatis dono non nisi rarissimo præditæ essent. Et quia *Conzenius* ad hæc Christi verba ingenuè agnovit, Augustinum à principio

conf. Selden. de Jure Natur. lib. V. c. 16. p. m. 631.

in Ps. 103.

cipio libri *de Continentia*, qui tamen non est undiquaq; indubitatus, *non continentiam modo virginalem, sed conjugalem quoq; Dei donum ex authoritate Apostoli nominare*; hinc ad hominem & ex concessis facillimum erit concludere, si castitas & continentia conjugalis Dei donum est quæ non apud omnes conjugatos est invenire, pro majori longè & excellentiori dono continentiam virginalem esse habendam, & idò etiam multò rariorem inveniri, apud eos quoque, qui illam sectari contra alios supercilioſè volunt videri, comet ipso fastu, si quâ castitate essent præditi, gloriam turpiter contaminantes, contra & in quos Augustinum proximè vidimus singulari zelo invehentem.

Ad *quintum* nunc vertimus nos pro Consiliorum perfectione testimonium, quo juxta Bellarminum Christus adolescenti Pharisaico sequens Consilium dedisse legitur:

Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis.* Quinque expositiones hujus loci refellendas in se suscepit Bellarminus, quarum primam *Hieronymo* adscribit, ubi nemo non videt, quâ potestate is *Hieronymi* sententiam refutavit, quia sibi non consentientem existimavit; eademuti licitum esse etiam contra Augustinum, si ejus sententia Christi scopo adversari videretur. Sed videamus, quæ augusti Doctoris mens circa hæc verba fuerit. Eam Bellarminus in refutandis secundâ & tertiâ expositionibus sequenti modo exhibet:

Epist. 89. ad Hilar. quæst. 4. *Vidrit ille juvenis, quem ad modum legis mandata servaverit. Verùntamen Magister bonus mandata legis ab ista excellentiori perfectione distinxit &c.* Sequntur hic, quæ sub finem antecedentis proximè capitis leguntur. Et iterum: *Qui illud perfectionis de vendendis rebus suis Consilium tam grande tamque præclarum non receperunt, & tamen à damnabilibus immunes criminibus esurientem Christum paverunt, non sedebunt quidem cum Christo sublimiter indicaturi, sed tamen adipsius dexteram stabunt misericorditer judicandi.* Porrò: *Apostolus præcipiens, divitibus seculi hujus præcipe, non superbe &c. puto, quod divites instruebat, non fallebat, non dicens, præcipe divitibus Mundi hujus, ut vendant omnia, quæ habent, & dent pauperibus, & sequantur Dominum, sed non superbe sapere &c.* Varia hic ex Augustino congerit Bellarminus, quæ ad observationem trahi possent, nisi eadem sæpius iterare esset inconsultum. Id nunc in primis è re præsenti videtur esse, quod Augustinus verba Christi illustraturus, quibus aliquod Consilium censet exhiberi, confert illud Apostoli oraculum, quo expressum ad divites præceptum continetur, undè ad minimum hoc constat, quia id, quod Paulus expresse; divitibus inculcari præcipit, Augustino teste, aliam omninò rationem habet, quàm quod Christus juveni Pharisæo sive suasit sive mandavit; esse illud præceptum universale & catholicum, omnibus scriptum & datum divitibus, hoc verò sive consilium sive præceptum esse è contrario speciale, imò personale, quod utut *Conzenius* ad vitam æternam consequendam non absolutè necessarium dixit, ad Augustini consensum & hic provocans, *Estius* etiam existimavit, posse intelligi ad perfectionem, notanter tamen addidit, *non male intelligi necessarium absolute ad salutem*, juveni nimirum huic in specie, *qui confidebat in divitiis, & ideo pene opus erat relinquere divitias, ut salvetur*, vel, ne divitiæ in viâ salutis, in cujus inquisitione videri volebat sollicitè occupatus, essent impedimento. Aliàs si in genere & omnibus in universum divitibus absolutè necessarium esset ad æternæ beatitudinis adquisitionem divitias relinquere, hæcque venditio bonorum temporalium esset causa, *sine qua non liceret* aut daretur ingredi regnum cœlorum, non veniret sub Elogio Consilii, quo videlicet sensu in oppositione ad præceptum à Consultoribus Papæis sumitur, sed sub elogio præcepti, ad quod omnes sine exceptione divites essent obligati & ad quod seriò inculcandum divitibus Timotheum hortari debuisset Paulus, quem in aliis sine prævio Domini præcepto ad Consilia non adeò impromtum fuisse & supra jam vidimus & proximè iteratâ vice videbimus. Si enim nulla ante se habens vestigia, quod ipse fatetur ingenuè, consilium se suppeditare posse tempori accommodum existimavit, qui se Dei Spiritu regi confisus est, adeoque indubius fuit, nihil à se proponi, quod Dominicis esset contrarium præceptis; cur non potius observasset ea in re præsenti vestigia, quæ Domini esse non ignoravit, si hoc ejus sive Consilium sive præceptum juveni Pharisæo datum non pro personali habuisset, quale etiam illud fuisse, ex omnibus Historiæ circumstantiis manifestissimum est. Præter cætera, quæ ad hoc testimonium ex *Iansenio* Gandavensi id *Vindiciis Evangelico-Thomisticis* sunt adducta, id superpondii loco nunc accedat, quod ex Augustini Enchiridio ad præsens insti-

Institutum non malè laudavit: *Quæcunque mandat Deus, ex quibus unum est, non mæchaberis; & quæcunque non jubentur, sed speciali consilio monentur, ex quibus unum est, Bonum est homini mulierem non tangere; tunc rectè fiunt, cùm referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deum, & in hoc seculo, & in futuro,* Id quod ad correctionem sententiæ ex Augustino per Bellarminum propositæ correctionem satis esse potest. Nunc id porrò videndum, quod idem Bellarminus in refutatione expositionis quintæ ad vindicandum Augustini authoritatem produxit. Adscribit eam *Guilielmo de sancto Amore*, contra quem scripsisse *Thomam Aquinatem* refert. Statuit is, ut Bellarminus quidem ejus refert sententiam, *Verba Domini ad juvenem Pharisaicum intelligi debere secundum animi præparationem, & verum continere præceptum, sicut illud, quod Christus alibi dixit:* Si quis te percusserit in unam maxillam, præbe illi & alteram, &c. *id enim juxta Augustini expositionem esse præceptum, etsi in animi præparatione intelligatur.* Bellarminus huic comparationi nihil aliud potuit opponere, quàm negando eam, idque ideo, *quia Consilium, quod vocat, de relinquendis rebus ipse Christus, Apostoli & alii plures sancti non in animi solùm præparatione retinuerint, sed re ipsa & factis impleverint, cùm tamen præceptum, quod agnoscit, de maxillâ percussori præbenda non possit re ipsa sine proximi damno & Dei offensione impleri, & ideò intelligatur sola præcipi patientia.* Quem verò ad modum illud me non intelligere fateor ingenuè, quod de proximi damno & offensione Dei hic infert Bellarminus; ita quam-maximè fallitur, si Augustinum de eâ tantum animi præparatione ad patientiam existimat esse locutum, quæ non simul conjuncta sit cum voluntate patiendi. Patebit mens sancti Patris, si integrum ex eo locum accuratè perpendamus, ubi hunc in modum scribit: *Ita præcepta magis ad præparationem cordis, quæ intus est, pertinent, quàm ad opus, quod in apertò sit, ut teneatur in secreto animi patientia cum benevolentia.* Et hæc in gratiam Bellarmini videntur scripta, sed sequentia augusti Doctoris sententiam melius explicant: *In manifesto autem id fiat, quod eis videtur prodesse posse, quibus benè velle debemus.* Et quia Bellarminus in commendatione Consilii de relinquendis temporalibus bonis ad exempla Christi, Apostolorum & aliorum insuper sanctorum provocavit, videat lector, quid è contrario Augustinus ibidem ad illustrandum hoc de maxillâ percussori præbendâ præceptum per Christi in primis & Pauli exempla in medium protulerit, quâ nimirum ratione illud propriis etiam exemplis intelligendum esse docuerint. Prolixius enim hæc exscribere non vacat, præsertim cùm præsentem Controversiam non ita propè attingant.

Comment. in Concord. Evang. cap. 100. p. m. 261.

Matth. V. Epist. ad Marcell.

Et porrò nunc nobis est eundum, videlicet post *sextum* pro Consiliorum perfectione testimonium, quod nullum ab Augustini authoritate habet subsidium, ad *septimum*, quod illud Apostoli oraculum, exhibet, ex quo hactenus solo, si vulgatam admittamus versionem, nomen Consilii fuit depromtum, & quo Augustinum ad commendandam Consiliorum rationem fuisse ductum, credere non impar est. Nimirum scripsit suo tempore Paulus, *Bonum est mulierem non tangere*, suasit ob illorum temporum rationem, *solutus es ab uxore, noli quærere uxorem.* Dixit innuptis adhuc & viduis, *Bonum est, si sic permanserint, sicut ego.* Adductus certis rationibus pronuntiavit, *Volo omnes esse, sicut meipsum.* Imò expresè Consilii voce per laudatum Interpretem Latinum usus est, *De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam à Domino consecutus misericordiam, ut sim fidelis.* In comparatione status conjugalis & virginalis suam ita expressit mentem, *Qui matrimonio suam jungit Virginem, benè facit, & qui non jungit, melius facit.* Denique de viduâ hæc monuit, *Cui vult, nubat, tantum in Domino; beatior autem erit, si sic permanserit secundum meum Consilium.* Hæc sunt præcipua, quæ ad nauseam usque Consiliarii Papistæ & in primis Voti Continentiæ ex Consilio Apostoli jactatores crepare solent, suoque Instituto obtendere, primo intuitu non parum ad rem facientia, eoque magis plausibilia, quia augustissimus Patrum & sanctissimus inter Doctores Augustinus hæc quam-maximè ad commendationem Consiliorum & inter ea Virginitatis perpetuæ existimavit inservire, eo in primis in libro, quem de sanctâ scripsit Virginitate, hoc argumentum ex professo & singulari tractans studio, undè Bellarminus tria depromsit loca, quæ, ne quid præter videri possimus iviisse, quod ad Institutum pertinet, huc ordine eo ponemus, qui à Bellarmino fuit observatus. Primus est: *Hoc modo exhortatur ad Virginitatem Continentiamque perpetuam, ut aliquantulum à nuptiis etiam deterreret.* Secundus: *Mirabiliter desipiunt, qui putant, hujus Continentiæ bonum non esse ne-*

1. Cor. 7.

cap. 16.

cap. 13. *esse necessarium propter regnum cœlorum, sed propter præsens seculum, quod scilicet conjugia terrenis pluribus curis atque arctioribus distendantur, quâ molestiâ Virgines &* cap. 14. *continentes carent, &c.* Tertius: *Quoniam adeunda est vita æterna, in qua est quædam egregia gloria, non omnibus in æternum victuris,* & quæ sequuntur paulò ante laudata. Ipsius Apostoli mentem circa hanc quæstionem quod attinet, non prolixè adduco ex eodem capite, loca, quibus manifestè satis suam expressit mentem, locutus videlicet sensu non absoluto ac si in & per se status Virginalis melior esset statu conjugali, sed respectivo, quoad illius nimirum temporis circumstantiam, quo Paulus tum vixit & scripsit; neque etiam repeto, quæ de Augustini mente circa legitimum horum verborum sensum hactenus non semel monui, ne justo sæpius authoritatem sancti Patris lædere videar, quem tamen à seculi genio abreptum Apostoli in hac quæstione sententias non ritè ex debito ponderasse, certo est certius. Certè dum Apostolum ita ad Continentiam Virginitatemque perpetuam scribit adhortatum, *ut aliquantulum à nuptiis etiam deterreret,* si extra considerationem circumstantiæ temporis id voluit intellectum, nescio, annon id cum aliquâ Apostoli injuriâ conjunctum videri possit? Quia & non adeò desipere sunt dicendi, qui Continentiæ bonum à Paulo laudatum putant esse necessarium *propter seculum præsens, quia nimirum conjugia curis pluribus atque arctioribus distenduntur, qua molestia Virgines & continentes non ignotum est carere,* dum ipse Paulus id satis expresè insinuaverit. Et quamvis certos Gloriæ gradus in æternæ beatitudinis statu futuros nulli planè dubitemus, nullibi tamen apertè revelatum scimus, Virgines prælatum iri piis & castis conjugibus, quin potius ex ore Christi certum est, fideles olim Patriarchas, Abrahamum, Isaacum, Jacobum, ob seriam pietatem Deo ita dilectos, ut per nomina eorum posteris innotescere singulari favoris documento voluerit, omnes conjugatos & plurium liberorum Patres, primæ sedis gratiâ præ aliis pluribus, iis etiam sine dubio, qui Virginitatis perpetuæ gloriâ intumescunt, fruituros & beatos fore, quale promissum Virginibus factum neque in Novi, neque Veteris Testamenti scriptis legitur, eo videlicet in sensu, qui in hac quæstione attenditur. Id si Bellarminus nobiscum attendisset, eâ insuper ab Augustino dissentiendi libertate usus, quâ cum in sequentibus Controversiis non semel usum fuisse cum Deo & die videbimus, facilè nobiscum Doctori augusto ea potuisset condonare, quæ is nimio ductus Virginitatis studio etiam contra Pauli mentem hic & ibi scripsit, alibi tamen ita pennam temperans, ut nihil contra Matrimonii honorem scripsisse videri voluerit, cujus generis aliqua superius fuerunt annotata.

Non multum dissimilia dici debent ad ea, quæ *octavum* ordine testimonium pro Consiliorum perfectione & singularitate à Bellarmino laudatum ex Augustino proponit, quamvis certâ ratione ad institutum præsens impertinentia videri possint. Urget nimirum Bellarminus Pauli exemplum, de semet ipso memorantis, quod in cur- 1. Cor. 9. su Muneris Apostolici plus præstiterit, quàm sibi fuerit præceptum, *& singularem propterea gloriam apud Deum meruerit. Nam cùm Dominus ordinaverit, ut qui Evangelium annuntiant, de Evangelio viverent, Paulum maluisse gratis Evangelium prædicare, & sic opus facere supererogationis.* Et ne id ex mente propriâ videatur scripsisse, post alios Patres Augustinum quoque, tanquam sibi in hac expositione consentientem laudat, ita videlicet scribentem: *Audiverat stabularius, ad quem vulneratus est* de opere Monach. cap. 5. *perductus, si quid amplius erogaveris, in redeundo reddam tibi. Amplius ergo erogabat Paulus, qui suis, ut ipse testatur, sumtibus* (aliàs, *stipendiis*) *militabat.* Sed præter id, quod Bellarminus ad hanc de Consiliis materiam hoc Apostoli testimonium trahit, cujus aliquis usus juxta citatam Augustini explicationem in quæstione de operibus, quæ phrasi apud Papæos receptâ ex versione vulgatâ dicuntur vulgò supererogatoria, esse possit; id præsertim hic attendi debet, num Augustinus benè exemplum Luc. 10. Samaritani ex parabolâ ad illustrandam Pauli in exhibendis operibus supererogationis laudem contulerit, cùm *Esthius,* Annotator ad difficiliora scripturæ loca maximi apud suos æstimatus ingenuè agnoverit, hæc, quæ vocantur opera supererogationis, hic, nimirum in laudatâ de Samaritano parabolâ, *propriè non fundari.* Et quod Pauli de semet ipso testimonium attinet, ita id comparatum est, ut neque opus supererogationis, neque Consilium aliquod Evangelicum propriè & in eo sensu exhibeat, quo hic ad mentem partis adversariæ adhibetur. Quamvis enim Paulus potuisset eo jure uti, ad quod eum provocasse vidimus, id est, de Evangelio, vel de eorum bonis temporalibus vivere, quibus Evangelium prædicavit; tamen quia vix

fine

sine scandalo quodam & Evangelici cursus impedimento id à Corinthiis, qui prædicationem Apostolicam susceperunt, petere & tanquam jus aliquod sibi debitum extorquere potuit, hinc præsenti usus est consilio, quod tamen ob summam necessitatem præcepti & debiti vim habuisse dici debet, ut videlicet aliis deficientibus mediis, ne Ecclesiam noviter plantari cœptam desereret, quæ ejus ope quam-maximè indigebat, arte manuariâ, quam antehac ex Instituto Pharisæorum didicerat, victum sibi quæreret, nullaque omninò ratione auditoribus suis molestus esset. Id etsi magnum & singulare quid potuit videri, id est, opus aliquod supererogationis, indebitum videlicet, & à voluntate Pauli liberrimâ profectum; non tamen dissimile fuit ei, quàm si civium aliquis in Patriæ communi necessitate suis etiam sumtibus & stipendiis contra hostem publicum militet, ne per ejus incrementum res-publica & communis quidquam capiat & patiatur detrimenti, ad quod præstandum omnes in universum cives in tali passu obligatos esse, nemo rerum civilium non inexpertus nescit. Ut adeò Paulus gloriam exindè & laudem meritus quidem sit, sed non eam, quasi supra debitum & præceptum quid fecerit, verùm quia nihil omninò eorum intermisit, quæ ad regni & Ecclesiæ Christi propagationem ullo videbantur pertinere modo, strenuus nimirum Athleta, & vas electissimum.

Vltimum nunc super adhuc est è sacris pro Consiliorum perfectione testimonium, ex ultimo sacri Codicis Libro desumtum, ex Apocalypsi videlicet Johannæâ, undè sequentia Bellarminus verba depromsit: *Nemo poterat dicere Canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Hi sunt, qui cum Mulieribus non sunt coinquinati; Virgines enim sunt, & sequuntur Agnum, quocunque iverit.* Hæc verba præter alios Patres Augustinum quoque de veris exponere Virginibus perhibet Bellarminus, occasione eorum Virgines ita adscribentem: *Videbit vos cætera multitudo fidelium, quæ Agnum ad hoc sequi non valet. Videbit, nec invidebit, & collætando vobis, quod in se non habet, habebit in vobis. Nam & illud Canticum novum, proprium vestrum, dicere non poterit, audire autem poterit & delectari vestro tam excellenti bono. Sed vos, qui & dicetis & audietis, quia & hoc, quod dicetis, à vobis audietis, felicius exultabitis jucundiusque regnabitis.* Contra hanc Augustini sententiam nihil aliud profero, quàm quod arcani sensus Apocalyptici vestigator *Ludovicus ab Alcasar* in Commentario ad oraculum hoc notavit, nimirum, *hos centum quadraginta quatuor millia haud dubiè eosdem esse ipsos, qui capite septimo continentur, docente Hieronymo contra Iovinianum, & manifestum esse, cùm utrobique idem sit numerus eorum, qui sequuntur Agnum, & similiter de iis dicatur, Agnus reget illos & deducet eos.* Quamobrem sicut illo capite per ingentem hunc numerum significari dixit Alcasar primitivæ Ecclesiæ Christianos, qui majori ex parte fuerint Israelitæ; ita etiam hoc in loco monet eandem esse hujus tantæ multitudinis significationem. Postquam verò eorum recensuit sententiam, qui de veris, ut Bellarminus loquitur, hoc Oraculum intellexerunt Virginibus, suæ mentis hanc dedit interpretationem: *Enimverò, nisi me fallit animus, non solùm Apocalypseos consequentia & series, sed etiam hic ipsemet Textus præsens diversam interpretationem deposcit.* Inter cæteras hujus suæ interpretationis rationes hæc præprimis eminet: Ut *virginitatis nomen hic mystice desumatur, non modò Aenigmatis stylus permittit, sed contextus etiam. Nam ubi nos legimus, virgines enim sunt, habetur Græcè,* παρθενοι, *quod nomen fœmineum est, & puellas significat intactas. Manifestum verò est, minimè hujus loci sensum esse, hos omnes Citharœdos esse puellas illibatas. Quamobrem ipse contextus invitat, ut virginum nomen allegoricè accipiatur, sicuti ab Apostolo accipitur, ad Corinthios scribente:* Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. *Undè Origines, Hieronymus, Augustinus, Hesychius, atque Fulgentius apud Lauretum* (v. Virgo) *colligunt, in sacris literis non solùm Ecclesiam adpellari virginem, sed omnes etiam animas puras, quæ minimè patiuntur violari se à concupiscentiis & adfectibus pravis, sed integras se Christo reservant. Itaque vitæ atque doctrinæ integritas & perfectio pro mystica virginitate reputatur.* Et hactenus ex S. Scripturæ testimoniis Augustini authoritate firmatis pro Consiliorum perfectione militavit Bellarminus.

cap. 14.

de S. Virgin. c. 29.

II. Cor. 11.

NB

Nunc ad Patrum recurrit consensum, interq; eos Augustini etiam; de quo etsi in genere iterùm dici posset, quod hactenus non semel fuit observatum, placet tamen ea in specie loca breviter examinare, in quibus certam sibi & indubiam Bellarminus promisit

de S. Virgin. c. 30. misit victoriam. Primus est, quo Virgines Augustinus ita adloquitur: *In illis, nimirum præceptis, Dominus debitum imperat vobis, in his autem, videlicet Consiliis, si quid amplius supererogaveritis, in redeundo reddet vobis.* Secundus *Ambierunt virgines majorem pulchritudinem cordis sui, tanquam dicerent: Quid jubes? ne adulteræsimus? hoc præcipis? Amando te plus facimus, quàm præcipis.* Tertius: *Quæcunque mandat Deus, ex quibus unum est, non mœchaberis, &c.* quæ paulò ante ex *Ianseni o Gandavensi* fuerunt citata. *Quoad primum*, quid de supererogatione ex parabolâ Christi statuendum sit, ex *Esthio* proximè vidimus. *Quoad secundum*, supra quoque jam dictum est, Augustinum hoc Virginitatis Elogium consilio Apostoli non ritè juxta temporis circumstantiam expensò debere. *Quoad tertium*, etsi eodem nitatur Apostoli consilio, dum tamen expressè & præcepti & consilii observationem ad dilectionem Dei & proximi, in hoc æque seculo ac in futuro refert, facilè potest tolerari.

Serm. 18. de Verb. Apost. Enchir. c. 121.

His ergò dissensis, videamus nunc, qualem se Bellarminus præstet in solutione objectionum, quæ contra jactatam Consiliorum perfectionem ex scripturâ pariter & Augustino, id est, ex oraculis scripturæ ad mentem Augustini explicatis fieri solent. Ubi rejectis, quas Pelagianorum esse dicit, ne eorum causam videamur agere, etsi non omnia, quæ hæretici vel dixerunt vel scripserunt, hæretica esse, notius sit, quàm ut prolixè hic deduci debeat; ea solùm attingemus, quæ *Petro Martyri*, Doctori reformato adscribit, non ut eum, sed Augustinum in communi causâ ab eo laudatum pro virili vindicemus, easque augustissimum Doctorem hypotheses fovisse ostendamus, quibus salvis laudata Consiliorum perfectio vix locum habere possit. Suo autem meritissimo inter omnia, quæ non pauca sunt, quasi in acie stat illud utriusque Testamenti oraculum, quo Deum diligere jubemur *ex toto corde, &c. undè nimirum nihil superesse videtur non debitum, quod erogemus, cùm quidquid agimus, corde, animâ, mente ac viribus agamus, quæ omnia Deo sunt obstricta.* Accedit consensus Augustini, oraculum hoc eum in sensum explicantis, & simul docentis, hoc dilectionis præceptum, ut & præceptum non concupiscendi; in hac non impleri posse vitâ. Tria præprimis citantur loca, quibus Pater Sanctus hunc suum testatus est consensum, quæ hic omninò legi oportet, & quidem magis integra, quàm à Bellarmino exhibentur: Primus est: *Hæc regula dilectionis constituta est divinitus, ut omnes cogitationes tuas & omnem vitam & omnem intellectum in illum conferas, à quo ea habes ipsa, quæ confers. Quàm autem ait*, toto corde, totâ animâ, totâ mente, *nullam vitæ nostræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, ut aliâ re frui velit; sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus currit dilectionis impetus.* Secundus: *Talem constituamus animam humanam in hoc corruptibili corpore, quæ etsi nondum illa supereminentissimâ perfectione Charitatis Dei omnes motus terrenæ libidinis absorbuerit atque consumserit, in minore tamen justitiâ ad illicitum aliquid operandum eidem libidini nullâ inclinatione consentiat, ut ad illam vitam jam immortalem pertineat*, diliges Dominum Deum tuum, &c. *ad hanc autem*, non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus; *ad illam*, Non concupisces, *ad istam*, post Concupiscentias tuas non eas; *ad illam, nihil amplius quærere, quàm in perfectione ea persistere, ad istam, hoc, quod agit, habere in opere, & illius perfectionem sperare pro mercede; ut per illam justus sine fine vivat in specie, quam in ista desideravit, per hanc autem justus vivat ex Fide, in quâ illam certo fine desiderat.* Tertius: *Quotquot sumus perfecti, hoc sapiamus, id est, quotquot perfectè currimus, hoc sapiamus, quod nondum simus perfecti, ut illic perficiamur, quo perfectè adhuc currimus, ut cum venerit, quod perfectum est, quod ex parte est, destruatur, id est, non jam ex parte sit, sed ex toto, quia Fidei & Spei jam res ipsa, non quæ credatur & speretur, sed quæ videatur teneaturque, succedet, Charitas autem, quæ in his tribus major est, non auferatur, sed augeatur & impleatur, contemplata quod credebat, & quod sperabat indepta; in quaplenitudine Charitatis illud præceptum implebitur*, diliges Dominum Deum tuum &c. *Nam cum est adhuc aliquid carnalis Concupiscentiæ, quod vel continendo frenetur, non omnimodo ex tota anima diligitur Deus; non enim dare sine anima concupiscit, quamvis caro concupiscere dicatur, quia carnaliter anima concupiscit. Tunc erit justus sine ullo omninò peccato, quia lex nulla erit in membris ejus repugnans legi menti ejus, sed prorsus toto corde, tota anima, tota mente diliget Deum, quod est primum summumque præceptum.* Quid ex his Augustini testimoniis contra Consiliorum perfectionem possit concludi, benè vidit Bellarminus, & hinc manibus laboravit pedibusque, ut eorum clarita-

Deut. 6. Matth. 22.

lib. I. de Doctr. Christ. cap. 22.

I. de Spir. & lit. c. ult.

de Perf. Instit. paulo ante med.

ritatem aliquâ ratione obfuscet, ne augustus Doctor id scripsisse & docuisse videatur, quod verba satis manifesta exhibent. Varia ob id ipsum fingit, quibus dubium hujus oraculi sensum, dubiam quoque sancti Patris super eo mentem facere satagit. Quadruplex autem responsum suppeditat, quamvis secundum & ultimum modò sibi placere ostendat, semper Augustini authoritate munitus. Et *primò* quidem dicit, quod illam attinet enumerationem, dum Deus dicitur diligendus *ex toto corde*, &c. quosdam ex Patribus, in specie Augustinum existimasse, *illa omnia esse diversa*, & ideò conatos esse eorum ostendere distinctionem, *ut videlicet anima significet partem animæ vegetantis, cor sentientis, mentem intelligentis, vel aliquid ejusmodi.* Sed ut non prolixè urgeam, Bellarminum hic minus philosophicè loqui, dum partes animæ vocat, quas paulò ante rectius potentias dixit, alii facultates nominant; neque id etiam Bellarmino rigorosè objiciam, in citato Augustini loco nullam omninò hujus divisionis fieri mentionem; id ante omnia venit attendendum, nihil eam, etiamsi concederetur & Augustini authoritate firma esset, hypothesi contra perfectionem Consiliorum & ad imperfectionem justitiæ in hoc seculo confirmandam obesse vel auferre. Ideò ipse Bellarminus ultrò eam dimisit, *secundò* statuens, simpliciorem & scripturæ conformiorem esse eorum sententiam, qui ista omnia è contrario idem significare docent, *& more Scripturæ multa & varia poni nomina ad rem eandem explicandam, majoris expressionis gratiâ; itaque idem esse, diligere corde, diligere anima, & diligere mente, nimirum, diligere verè, sincerè, non fictè, non simulatè.* Verùm posito, etsi non concesso, idem diversis hisce vocibus indigitari, videlicet dilectionem veram & sinceram, quæ juxta Augustini verba præcepti enucleatissimè illustrantis sententiam *non sit ex parte, sed ex toto*; quid, quæso, contra justitiæ in hoc seculo imperfectionem ad demonstrandam Consiliorum perfectionem indè poterit evinci? Nihil omninò, nisi Consiliorum jactatores glorioli velint de semetipsis, inaniter quamvis, præsumere, posse se hoc de Deo verè & sincerè diligendo præceptum in hujus adhuc seculi imperfecto statu servare, eidemque satis ex asse & ad unguem facere, quod tamen Augustinus expressissimè futuro gloriosæ perfectionis statui humanæ imbecillitatis memor adscripsit. Videamus nunc, quid porrò Bellarminus responderit. *Tertiò* igitur, quantum ad particulam, *toto*, concedit esse Patrum quorundam, & Augustini nominatim, hanc expositionem, *imperari nobis hoc mandato omnes gradus charitatis, quos vel in hoc mundo, vel in alio habere possimus ita ut semper Deum amemus & non sit in nobis ullus motus cupiditatis neque voluntarius, neque involuntarius, cum Dei amore pugnans, exque eo rectè deduci, hoc mandatum in hac vita perfectè impleri non posse*; at statim subjungit, *hanc sententiam non pugnare cum sententia de perfectione Consiliorum, tametsi non videatur sacris literis admodum conformis.* Prius, nimirum, quod hæc Patrum sententia, vel oraculi de dilectione Dei explicatio, Augustini etiam authoritate fulta, non pugnet cum sententiâ de Consiliorum perfectione, ex eo constare putat Bellarminus, *quod iisdem Patres adsirmant, hoc præceptum, licet perfectè non possit impleri in hac vita, non tamen facere prævaricatores, si non impleatur.* Magnus Apollo hîc fuisset Bellarminus, si id, quod Patribus, & nominatim Augustino adscripsit, claris demonstrare potuisset testimoniis. Sed ne id frustra scripsisse videatur, satis speciosè Augustini inprimis mentem huic proposito consonam depingere conatus est. Videamus, quæ fuerit augustissimi Doctoris sententia; ubi notatu dignum est, Bellarminum exindè pro suâ militare sententiâ, undè supra pro nullitate perfectionis & justitiæ in hac vita fuerunt producta Testimonia. Et quidem è libri *de Spiritu & literâ* capite ultimo sequentia in rem suam esse existimat: *Ideo nobis hoc etiam nunc præceptum est, ut admoneremur, quid Fide exposcere, quo spem præmittere debeamus.* Et infra: *Neque, si esse nondum potest tanta Dei dilectio, quantailli plenæ perfectæque cognitioni debetur, jam culpæ deputandum est, &c.* Ex libro autem de perfectione justitiæ: *Cur non præciperetur homini ista perfectio, quamvis eam in hac vita nemo habeat? Non enim rectè curritur, si, quo currendum est, nesciatur. Quomodo autem sciretur, si nullis ostenderetur, præceptis?* Addit Bellarminus, *ad finem libri ejusdem docere Augustinum, motus Concupiscentiæ involuntarios, licet prohibiti sint hoc præcepto, adeo tamen peccata non esse, ut non opus sit dicere pro eis, Dimitte nobis debita nostra.* Posterius, videlicet, sententiam hanc Augustini & aliorum Ecclesiæ Doctorum, de impossibilitate legis implendæ, non esse conformem

lib. I. de Doctr. Christ. cap. 22.

divinis

divinis literis, ostendere se posse putat Bellarminus, dum *quartò* aliam planè oraculi hujus de dilectione Dei explicationem producit in medium, statuens, *illud ex toto corde, non significare omnes actus cordis, vel omnem intentionem possibilem, ita ut imperetur, ut nihil corde agamus, nisi Deum diligere, idque summa amoris vehementia; sed solùm ut amemus Deum præcipuo amore, nihilq; illi in amore anteponamus vel æquemus, ac proindè solùm in hoc præcepto contineatur id, quod faciendum est, non etiam finis, ob quem id faciendum.* Ex hac explicatione postquam sex deduxit corollaria, eamque variis Scripturæ dictis, quin & exemplis eorum, qui Mandatum hoc impleverint, munire studuit, Patrum quoque consensum more suo adjecit, interque eos Augustini etiam, non solùm in genere docentis, *nihil impossibile Deum præcepisse*, sed & de mandato dilectionis in specie scribentis, *Quomodo grave est, cum dilectionis sit mandatum?* Alibi etiam sequentia exhibentis: *Non imperaret hoc Deus, ut faceremus, si impossibile judicaret, ut ab homine fieret*, de quibus Augustini verbis censet Bellarminus, *quod in iis aut mutaverit priorem sententiam, aut certè explicaverit.* Hæc omnia in rem suam Bellarminus, quæ idcò prolixius exscribi debuerunt, ut lector æquitatis studiosus videat, quâ methodo circa Augustini authoritatem versari soleat Bellarminus, videlicet, mox ejus sententiam amplectens, mox verò reprobans, ubi ad nutum non scripsisse videtur. Et quamvis hæc de impossibilitate legis implendæ & concupiscentiarum in renatis adhuc reliquarum reatu doctrina præcisè huc non pertineat, ubi contra perfectionem Consiliorum agitur, sed suum infra locum singularem sit occupatura; hic tamen omninò prætermitti neque potest, neque debet, quia impossibilitate hac obtentâ, illustre argumentum contra Consiliorum perfectionem potest formari, quod elidere parti adversariæ non adeò facilè, imò impossibile est.

de Naturâ & gratiâ, cap. 69. in Ps. 36.

Nobis Augustini iterùm doctrina est vindicanda, utpotè quam Bellarminus non parum depravavit, inque sensum à mente Authoris planè alienum nequiter detorsit, id quod breviter demonstrandum erit. Quamvis enim grati agnoscamus concessum nobis à Bellarmino consensum Augustini, quoad impossibilitatem legis implendæ; non tamen videre licet, quâ ratione vel quonam modo hæc concessa ex Augustini authoritate impossibilitas cum jactatâ Consiliorum perfectione conveniat, ut quidem Bellarminus existimat, comet ipso tamen evertens hanc convenientiam, dum firmatam Augustini authoritate impossibilitatem sacris literis non adeò conformem videri putat. De utroque paucis, & primùm quidem de utriusque sententiæ convenientia, quam Bellarminus indè scribit constare, quia præter alios Patres Augustinus etiam adfirmet, *præceptum de diligendo Deo licet perfectè non possit impleri in hac vita, non tamen facere prævaricatores, si non impleatur.* Atqui non id docere Augustinum, ex illis testimoniis quæ Bellarminus laudavit, si ex integro contextu ritè ponderentur, scopusque & mens sancti Doctoris ex debito attendatur, satis constabit superque. Non pauca in laudato capite ultimo libri de *Spiritu & litera*, habet augustus Pater, quæ nostram confirmare possunt pro impossibilitate sententiam, præter id, quod paulò ante jam fuit exindè productum. Postea enim quàm ipsa legis verba, prout jacent, adduxit, ita de eis suam explicavit mentem: *Quid certius, his impletis impleri omninò justitiam? Verùntamen qui hoc attendit, illud etiam attendat, quàm in multis offendamus omnes, dum putamus, Deo, quem diligimus, placere vel non displicere, quod facimus, & postea per scripturam ejus, sive certa & perspicua ratione commoniti, cùm dicerimus, quod ei non placeat pœnitendo deprecamur, ut ignoscat. Plena est humana vita talibus documentis.* Et post aliqua: *Hoc est primum præceptum justitiæ, quo jubemur diligere Deum ex toto corde, &c. cui est deproximo diligendo alterum consequens, quod in illa vita complebimus, cùm videbimus facie ad faciem.* Et post illa verba, ad quæ Bellarminus loco priore provocavit: *Per hoc, quantum mihi videtur, in ea, quæ perficienda est justitia, multùm in hac vita ille profecit, qui, quam longè sit à perfectione justitiæ, proficiendo cognovit.* Satis aperte ostendit Augustinus, quid de possibilitate & impossibilitate legis implendæ sentiat, ut prolixiori explicatione opus non sit. Verùm illud aliquam habere videtur difficultatem, quod loco posteriore juxta Bellarmini citationem scripsit: *Neq; si esse nondum potest tanta Dei dilectio, quanta illi plenæ perfectæq; cognitioni debetur, jam culpæ deputandum est, &c.* Fatendum est, videri hæc verba ad Bellarmini mentem illustrandam conducere, si extra contextum accipiantur, quo autem attracto non id voluisse Augustinum, patebit. In proximè antecedentibus hæc habentur:

Dici

Dici potest quædam Justitia minor huic vitæ competens, qua Justus ex fide vivit, quamvis à Domino peregrinus, & ideò per fidem ambulans, nondum per speciem. Non absurdè dicitur, etiam ad istam pertinere, ne peccet. In proximè sequentibus hæc adduntur: *Aliud est, totam nondum adsequi charitatem, aliud, nullam sequi cupiditatem. Quamobrem debet homo, quamvis longe minus amet Deum, quam cum potest amare conspectum, nihil tamen adpetere illicitum; sicut etiam in his, quæ sensibus corporis adjacent, oculus potest nullis delectari tenebris, quamvis non possit in fulgentissima luce defigi.* Et horsum pertinent, quæ supra exindè fuerunt laudata. Quæ omnia si attentè considerentur, illud facient manifestum, Augustinum satis expressum facere discrimen inter dilectionem Dei in hac vita & futura; illi adscribere majorem, huic verò minorem ejus gradum; illi supereminentissimam attribuere perfectionem, huic aliquam imperfectionem, quamvis in fidelibus ita considerandam, ut quia justus ex fide vivit, hæc minor & imperfectior dilectio, & quæcunque adhuc desunt, ex gratia & ob fidem, qua coram Deo sunt & verè dicuntur justi, culpæ in rigoroso Dei judicio non deputentur, sed Christi justitia & dilectione omnium perfectissimâ tegantur, ne quid super in iis sit damnationis; hac tamen cum obligatione expressa, ut nunquam non memores sint debitæ huic beneficio gratitudinis, id est, ut omnibus semper studeant viribus, illicita quævis fugere, & ex residuâ imbecillitate commissa pœnitendo deprecari, ne deputentur culpæ, sed ex gratia ignoscantur. Et ut hæc augusti Doctoris sententia adhuc magis patefiat, placet porrò ea subnectere, quæ ipse S. Pater jam laudatis adjunxit: *His constitutis, peccatum erit hominis ex fide viventis, aliquando alicui delectationi illicitæ consentire, non tantum in illis horrendis facinoribus & flagitiis perpetrandis, verum etiam in istis levioribus, ut, vel aurem alicui voci, quæ audienda non esset, vel linguam alicui, quæ dicenda non esset, accommodet, vel in ipso corde aliquid ita cogitet, ut mallet licitum, quod malè delectat, & per præceptum scitur illicitum, etiam ista quippè consensio est ad peccatum, quæ utique fieret, nisi pœna terreret.* Quia verò Augustinus hunc *de Spiritu & litera* librum, ut ipse in *retractationibus* monet, scripsit & in eo *acriter disputavit contra inimicos gratiæ Dei, qua justificatur impius*, hinc ex eorum sententia ad hominem disputando sequens absurdum deduxit: *Tales justi ex fide viventes non opus habent dicere, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; falsumque esse convincunt, quod scriptum est, non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Et illud, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmet ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Et illud, quia non est homo, qui non peccabit. Et illud, non est justus in terra, qui faciat bonum, & non peccabit. Utrumque enim hoc testimonium non de præterito dicit, id est, peccavit, sed de futuro, id est, peccabit; & si quæ alia in hanc sententiam sanctæ commemorat scriptura. Sed quoniam hæc falsa esse non possunt, illud esse consequens video, ut qualemlibet vel quantamlibet in hac vita potuerimus definire Justitiam, nullus in ea sit hominum, qui nullum habeat omnino peccatum, omnique homini sit necessarium, dare ut detur illi, dimittere ut dimittatur illi; &, si quid habet Justitiæ, non de suo sibi præsumere, sed de gratia justificantis Dei, & adhuc tamen ab illo esurire & sitire Justitiam, qui est panis vivus, & apud quem fons vitæ, qui sic operatur Justificationem in sanctis suis in tentatione hujus vitæ laborantibus, ut tamen sit, & quod petentibus largiter adjiciat, & quod confitentibus clementer agnoscat.* Mitto plura uberius adscribere, cum ex his sufficientem constet, aliter considerari ab Augustino peccati reatum in homine, qui in hac vita constitutus, etiamsi per fidem sit justificatus, nunquam tamen non est verè & in se peccator; aliter gratiam Dei, peccata homini per fidem justificato non imputantis, sed respectu meriti per Christum perfectissimi eidem seriò pœnitenti remittentis & ex paterno favore ignoscentis. lib.II.c.37.

Ea nunc videamus loca, quæ Bellarminus ex Augustini libro *de perfectione justitiæ* laudavit, ut aliquid, etsi non adeò multum, obtineat; quorum prior sicut nihil habet, quod sententiæ de impossibilitate legis contra Consiliorum perfectionem possit obesse, ita posterior omninò vindicandus est, utpotè à Bellarmino habitus indignissimè. Dicit Bellarminus, Augustinum circa libri illius finem docere, *motus concupiscentiæ involuntarios, licet prohibiti sint hoc Præcepto, adeò tamen peccata non esse, ut non opus sit dicere pro iis, dimitte nobis debita nostra.* Ut Augustini mentem à Bellarmino non sincerè propositam fuisse ostendatur, non contraria ejus testimonia ex eodem hoc libro prolixè citabo, quæ alibi possunt legi, & ne sanctus Pater contraria sibi scripsisse in hoc non levi momento videatur; sed ipsam ejus sententiam lectori proponam, quo ipse modo eam ad finem illius libri exposuit, ut fucus poster. vid. D. Höpfn. de Justific. Disp. III. p. 203. edit.

fucus Bellarmini eò evadat manifestior. Ita autem ibi Doctor augustissimus: *Quisquis fuisse vel esse in hac vita aliquem hominem vel aliquos homines putat, excepto uno Mediatore Dei & hominum, quibus necessaria non fuerit remissio peccatorum, contrarius est divinæ scripturæ.* Porrò, *quisquis dicit, post acceptam remissionem peccatorum ita quenquam hominem juste vixisse in hac carne, vel vivere, ut nullum habeat omninò peccatum, contradicit Apostolo Iohanni, qui ait, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Non enim ait, habuimus, sed, habemus. Quod si quis adserat, de illo esse dictum peccato, quod habitat in carne mortali nostra secundum vitium, quod peccantis primi hominis voluntate contractum est, cujus peccati desideriis ne obediamus, Paulus præcepit, non autem peccare, qui eidem peccato, quamvis in carne habitanti, ad nullum opus malum omninò consentit vel facti, vel dicti, vel cogitati, quamvis ipsa moveatur concupiscentia, quæ alio modo peccati nomen accepit, quod ei consentire sit peccare, nobisque moveatur invitis; subtiliter quidem ista discernit, sed videat, quid agatur de Oratione Dominica, ubi dicimus. Dimitte nobis debita nostra, quod, nisi fallor, non opus esset dicere, si nunquam vel in lapsu linguæ, vel in oblectanda cogitatione ejusdem peccati desideriis aliquantulum consentiremus, sed tantummodo dicendum esset. Ne nos inferas in tentationem, sed libera nos à malo.* Sequentia iterùm brevitatis causâ omitto, lectori judicare docto pauca hæc exhibens, ut videat, num Bellarminus Augustini sententiam sine fuco & crimine falsi hic proposuerit, & quæ sancti Patris mens in hoc Fidei puncto fuerit; quamvis mirum esse non debeat, Bellarminum in hac sententiarum collatione non adeò magnam adhibuisse industriam, cùm alteram ex eis, & quam Augustino non potuit non adscribere, sacris literis non adeò conformem videri statuerit, aliam & alienam planè oraculi de dilectione Dei fingens explicationem, utut non erubuerit, per vim & obtorto quasi collo Augustinum hic quoque sibi vindicare, ex eo præprimis, quod non solùm in genere docuerit, *Deum nihil impossibile præcepisse*, sed & in specie de mandato dilectionis statuerit, *id grave non esse*, per quæ Bellarminus existimat, *Augustinum vel mutasse priorem sententiam, vel eam explicasse.* At cum larvis hic pugnat Bellarminus, dum quæ Augustinus de aliquali & comparativâ impletionis possibilitate & negatâ gravitate omnimodâ mandati dilectionis sano docuit sensu, Evangelicis absolutam possibilitatem & impletionis perfectionem negantibus voluit opposita, utpotè nullibi docentibus, Deum vel in primo ante lapsum statu aliquid impossibile homini præcepisse, vel legem Decalogicam nunc etiam post lapsum homini per Fidem justificato ita esse observatu impossibilem, ut non obedientiâ quâdam inchoatâ suam in dilectione Dei gratitudinem ope ejusdem adjutus possit exhibere, utut nunquam non ob adhærentes omni ex parte imperfectiones, ne in eo ullam quærat gloriam, sed semper Deo cor pœnitens sistat, ac quotidiè defectus peccaminosos humiliter deprecetur, quam-maximè obligatus. Ostendit id ipsum Augustinus ibidem loci, ad quem Bellarminus provocavit, nimirum circa finem libri de Naturâ & Gratiâ, uti cum notabili differentiâ suam de possibilitate impletionis Mandatorum Dei in genere, & in specie mandati Dilectionis sententiam exposuit, scribens: *Charitas inchoata est inchoata Justitia, Charitas provecta est provecta Justitia, Charitas magna est magna Justitia, Charitas perfecta est perfecta Justitia; sed Charitas de corde puro, & conscientia bona, & Fide non ficta, quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro illa ipsa contemnitur vita, sed major, si non habet, quo crescat, cùm de mortali excesserit vita.* Quæ præterea Bellarminus ex Augustini Enarratione in Psalmum quinquagesimum & sextum vel juxta Ebræos septimum de possibilitate impletionis Præceptorum Dei adduxit, non in genere ad omnia pertinent utriusque Decalogi tabulæ de dilectione Dei & proximi Præcepta, sed ad illud in specie, quo fideles Christiani ad exemplum Christi jubentur suam pro fratribus animam ponere, de quo ita mox sub initium citatæ Enarrationis: *Fecit Ipse, quod docuit; fecerunt Apostoli, quod ab Illo didicerunt, & nobis faciendum prædicaverunt. Faciamus & nos, quia etsi non sumus, quod Ille, secundum id, quod creavit nos; quod Ille tamen sumus secundum id, quod factus est propter nos. Si solus fecisset, facere nemo nostrum deberet audere imitari; ita enim Ille homo erat, ut & Deus esset. Sed in eo, quod homo erat, imitati sunt servi Domi-*

Dominum & Discipuli Magistrum, & fecerunt, qui nos præcesserunt in familiâ Ejus, patres quidem nostri, sed tamen & conservi. Neq; imperaret hoc Deus, ut faceremus, si impossibile judicaret esse, ut hoc ab homine fieret. Si considerans infirmitatem tuam deficis sub Præcepto, confortare in Exemplo. Sed etiamsi exemplum ad te multum est, adest Ille, qui præbuit exemplum, ut præbeat & auxilium. Ad cætera Petri Martyris contra perfectionem Consiliorum argumenta Bellarminus ex Augustino parcus est, adeoque operâ faciliori expediendus.

Et ad argumentum quidem *secundum*, quo Christi Oraculum *de portæ angustiâ* & arctâ ad Vitam æternamque Beatitudinem viâ urgetur, nihil aliud ex Augustino potuit opponere, quàm quod in laudato proximè Libro de *Naturâ & Gratiâ* legitur scripsisse, *Omnia Charitati esse facilia*, quod ad modum hujus ævi intelligendum esse, ex eodem loco fuit indicatum. Matth. 7. cap. 69.

Ad tertium verò, quo operibus Supererogationis opponuntur defectus & quorumvis operum bonorum imperfectiones, quorum Respectu Psaltes Regius Deo supplex factus debitâ humilitate rogavit: *Ne intres in Iudicium cum Servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*; dum Bellarminus ex Augustino & aliis Patribus respondet, *non quidem posse hominem justificari coram Deo, quia nemo sit, qui venialia non habeat peccata, ea tamen non impedire, quin homo justus sit, & multa faciat opera bona, etiam Supererogationis, cùm David non dicat, non justificabitur omne opus, sed omnis vivens*; grandem injuriam infert maximamque vim facit Sancto Doctori, ne verbulo mentionem operum Supererogationis hic facienti; id quod manifestum erit, si ipsa augusti Patris Verba videamus, quæ Bellarminus respexisse voluit videri: Ps. 143. De Perfect. Justit.

Hoc est, ne intres in Iudicium cum Servo tuo, noli me judicare secundum Te, qui es sine peccato, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, quod de hâc Vitâ dictum sine difficili quæstione intelligitur; & quod ait, non justificabitur, ad illam Iustitiæ perfectionem retulit, quæ in hâc Vitâ non est. Id quod amplius in ipsâ hujus Psalmi Enarratione ostendit, Davidis humilitatem sequentibus verbis commendans: *Meritò iste humilis in corpore Christi, discens à capite, quoniam mitis est & humilis corde*, inquit, *Ne intres in Iudicium cum Servo tuo. Quare hoc? quare times? quia non justificabitur coram Te omnis vivens. Omnis vivens, hic utiq; vivens, in carne vivens, moriturus vivens, natus homo, ex hominibus vivens, de Adamo Adam vivens. Omnis itaq; vivens justificare fortè potest se coram se, non coram Te. Quomodo coram se? sibi placens, Tibi displicens. Coram Te autem non justificabitur omnis vivens. Noli ergò intrare mecum in Iudicium Domine, Deus meus. Quantumlibet rectus mihi videar, producis Tu de thesauro tuo regulam, coaptas me ad eam, & pravus invenior.* Nihil quidquam hic Sanctus Pater de quali-quali etiam perfectione, multò minus de operibus Supererogationis, quin potius omnia juxta veram Regii Psaltis mentem ad significandam imperfectionem omnimodam dirigit, eos simul graviter accusans, qui suas coram DEO justitias commendare audent: *Qui sunt, inquit, qui cum DEO volunt intrare in Iudicium, nisi qui ignorantes DEI Iustitiam, suam volunt constituere?* *Contra quos etiam graviter invehentem DEum introducit: Quid vultis mecum in Iudicio contendere & vestras commemorare Iustitias? Commemorate vestras Iustitias, Ego novi facinora vestra. Quomodo Iustitiam adprobabo, ubi damnabo Superbiam?* Addantur cætera, & adparebit, Bellarminum Augustini mentem minus sincerè Lectori proposuisse, eam Davidis verborum explicationem ex augusti Doctoris Sententiâ exhibens, cui Ipsemet soli fidere ausus non est, obque id ipsum aliam ex *Arnobio, Hilario, Hieronymo & Euthymio* adduxit, quæ ipsissima tamen Augustini etiam est, per omnia conveniens cum eâ, quam vidimus, & necquidquam proposito Bellarmini inserviens, aut Evangelicorum Sententiæ contraria, quod Bellarminus videre pro nimio contradicendi studio non potuit. In sequentibus argumentis *Petri Martyris*, ad quæ Bellarminus respondere conatus est, Augustini nomen tacetur, usque ad ultima duo, ubi dum in tertio post decimum arguitur, *non carere Superbiâ & arrogantiâ, ut homo dicat, se plus facere, quàm teneatur, & CHRISTO fieri injuriam non vulgarem, utpote qui frustra dici possit mortuus, si homo legem valuisset præstare, aut plus efficere, quàm in illâ fuerit præceptum*; respondet Bellarminus, *istam Superbiam non timuisse illas Virgines, quæ Augustino teste & interprete ad Christum dixerunt, Amando te plus facimus, quam præcipis.* Sed suprà jam fuit ostensum, Augustini hæc nomine Virginum verba niti Oraculo Apostoli de Consilio nimis quàm par est, & mens Authoris concedit, extenso, quod præsenti argumento nullo planè modo facere potest satis, aut omninò illud enervare. Serm. 13. de Verb. Apost.

In ultimo, videlicet post decimum quarto contra Consiliorum perfectionem argumento dicitur, *Nolle DEum plus amare, si plus possis, gravissimum esse peccatum; nihil ergò posse superaddi, quod non debeas. Et probari antecedens non solùm indè, quod, qui non vult DEum amare, quantum potest, videatur negare, DEum esse Summum Bonum; sed & abutatur DEI dono qui plus diligere potest & non vult, cùm plus diligere sine dubio DEI donum sit.* Ad posterius respondet Bellarminus, *illum abuti dono DEI, qui eo non utitur, quando est necessarium; qui autem paratus sit eo uti, si necessarium sit, etiamsi nunquam fortasse utatur, non dici eo abuti.* Ne autem hoc frustra videatur & de suo dixisse, præter tritum Apostoli in hâc Quæstione Oraculum, Augustinum laudat testem, de Abrahamo Patriarchâ & Johanne Apostolo in comparatione Eorum notanter monentem, *Illum habuisse donum Continentiæ non minus, quàm hunc, ita ut potuerit semper continere, & tamen nunquam continuisse, ne in extremâ quidem Senectute, & hunc habuisse donum patiendi Martyrium, non minus, quam Petrum, & tamen non exercuisse illud.* At non ferit Scopum id, quod de Abrahamo & Johanne ex Augustini Sententiâ respondet Bellarminus, cùm donum continendi & patiendi Martyrium res sit non omnium temporum, locorum & personarum, sicut debitum amandi DEUM ex toto corde, ad quod nullus hominum nullo non loco & tempore non obligatur, nisi obtineat illa novorum quorundam *Moralistarum* doctrina, quibus in rigore loquendo videtur, *quod homo non teneatur unquam per totam vitam suam elicere actum amoris Dei*, quam tamen non solùm Facultas Theologica *Lovanienſis*, ad Requisitionem Episcopi Gandavensis, cum pluribus aliis similibus ante Annos non ita multos improbavit, & suis sigillatim Censuris perstrinxit, referente *Sinnichio* & testante, eundem Articulum æquivalenter saltem à *Tamburino* tradi, plurimaque ex Augustino & aliis Patribus colligente testimonia, huic inauditæ antehàc Doctrinæ omninò contraria; sed & ipse Pontifex *Alexander* ordine & numero septimus paulò ante finem Vitæ & Regiminis, horum & Sorbonistarum Parisiensium exemplo monitus, adeoque non *motu proprio*, quæ aliàs Bullarum Pontificalium solennis est formula, gladio tanquam nodum aliquem gordium dissecuit, ac Constitutione super id editâ publicè inposterum doceri prohibuit, ut ex Adpendice *Thomæ del-Bene*, Clerici Regularis, ad opus de Officio Sacerrimæ Inquisitionis circa hæresin constat, cujus Constitutionis primam partem, in quâ hic articulus primum occupat locum, *Voluſius* quoque, præter & post alios, tertiæ parti Castigationis acatholicæ contra *Maresium* adjunxit, ut Germani etiam de novâ hâc *Theologiâ Morali* aliquod habeant Specimen, *Vindiciis Evangelico-Thomisticis* ibi, ubi de Sanctitate Ecclesiæ tanquam singulari Nota agitur, non pauca ejus documenta exhibentibus.

De Bono Conjug. cap. 21.

in Saule Ex-Rege, lib. I. cap. 102. num. 382. seqq. conf. Amad. Guim. opusc. pag. m. 130. seqq. vid. etiam Andr. de Mendo, in Stat. Dissert. 1. Quæst. 15. pag. 38. seqq.

CAPVT DECIMVM SEXTVM, & seqq.

De

Votorum quidditate & differentiâ.

QUæ de Votorum natura aliàs in genere solent moneri, nullum hic locum habent, nobis in ea tantum re occupatis, quæ Augustini authoritatem contra impertinentes utplurimùm allegationes vindicandam respicit & requirit. Et quia Bellarminus probare satagit, *omne quod fit ex Voto, etiamsi à DEO non sit præceptum, verè & propriè DEI cultum esse*; & quidem Augustini authoritate, videndum est, an res ita se habeat. Argumentatur Bellarminus, ut hanc Propositionem firmet, inter alia etiam à minori ad majus, sequentem in modum: *Omni actu Virtutis, etiam non præcepto, nec ex Voto, sed tamen propter DEum facto, colitur DEus; ergò multo majus* (rectius, magis) *si is actus fiat ex Voto, Deus eo coletur.* Antecedens præter aliqua Scripturæ & quorundam Patrum dicta ex Augustini duobus testimoniis probat, quorum priore legitur monuisse, *ne CHRISTO ulla subtrahatur oblatio*, posteriore autem, omne opus bonum, factum propter DEUM, vocasse Sacrificium, certumque sit, *Sacrificium propriè DEI cultum esse.* Non agam hic contra nimiam Propositionis Bellarminianæ generalitatem, non contra argumentationem ejus Instantiis pluribus obnoxiam, ac inconsequentem, quam nectit, consequentiam, nemini facilè perviam; Illud saltem ostendendum venit, Augustinum impertinenter hic laudari. Quod ad prius, etsi illud omninò removere liceret, utpotè

De Bono Viduit. cap. 9. lib. 10. de Civit. Dei. cap. 6.

ex

ex eo desumtum libro, quem non Augustinum, sed Julianum quendam Sectatorem Pelagii agnoscere patrem, *Hosii* Cardinalis authoritate *Mendozam* Concilii Illiberitani Vindicem & Illustratorem supra monuisse nondum dememinimus; quia tamen argumento Bellarmini parum aut nihil planè prodest, ut pleniori textu huc ponatur, non erit inconsultum. Hæc autem ibi extant: *Quoniam, sicut ait Dominus, non omnes capiunt Verbum hoc, quæ potest capere, capiat; quæ se non continet, nubat; quæ non cepit, deliberet; quæ adgressa est, perseveret. Nulla adversario detur occasio, nulla Christo subtrahatur oblatio.* Videat jam Lector, an hæc ad scopum demonstrationis Bellarminianæ ritè possint & legitimè adhiberi. Probare debuit antecedens, *quod nimirum omni actu Virtutis, etiam non præcepto, nec ex Voto, sed tamen propter Deum facto, colatur Deus*; ex his autem verbis probatur consequens, quod Voto continentiæ, quam sub nomine oblationis Christo factæ Augustinus intelligit, colatur Christus, neque ita facilè illud Votum sit infringendum. Ea præter demonstratio generalis requirit, ut liquidum fiat, *omni actu Virtutis propter Deum facto coli Deum*; ubi verò ad rem ipsam devenitur, probatio sit in specie de Voto Continentiæ, de quo ex Augustini Sententiâ jam supra dictum, & post etiam suo iterùm agetur loco. Sed forsitan posterius Augustini testimonium magis erit idoneum, quod ita habet: *Verum Sacrificium est omne opus, quod agitur, ut sanctâ Societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum Boni finem, quo veraciter beati esse possimus.* Videri possent hæc verba Instituto Bellarmini inservire, si superficialiter tantum & cursoriè legantur; sed si trutinâ ponderentur accuratiori, aliam omninò induent faciem. Tantum enim abest, ut Augustinus omni bono operi propter Deum facto, quamvis, quod Bellarminiana Propositio expressè habet, *à Deo non præcepto*, nomen & Elogium Sacrificii adscribat, ut potius illud, nimirum præcepti rationem, satis clarè & omnibus modis in Sacrificiis requirat. Non enim id solùm insinuat, dum finis ultimi mentionem facit, quo homines verè beati erunt, utpotè significans, quâ ratione hic finis ultimus à Deo revelatus est, eâ etiam revelata esse media ad illum finem ducentia, & per quæ ad promissam Beatitudinem ordine divinitùs præscripto licet pervenire; sed & in specie ad Pauli authoritatem provocat, non uno in loco docentis, qualia esse deceat hæc Sacrificia & opera bona, ut Deo possint placere, videlicet, *ut non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed arma Justitiæ Deo, ut exhibeamus corpora nostra hostiam vivam, Sanctam, Deo placentem, & ne conformemur huic Seculo, sed reformemur in novitate mentis nostræ, ad probandum, quæ sit Voluntas Dei* &c. quo ipso augustissimus Doctor ad mentem doctissimi Apostolorum ostendit, in censum operum verè bonorum & Sacrificiorum Deo placentium non venire, nisi quæ voluntati Divinæ sunt conformia, eaque omnia eliminari, quæ expresso Dei mandato destituuntur, quamcunque etiam coram hominibus, externa tantum & utplurimùm respicientibus, speciem habeant, & propter Deum facta, adque majorem (cur non maximam?) Dei gloriam directa dicantur. Ut adeò Bellarminus malè iterum habuerit Augustinum, talem Ei Sententiam adfingens, quæ claris expressè verbis adversatur, & contra quam Ille ex Apostolo egit apertissimè, ita ut apertius non potuerit. Rom. 6. & 12.

Eam quod nunc attinet Quæstionem, quam in sequentibus tractat Bellarminus, *an Vota Judæorum in V. T. fuerint propria, an verò Christianis etiam in Novo sint communia?* nos sibi adeò rigorosos non habet adversarios, quod Ipsemet agnoscit. Utut enim non ita incommodè judicare videantur, qui rationem Votorum ex Veteris Testamenti Libris deducere solent, eaque Prophetarum vaticinia, qui aliquam Novo etiam adscribunt Votorum consuetudinem, eo Scriptorum utriusque Testamenti more intelligenda esse censent, quo internus & spiritualis Christianorum cultus Deo debitus per externas Judæorum ceremonias ad tempus certum duraturas describitur, cujus rei plura alibi exhibentur Exempla, interque ea etiam Vota non immeritò referuntur, quorum aliqua specie-tenùs mentio in Actis Apostolorum legitur, ante plenariam rituum Judaicorum abolitionem ex Evangelicâ libertate adhuc observatorum; non tamen planè omnem Votorum in Novo Testamento usum esse sublatum, nullamque omninò Vota faciendi libertatem Christianis supereſſe amplius statuendum est, quamvis singulari moderamine hic opus sit, ne plus adscribatur talibus Votis, quàm par est & justum, neque etiam libertas eorum in aliquod jugum intolerabile transeat, ipsamque eorum libertatem tollat. Atque ita posset Quæstio hæc prætermitti, utpote extra Controversiam utrinque posita. Verùm quia authoritas Augustini in ejus ventilatione à Bellarmino, & ex eo quidem loco, unde in sequenti Quæstione de Voto Baptismali

commendatur, ex unâ quasi fideliâ duos dealbare licebit parietes, remque totam in breve compendium redigere. Et quidem ut Bellarminus suo satis ex asse faciat proposito, ac Votorum communem Christianis pariter atque Judæis usum ostendat, Augustinum laudat testem, Interpretem videlicet illius Oraculi Davidici, quo Psaltes Regius tempore Veteris Testamenti cunctos verè fideles est adhortatus, *Vovete, & reddite Domino Deo vestro* &c. utpotè quæ non Judæis tantùm, sed Christianis etiam dicta sint. Accedit, quod licet in Ecclesiâ Christi pòst plenam Evangelii promulgationem cessaverit Circumcisio, Sacrificia Boum & Ovium, atque alia id genus, Vota tamen nunquam cessaverint, Augustino iterum in Psalmi proximè laudati Enarratione id apertè satis confirmante, de variis Christianorum suo tempore Votis hunc in modum scribente: *Alius vovet Deo castitatem conjugalem, ut præter uxorem non noverit aliam. Alii etiam vovent, etsi tale Conjugium experti, ultra nihil tale pati, nihil tale concupiscere aut sustinere, & ipsi voverunt aliquid majus, quàm ille. Alii virginitatem ipsam ab ineunte ætate vovent, ut nihil tale vel experiantur, quale illi sunt experti & reliquerunt, & isti voverunt plurimum. Alii vovent domum suam esse hospitalem omnibus Sanctis advenientibus, & magnum vovent Votum. Alius vovet omnia relinquere sua, pauperibus ea distribuendo, & in communem ire vitam, in societatem Sanctorum, & is magnum vovit Votum.* Benè est, agnoscimus hæc Augustinum scripsisse de Christianis suo tempore voventibus, ac varietatem Votorum ita descripsisse. Sed alia & plura ibidem habet Sanctus Pater, quæ forsitan Bellarmino non placebunt, de Voto inprimis Baptismali, quod tamen propriè Votum esse, agnoscere detrectat. Verba augustissimi Doctoris hæc sunt: *Vovete & reddite Domino DEO vestro omnes communiter. Quid debemus vovere? Credere in Illum, sperare ab Illo vitam æternam, benè vivere secundum communem modum. Est enim quidam modus communis omnibus, furtum non facere, adulterium non facere, non amare violentiam, non superbire, hominem non occidere, non odisse fratrem, non adversus aliquem texere perniciem. Hoc totum omnes vovere debemus.* Sunt autem hæc talia, quæ Voti Baptismalis rationem in se continent, ad quæ nemo Christianus per totum Vitæ in hoc Seculo cursum absque ulteriori etiam Voto non obligatus est. Quid ad hæc Bellarminus? Respondet, *accipere Augustinum hic loci nomen Voti largo & communi modo, ut non solùm comprehendat Vota propriè dicta, sed etiam quamlibet promissionem aliam, quamvis talis acceptio Voti non facilè in Scripturis inveniatur.* Verùm sui iterum immemor hæc scripsit Bellarminus. Ubi enim paulò ante ex Augustino voluit ostendere, communem esse Judæis & Christianis usum Votorum, ad Regii Psaltis non solùm provocavit Oraculum, sed & simul ad explicationem ab Augustino factam, quæ tamen ipsius Voti Baptismalis rationem clarissimè exhibet, quasi Psaltes regius hocce suo monito Votum illud novi Fœderis prævidisset & illius rationem fidelibus Christianis præsignificasset, Spiritu nimirum Prophetico præditus, qui & aliàs non semel ad hæc tempora respexit. Præter id, si Augustinus ad mentem Bellarmini nomine Voti largo & communi modo est usus, ubi de Voto Baptismali, item de Voto castitatis conjugalis, ut & de Voto hospitalitatis Christianæ egit, varia suo tempore Christianorum Vota describens, eodem modo usus est hoc nomine, Votum castitatis & vidualis & Virginalis explicans, cùm utrorumque rationem eodem exhibuerit contextu.

Psal. 75. vel 76.

CAPVT VIGESIMVM,

De

Voto Paupertatis Voluntariæ.

ID ut omni modo & ratione commendet, partim ex Sacris Literis, partim ex Scriptoribus Ecclesiasticis testimonia colligit Bellarminus, nobis vestigia Ejus presso pede observantibus. Et è Sacris quidem literis primum occupat locum illud paupertatis Elogium, quo CHRISTUS beatos prædicat *pauperes Spiritu*, quoniam ipsorum sit Regnum Cœlorum. Ut hoc Oraculum non ita manifestè ad se pertinens, sed potius sibi contrarium, suæ tamen Sententiæ faciat favere Bellarminus, quinque comminiscitur ejusdem Expositiones, entia præter necessitatem multiplicans, dum præter alios Interpretes *Iansenius Gandavensis*, & *Conzenius* ternario fuerint contenti. Has inter secundam pòst *Chrysostomum* adscribit Augustino, *per Pauperes Spiritu intelligendo humiles*, hoc suum de eâ inter-

Matth. V.

lib. I. de Serm. Domini in Monte.

interponens judicium, *quod vera quidem sit hæc Expositio, sed non primariò intenta.* Posset id eomet ipso nobis sufficere, quod Bellarminus ultrò debuit agnoscere, Augustinum in Oraculi hujus Expositione non à suis stare partibus. Sed aperienda simul etiam est fraudis Bellarminianæ occultatio, quâ unum modò Augustini locum commendans, alios tacuit, quibus aliquantò apertius hoc Christi Oraculum illustrasse legitur, quos operæ pretium est accuratius ponderare. Et quidem in Enarratione Psalmi post septuagesimum tertii, vel juxta Ebræos quarti, sequentia de his pauperibus Evangelicis notavit: *Qui sunt pauperes Spiritu? Humiles, trementes verba Dei, confitentes peccata sua, non de suis meritis, nec de suâ Justitiâ præsumentes. Qui sunt pauperes Spiritu? Qui, quando faciunt aliquid boni, Deum laudant; quando mali, se accusant.* In Sermone decimo post centesimum de Tempore, ubi hujus oraculi occasione non pauca ex aliis Scripturæ testimoniis ad ejus illustrationem contulisset, Exempla etiam eorum commendans, qui verè pauperes Spiritu fuerint, de Abrahamo Patriarchâ commendatissimo hæc notanter adjecit: *Lege, aut, si legere non potes, audi, cùm legitur, & vide, Abraham opulentissimum fuisse in terrâ, Auro, argento, familiâ, pecore, possessione; & tamen dives iste pauper fuit, quia humilis fuit. Humilis autem fuit, credidit Abraham Deo, & deputatum est illi ad Justitiam. Justificatus est gratiâ Dei, non præsumtione propriâ. Fidelis erat, benè operabatur, Filium jussus est immolare, neq; cunctatus est Ei offerre, quod acceperat, à quo acceperat. Probatus est DEO, constitutus est Exemplum Fidei. Iam Deo notus erat, sed nobis monstrandus erat. Nonne est inflatus, quasi in operibus bonis, quia pauper erat dives iste. Et ut scias, quia non est inflatus, tanquam in bonis operibus suis, (sciebat enim, quia quidquid habebat, à Deo habebat; & non in semetipso, sed in Domino gloriabatur:) audi Paulum Apostolum: Si Abraham ex operibus est justificatus, habet gloriam, sed non ad Deum.* Ad hanc pauperum Spiritu classem pertinet, quem idem Doctor augustus, ejusdem Oraculi respectu, alibi egregiè commendavit: *Hâc paupertate etiam beatus Iob pauper fuit, & ante, quàm magnas illas terrenas amisisset divitias.* in Psal. 31 Addit Sanctus Pater insigni cum observatione: *Quod ideò commemorandum putavi, quoniam sunt quidam, qui facilius omnia sua pauperibus distribuunt, quàm ipsi pauperes Dei fiant. Inflati sunt enim jactantiâ, quâ putant, sibi esse tribuendum, non gratiæ Dei, quod benè vivunt; & ideò jam nec benè vivunt, quantacunq; bona facere videantur opera. De suo quippè habere se putant, & gloriantur, quasi non acceperint; divites sui, non pauperes Dei, abundantes sibi, non egentes Deo.* Dissimulavit hæc loca singulari studio Bellarminus, ne mens Augustini satis manifesta pateret, atque Lector eò magis ab eâ abduceretur. Silentio etiam ea prætermisit *Conzenius*, ejus tantum loci mentionem faciens, quem Bellarminus suppeditavit, hoc tamen cum additamento, Augustinum alibi *propriè pauperes* intelligere, in eum finem tria citans loca, quæ breviter examinabimus. Et primus quidem locus est delumtus è secundo Quæstionum Evangelicarum Libro, ubi de hoc Oraculo sequentia leguntur: *Divitibus, quos Christus alibi Camelo per foramen acûs transeunti comparat, contrarii sunt pauperes Spiritu, quorum est Regnum Cœlorum. Nam eo manifestatur, omnes cupidos, etiamsi facultatibus hujus Mundi careant, ad hoc genus divitum, quod est reprehensum, pertinere, quia posteà dixerunt, qui audiebant, & quis poterit salvus fieri? cùm incomparabiliter major turba sit pauperum.* Quæst. 47 Oportet omninò *Conzenium* non inspecto aut ritè ponderato Textu contra omnem rationem de mente Augustini judicasse, cùm ratio oppositorum clarè ostendat, quod, sicut nomine divitum hic propriè non veniunt majorum facultatum possessores, sed qui cupidine divitiarum aguntur; Ita pauperes etiam hic propriè non dicantur, qui Bonis Mundi hujus carent, sed qui nullo eorum tenentur desiderio, eomet ipso significantes, quod ad altiora longè & sublimiora adspirent, omnium rerum terrenarum contemtores, verè pauperes Dei, in quem solum & unum confidere, pro summis & maximis æstimant divitiis. *Secundus* in libro contra Adimantum Manichæi Discipulum locus extat, hoc verborum tenore: *Vbi scriptum est, Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum Cœlorum; ibi sequitur, Beati mites, quoniam ipsi hæreditate possidebunt terram. Ecce, amicos Dei hæreditate terræ divites fieri.* cap. 19. Ubi dum Augustinus pauperes Spiritu similes iis esse dicit, quos Christus mites prædicavit, illud ipsum voluit inculcare, quod locis ante laudatis scripsit, per pauperes Spiritu intelligens humiles, cùm qui humiles sunt, mites etiam esse soleant, & versâ vice mites humilitatis sint studiosi. *Tertius* ex opere contra Faustum Manichæum locus laudatur, in cujus libro ordine quarto, etsi ex mente Fausti mentio fiat prædicati, pollicitationis nimirum Regni Cœlorum, ad quam Augustinus etiam prolixè respondet, subjecti tamen, videlicet pauperum Spiritu, nulla in hâc quidem tractatione habita fuit ratio, cap. 1, & 2.

ut adeò *Conzenius* & hic aliis invisa observaverit. Posito autem, quod Augustinus vel hic vel alibi per Pauperes Spiritu intellexerit verè & propriè pauperes, utut nullum ex tam multis Ejus Scriptis hactenus potuerit ostendi testimonium, quod hunc commendet Sensum, videlicet literalem & primariò intentum à CHRISTO, Bellarmino id etiam quasi rem omninò necessariam requirente; multis tamen adhuc opus erit, ut per hunc de verè & propriè Pauperibus Sensum Voto Paupertatis voluntariæ id accedere demonstretur, quod Bellarminus suscepit demonstrandum. Sed ut eò deveniamus, necessum non est, cùm, quidquid de *Conzenio* sit, quem malè Augustinum citasse vidimus, Bellarminus, quocum nobis ante alios omnes nunc res est, Ejus authoritate in hujus Oraculi Sensu se destitui fateatur, ne augusti Doctoris hujus consensum nobis largiri invitus etiam cogatur. Et hæc Sancti Patris de pauperibus Spiritu sententia adeò est clara, ut multos, non solùm antiquorum Ecclesiæ Doctorum, sed & recentiorum Scripturæ Interpretum, & quidem ex ordine Papæorum, traxerit ad consensum, quorum unum & alterum in gratiam Augustini contra Bellarminum & sequaces audire juvat. *Iacobus* certè *Faber* Stapulensis, ejus Scriptor temporis, quo Lutherus diu desideratum Ecclesiasticæ Reformationis negotium Deo clementer adspirante suscepit, etsi multa scripsit, ob quæ suis quam-maximè fuit invisus, & quæ Censores Hispani in suis Indicibus numero ferè innumero expungenda judicârunt; quæ tamen ex Augustini mente ad hoc Christi Oraculum de pauperibus Spiritu monuit, neque citati Censores Hispani notârunt, neque etiam *Natalis Beda*, rigorosissimus aliàs Antagonista, Propositionibus à se refutatis adnumeravit, sed utrique Silentio hocce suo non obscurè adprobaverunt. Sunt autem hæc sequentia: *Pauperes corpore sunt, qui se norunt nihil habere, quod ad necessitatem corporis pertineat, nisi ab alio, sed cognoscunt se verè mendicos, & ex se omnium Bonorum corporalium prorsus egentes. Pauperes autem spiritu sunt, qui intelligunt, se nihil habere, quod spectet ad mentem, nisi ab alio, sed agnoscunt se verè mendicos, & ex se omnium Bonorum spiritualium egentes; & absquo ullâ proportione magis se humiliant ante DEum, qui dives est in omnes, & implet omnem spiritum, quàm pauperes corpore ante Divitem terrenum. Et hæc paupertas & mendicitas spiritûs est profundissima humilitas & sui ipsius ante DEum (ut sic dicam) nihilitas animo concepta, nihil prorsus sibi tribuens, sed omnia in DEum referens, cujus hæc sunt Bona.* Nescio, an melius Augustini mens potuerit exprimi, quàm per expressam hanc inter pauperes corpore & spiritu distinctionem. *Iohannes Gagnæus*, Parisiensis superiori itidem Seculo Theologus, etsi in suis ad hunc locum Scholiis Augustini explicationem non per omnia sequatur, nihil tamen de Voto Paupertatis voluntariæ habet, ita scribens: *Pauperes spiritu*, id est, *qui adflicto & contrito corde sunt atq; animo. Quia tamen non omnes, qui adflicto sunt animo, beati sunt, melius est, ut dicamus pauperes Spiritu, qui sunt Studio ac Voluntate tales, qui Paupertatem & adflictionem non ægrè aut iniquè propter DEum, ferunt, vel quia in humilitate primum, deindè in luctâ malorumq; tolerantiâ, ac cæteris, quæ hic describuntur.* **Esthius** in Annotationibus suis, utut de hâc Augustini Explicatione nihil habet, expressè tamen contra Bellarmini Sententiam scribit: *Quidam pauperes Spiritu solos eos interpretantur, qui propositum Paupertatis Voto firmârunt; sed non rectè. Virtutes enim eas hic commendat Christus, quas ab omnibus exigit Christianis, ut sunt, esse mitem, pacificum, corde mundum* &c. Deindè, *nec* NB. *Abraham, nec David, nec B. Maria, nec Christus ipse fuissent hoc modo pauperes Spiritu, quia Paupertatem non voverunt.* Et ut ad antecedens adhuc semel Seculum regrediar, *Thomas de Vio, Cajetanus*, visus quidem est pauperes Sensu proprio intelligere de iis, *qui à suis rebus ceciderunt in necessitatem mendicandi*, expressè tamen & is Bellarmini Sententiæ contrarium se exhibuit, scribens: *Non dicit CHRISTVS, Beati pauperes seu mendici statu*, hoc est, *professione Paupertatis, quales sunt religiosi tria professentes Vota, sed dicit, Beati pauperes seu mendici Spiritu, quoniam pauperes seu mendici statu multi sunt, qui nolunt sibi aliquid deesse; statum Paupertatis profitentur, sed spiritum paupertatis non habent.* Postquam verò triplicem Quæstionem ad meliorem hujus Oraculi intellectum formavit, ad secundam hæc porrò contra Bellarminum notavit: *Paupertas ex Spiritu lætissima est, & expeditum reddens hominem ab omni sollicitudine, quoniam certum reddit, quod DEVS curam sui gerit; & hoc Experientia in multis Viris Sanctis monstravit, quamvis impossibile aut difficillimum sit, Collegium aliquod constare ex omnibus hominibus tantæ perfectionis. Vndè Dominus beatitudines, quæ sunt perfectiones singulorum, non perfectiones Collegiorum tractat hic. De Collegiis enim adparet verificari, quod*

non

non possunt durare sine temporalibus, propter minorem multorum perfectionem. Ad tertiam hæc habet: *Dicitur, quod IESVS non fuit mendicus, quia nunquam legitur petiisse, nisi à Samaritanâ potum aquæ, quod constat, non propriè esse mendicare, cùm hoc cuilibet majori possit accidere; sed fuit in paupertate mendicorum, quia nihil omninò habuit proprium, nisi Vestes, ex quo cœpit prædicare, juxta illud, Vulpes habent foveas &c. Vivebat autem non ex mendicatis rebus, sed ex oblatis à personis devotis. Neque hic beatificat mendicos, ut nominantur ab actu mendicandi, sed à paupertate mendicorum, quod scilicet non habent, undè vivant de suo.* Ultima hæc Cajetani ita malè *Catharinum*, ejusdem ordinis hominem, habuisse testatur *Sixtus Senensis*, ejusdem cum utroque Instituti Scriptor, ut Eum in secundo Annotationum contra eundem ex professo Scriptarum libro, *acri & prolixâ digressione* incesserit, adstruens, *ea mendicantium religionibus summam inferre injuriam, & Sanctorum Doctrinæ Ecclesiasticisque Decretis ex diametro adversari; Imò hanc Cajetani Sententiam fuisse olim ab Ecclesiâ damnatam in Guilielmo de Sancto Amore, qui primus in odium mendicantium Monachorum docuerit, neque CHRISTVM, neque Apostolos unquam mendicasse.* Et tamen Caramuel testatur, hoc non obstante hanc Cajetani Sententiam secutos *Bartholomæum de Medin*, & Alphonsum de Castro, addens, *argumentum VValdensis, qui contrariam ex quarto Iohannis capite Sententiam conatus est adstruere, non efficax videri, atque Augustinum de ea re loqui dubitativè, neque etiam probari, quod VValdensis hanc Cajetani Sententiam dicat hæreticam, Scripturæ Sacræ & Patrum doctrinæ contrariam, nisi forsan intelligat, quod ideò CHRISTVM mendicasse neget Sententia opposita, quasi mendicitatem Christus vitârit ut malam.* Hæc de Cajetano adducere placuit, quia Bellarminus Eum inter suæ opinionis adsecias numeravit, ut &, quod adhuc addendum est, *Iansenium Gandavensem*, qui itidem Bellarmino propius accedere videtur, quamvis Augustini Sententiam simul stare posse existimans, his verbis: *Quamvis in hâc Beatitudine commendetur primò & principaliter voluntaria Paupertas pro CHRISTO susceptа, simul tamen rectè etiam intelligitur ex consequenti Virtus Humilitatis commendari, quam primò & ad literam hic significari intelligit Augustinus, ob id maximè, ut adparet, ut in prima Beatitudine accipiatur commendari ea Virtus, quæ omnium Virtutum est fundamentum, quomodo & intellexit Theophylactus post Chrysostomum. Atque hæc videri potest ratio, quare Hieronymus in Commentariis utramque Interpretationem videatur miscuisse, & quâ intelligitur hic significari voluntaria Paupertas, & quâ intelligitur animi Humilitas.* Sed hæc amplius jam non urgentur, quia ipse Bellarminus hunc in modum Augustini Sententiam aliquatenus cum suâ studuit conferre, quæ tamen Sententiarum mixtio an ad mentem CHRISTI fiat, hicque locum possit habere, novâ discussione opus habet, quæ hujus loci non est.

Bibl. S. lib 6. Annot. 18

Theol. regul. Tom. I. pag. 114. & 115. Edit. ult.

Concord. Evang. cap. 39. pag. m. 267.

Nunc quod attinet *secundum* pro voluntariæ Paupertatis Voto testimonium, idque duplex, quo partim CHRISTUS Juveni Pharisaico venditionem omnium Bonorum imposuit, partim Apostolorum nomine Petrus legitur dixisse, se omnia reliquisse & CHRISTUM esse secutos; quia de utroque paulò ante ex Augustini Sententiâ fuit actum, tædiosâ repetitione bonâ cum Lectoris veniâ licet supersedere. *Ad tertium* de Christianorum sub initium Ecclesiæ Novi Testamenti communione testimonium, atque *Augustini* ex Sermone primo *de communi Vitâ Clericorum* authoritatem suprà itidem aliqua observatio est facta. Nunc ex laudato proximè *Cajetano* illud tantum addere placet, quod ad Verba Petri fraudulentam *Ananiæ* & Sapphiræ actionem arguentis optimè notavit: *Hinc clarè adparet, quod non Voti necessitate Christiani omnes tunc habebant omnia communia, liberâ charitatis perfectione; expresè siquidem duo dicuntur Ananiæ, quæ non fuissent vera, si Christiani omnes Voto obligati fuissent ad communitatem rerum. Primum enim dicitur, quod Ager manens tibi manebat, hoc est, antequàm venderetur, tuus erat. Deindè, quod etiam, postquam est venditus, in tuâ erat potestate illius pretium. Constat siquidem, quod neutrum horum fuisset verum, si Voto obligatus fuisset.* Mirum, neque *Catharinum*, quantum ex *Sixto Senensi* constat, neque citatos paulò ante Censores Hispanos hæc inter expurganda posuisse; id quod forteàn factum, vel omissum potius est, quia utrique hanc Christianorum laudatam Communionem nulli Voto, ad minimum tali non obnoxiam viderunt, quale à Cœnobitis hodiè requiri solet. Inde *Hofmeisterus*, Eremita Augustinianus, de citato *Actorum Apostolicorum* loco in Commentariis agens,

Matth. 19.

Act. 4.

Voti rationem in hujus Instituti descriptione non quidem expressè excluſit, at neque eam expressè adseruit, notanter sequentibus suam exhibens mentem: *Quod aliqui hic vendunt domos & possessiones suas, non ex aliquo faciunt præcepto, nemo enim hoc illis jusserat*; (an ergò ex Voto, vel aliquo Perfectionis consilio? Non id adstruere audet Augustini ex ordine Discipulus;) *sed solâ dilectione fraternâ moti illud ipsum faciebant*. Et post aliqua: *Quid hinc discimus? Anne, quod nemo Christianus sit vel dici possit, nisi qui omnem Substantiam suam in usus pauperum distribuerit, & emendicato pane vixerit? Nequaquam hoc convinces ex aliquo Sacræ Scripturæ loco:* (An verò, quod, quicunque in Statu perfectioni præ aliis vivere desiderant, Voto paupertatis se adstringere teneantur? neque id indè confisus est elicere se posse Augustinianus Eremita;) *sed hoc videmus, quanta fuerit Charitas inter Christianos primitivæ Ecclesiæ, & discimus, ut horum exemplo fratribus indigentibus libenter de nostris facultatibus impartiamus; & si gloria DEI vel Ecclesiæ profectus postulaverit, docemur, etiam omnia, quæ possidemus, fratribus, imò & malitiæ impiorum relinquere.*

Posset hæc Cajetani & Hofmeisteri de communione Veterum Christianorum Sententia *quarto* etiam, utpotè parallelo satisfacere argumento, quod pro Paupertatis voluntariæ Voto ex eodem Actorum Apostolicorum libro Bellarminus adduxit, quod nimirum concernit fraudulentam *Ananiæ* & Sapphiræ actionem, à Petro & verbo & facto tenus justissimè simul & leverissimè castigatam: Verùm quia *Augustini* authoritate evincere contra *Cajetanum* conatur, intercessisse hic aliquod Votum, non largo & communi modo, sed propriè acceptum, an Bellarminus verè hoc adfirmârit, discipiendum est. Duobus autem militat *Augustini* testimoniis, de quibus in specie. Prius hæc exhibet verba: *Dum Ananias ex eo, quod promiserat, partem subtraxit, Sacrilegii simul condemnatur & fraudis.* Desumta sunt ex eo Sermone, quo ex professo rationem communionis Christianorum explicavit, plurima exhibente, quæ Instituto huic quam optime possunt inservire, adeoque hic non omittenda. Ita autem ibi legitur: *Legimus in libro, qui Apostolorum actibus adscribitur, tantam sub memoratis Viris devotionem plebis fuisse, ita populi Christiani floruisse primitias, ut post acceptam Fidem nemo domum propriam sibi defenderet, & nemo suum aliquid vendicaret, sed jure fraternitatis cuncta essent illis communia, scilicet, ut qui eodem religionis consortio tenebantur, eodem & vitæ fruerentur consortio, hoc est, ut quibus erat una Fides, una esset Substantia; & quibus erat communis Christus, communis esset & sumtus. Nefas enim putabant Viri religiosi, eum sibi participem non adsciscere in substantiâ, qui particeps erat in gratiâ; atq; ideò charitate fraternitatis omnibus communiter utebantur, quia major est fraternitas Christi quàm Sanguinis.* Putari posset, laudatos supra Interpretes *Cajetanum & Hofmeisterum* hæc *Augustini* verba ante oculos habuisse, dum suam de hoc Christianorum Instituto mentem planè eâdem ratione exhibuerunt, nullam Voti intercedentis mentionem facientes, imò satis expressè illud excludentes. Et ut ad *Augustini* Sermonem redeamus, ita in eo hæc Bonorum & facultatum inter Christianos sub primâ *Apostolorum* disciplina communio commendatur ab *Augustino*, ut nihil simile suo quidem tempore inter Christianos observatum fuisse agnoverit & deploraverit, scribens: *Hæc sub Apostolis fuit devotio plebis. Modò quid simile reperimus? Est certè Christus in nobis, idem quidem Christus in nobis, sed non idem animus in nobis; eadem plebis fides, sed non in plebe est ipsa largitio.* Hac non opus fuisset querela, si eandem Voti paupertatis inter Monachos, quam hujus Bonorum communionis rationem esse existimasset. Et quamvis in citatis à Bellarmino Verbis mentio fiat promissionis & Sacrilegii, non tamen omne promissum voti rationem habere, neque Sacrilegium circa eorum ablationem versari, quæ ex voto ad Ecclesiam pertinere dicuntur, notius est, quam ut prolixè demonstrari sit opus. Hoc tantum nunc ex abundanti addo, ad hunc Sermonem, ex quo tanquam Augustini Bellarminus primum pro Paupertatis Voto ex *Actis* Apostolorum demonstrando citavit testimonium, in Editione operum Augustini *Parisinâ* ante hoc Seculum procuratâ notari ad marginem, *haberi eum quoq; & his quidem inter Sermones Ambrosii*, ut adeò, quo is gaudeat *Authore*, exindè nondum sit omninò indubitatum. Posterioris ex *Augustino* testimonii ad demonstrandum *Ananiæ* & Sapphiræ Votum verba, quæ Bellarminus adducit, neque in decimo, neque in duodecimo Sermonum de Diversis, laudatæ modò Editionis *Parisinæ* leguntur, neque etiam si extarent ibi, magno essent usui, cùm partim exhibeant argumentum, ut videtur, à minori ad majus, nomenque Voti *largo & communiori modo* accipiatur, ut Bellarminus paulò ante de alio quodam *Augustini* loco scripsit; partim verborum Petri aliquam continebant

cap. V.

Serm. 27. de verb. Apost.

ant adplicationem ad Voti Continentiæ violatores vel violatrices, adeoq; non ita directè id velint, quod Bellarminus exindè voluit probare. Et notandum hic insuper est, fateri Caramuelem, *probabiliter adseri posse, Ananiam & Sapphiram non vovisse*, ut probabiliorem dicat Sententiam eorum, qui eos Paupertatem vovisse putant. quod dum evicisse se putat *Commentario in Regulam Benedicti*, inter alia Patrum testimonia ad illum Augustini locum provocans, quo talem Bonorum communionem in Ecclesiis Gentilium minimè observatam fuisse legitur, operæ erit pretium, Augustini mentem eâ de re uberius percipere, ut quid statuendum sit, eò manifestius Lectori Veritatis studioso adpareat. Negari certè non potest, legi hæc & talia apud Augustinum, qui expressè de fidelibus Christianis sub Apostolorum disciplinâ scripsit: *Qui crediderunt, ex quibus facta est prima Ecclesia Hierosolymitana, quia unum didicerant venerari Deum æternum, tam capaces extiterunt Spiritûs Sancti, ut omnia venderent sua, eorumq; pretium indigentibus distribuendum ante Apostolorum pedes ponerent, seq; totos Deo dedicarent tanquam Templum novum, cujus imagini terrenæ, hoc est, Templo veteri serviebant; non enim hoc ullas gentium Ecclesias fecisse scriptum est.* Quid verò ex hoc consequentiæ? Parum, aut planè nihil. Sed tamen aliquid inde *Caramuel* studet elicere, nimirum, id *ideò in Ecclesiâ solùm Hierosolymitanâ, peculiari quodam Spiritûs Sancti impulsu, factum existimare aliquos, ut Monasticæ Disciplinæ imitandum posteris exemplum relinqueretur.* Atqui hoc non dicit Augustinus, sed rem solam laude suâ & memoratu dignam Lectori exhibuit. In Editione Regularis Theologiæ *Lugdunensi*, ante paucos Annos, multis cum augmentis, nominatim Epistolis Regularibus factâ, hæc margini adscripta leguntur: *In Templis Ethnicorum nemo se Diis voto dicavit; hoc in Templo olim Hierosolymitano factum, & apud religiosos etiamnum fit.* Verùm non vidit judiciosissimus, ut videri vult, *Caramuel*, Augustinum hic loci agere de Ecclesiis gentilium, non quà gentilium, sed quà conversorum, ut descriptio eorum in contextu satis manifestè ostendit, dum Ecclesiæ ex Judæis collectæ, quoad laudatam in illo temporis articulo Bonorum communionem, præ Ecclesiâ postmodùm ex gentibus collectâ primas tribuit. Aliàs si in genere similitudinem Exempli hujus denegare omninò voluisset gentilibus, alibi sibimetipsi contrarius fuisset, nominatim in illustri opere *de Civitate Dei*, id in specie argumentum tractans, ut ostendat, *quàm alieni à jactantiâ esse debeant Christiani, si aliquid fecerint pro dilectione æternæ Patriæ, cum tanta Romani gesserint pro humanâ gloriâ & civitate terrenâ*, in cujus deductione hæc ad præsens Institutum pertinentia habet: *Quomodo se audebit extollere de voluntariâ paupertate Christianus, ut in hujus Vitæ peregrinatione expeditior ambulet viam, quæ perducit ad Patriam, ubi veræ divitiæ ipse Deus est; cùm audiat vel legat, Lucium Valerium, qui in suo defunctus est Consulatu, usq; adeò fuisse pauperem, ut nummis à populo collatis Ejus sepultura curaretur; audiat vel legat, Quintium Cincinnatum, cùm quatuor jugera possideret, & ea suis manibus coleret, ab aratro esse abductum, ut Dictator fieret, major utiq; honore, quam Consul, victisq; hostibus ingentem gloriam consecutum, in eâdem paupertate mansisse? Aut quid se magnum feciisse prædicabit, qui nullo Mundi hujus præmio fuerit ab æternæ illius Patriæ societate seductus, cùm* Fabritium *didicerit tantis muneribus Pyrrhi Epirotarum Regis, promissâ etiam quartâ Regni parte, à Romanâ Civitate non potuisse divelli, ibique in suâ paupertate privatum manere voluisse. Nam illud, quod rempublicam, id est, rem populi, rem Patriæ, rem communem cùm haberent opulentissimam atque ditissimam, sic ipsi in suis domibus erant pauperes, ut quidam eorum, qui jam bis Consul fuisset, ex illo Senatu hominum pauperum pelleretur notatione censoriâ, quod decem pondo argenti in Vasis habere compertus est. Si ita iidem ipsi pauperes erant, quorum triumphis publicum ditabatur Aerarium; nonne omnes Christiani, qui excellentiore proposito divitias suas faciunt communes, secundum id, quod scriptum est in Actibus Apostolorum, ut distribuatur unicuique, sicut cuique opus est, & nemo dicat aliquid proprium, sed sint omnia illis communia &c. intelligunt, se nullâ ob hoc ventilari debere jactantiâ, id faciendo pro obtinendâ societate Angelorum, cùm penè aliquid tale illi fecerint pro conservanda Romanorum gloria?* Hæc quamvis prolixè, egregiè tamen Augustinus, quæ non impertinenter hic adducta esse, ob notam Votificum de Statûs sui perfectione jactantiam Lector judicabit. Cætera, quæ Bellarminus insuper ad confirmandum porrò voluntariæ Paupertatis Votum ex Augustino commendat, suprà jam fuêre examinata, neque iteratam requirunt operam, nisi eam perdere velimus, ad sequentia nunc impendendam.

Theol. Fund. Tom. III. P. 145.

Theol. Regul. Tom. I. P. 125.

lib. III. de Doctr. Christ. cap. 6.

lib. V. cap. 18.

CA-

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM,
De
Voto Obedientiæ.

AD illud ex authoritate Augustini comprobandum tribus utitur testimoniis Bellarminus, de quorum duobus postremis cùm supra itidem fuerit dictum, primum modò ad examen perbreve, id est, trium saltem verborum superest. Scripsit autem de Patribus Monasteriorum suo tempore Augustinus: *Hi nullâ Superbiâ consulunt iis, quos filios vocant, magnâ suâ in jubendo authoritate, magnâ illorum in obtemperando voluntate.* Lib. I. de morib. Eccles. cap. 31. Benè est, lego in his verbis laudatam filiorum, id est, Monachorum erga Patres, qui hodiè Abbates, Prælati, Priores &c. audiunt, obedientiam, sed voluntariam, iis exhibitam, qui non rigorosè & ex solo nutu suo mandant, sed qui jubendo consulunt. Nulla mentio voti, multò minus obedientiæ illius cœcæ, quam in Cœlum usque à cœcis ductoribus, si non seductoribus hodie extolli audias, de quâ post alios plures non ante multum adeò tempus *Antiquitatum*, verius Novitatum *Monasticarum* Scriptor sequentia legi voluit: *Perfecta ac vera juxta* (Pseudo-) *Basilium obedientia in hoc adparet, si ad Superioris nutum non modò fugias inhonesta, sed etiam laudabilia omittas. Tametsi enim temperantia & corporis mortificatio sint utilia, si tamen ea ex proprio arbitrio exerceas, tanti non erunt, quanti merces est obedientiæ.* Epist. 30. pag. 132. Et post aliqua: *Hoc mirum tibi videbitur, quod cum alias ante & retrò pleni oculis esse debeamus, in solâ obedientiâ cœcos nos esse oporteat.* Et iterum post quædam: *Hæc est obedientia cœca, per quam sine disquisitione ullâ parendum est, ut ait* (Pseudo-) *Basilius: quâ etiam securè nos credere debemus in Domino* (quonam?) *iis, qui curam nostri susceperunt, etiamsi quædam, ut Climacus docet, imperent, quæ contraria ac Saluti nostræ videantur adversa. Tunc enim fides nostra ad illos velut in fornace humilitatis comprobatur. Hoc est enim verissimæ fidei indicium, si contraria, quàm sperabamus, adspicientes præcipientibus absq; ulla hæsitatione obtemperemus.* Est aliàs Author hic in citandis ex Augustino testimoniis non ita parcus, ut non, ubicunque licet, Ejus consensu sua firmet, etiam ubi de Virtute obedientiæ in genere agendum fuit. Sed cœcam hanc Obedientiam ductor cœcus in *Augustini* Scriptis videre non potuit, ideò etiam in Elogio ejus nihil exindè desumtum adparet. Indicio illud est, tum temporis eam à Cœnobitis non fuisse requisitam, ad quem modum nec hodienùm ita eam rigorosè aut æqualiter ab omnibus observari, ex iis patebit, quæ per brevem Digressiunculam de ejus apud varios Ordines differenti, & non eâdem semper observatione è *Caramuelis* laudatâ paulò ante *Theologiâ Regulari* notabimus, ut & indè singulari documento constet, quantum non rarò facta à verbis distent, & quam non semper actiones cum jactatâ Perfectionis Regulâ conveniant.

Ita autem *Caramuel* variam variorum ordinum obedientiam ejusque rationem describens: *Hæc Virtus,* quæ à Statu Religioso non potest abesse, mirabiliter in diversis ordinibus variatur. Apud Societatem JESU universalissima & latissima obediendi lex est; nam in omni re, quæ peccatum non sit, obedire promittunt. Unde clarissimè cedunt jure sequendi opinionem probabilem dictamini Superioris oppositam; nam peccatum non est, Superiori obedire in materiâ probabiliter malâ. Sequuntur Patres Franciscani, qui regulæ obedire promittunt & se obstringunt moraliter, & sub culpâ lethali præceptis regulæ obedire tenentur. Multæ sunt Religiones, quæ Regulam Augustini observant, quarum Religiosi in solenni professione promittunt vivere secundum illam Regulam, obligando se ad Vota Solennia graviter, ad regulares verò observationes, quæ non clauduntur in præceptis Dei aut Ecclesiæ, pœnaliter, aut ad summam venialiter. Aliter religiosi, qui militant sub Regulâ Benedicti, qui non promittunt obedire Regulæ, non vivere secundum Regulam, sed obedire Prælato præcipienti secundum Regulam. Hinc est, quod si nihil præciperet Abbas, ad nihil teneretur Monachus. Sed hic casus impossibilis est. Nam Prælatus Monasterium gubernare tenetur. Et quia frustra fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora, Regulam observare præcipit lege merè pœnali; additque morales in articulis & causis gravibus, in quibus leges pœnales non videntur sufficere, & tunc moralia hæc Superioris præcepta obligant secundum materiæ quantitatem. *In ipsis ad regulam Benedicti Commentariis de ratione hujus Obedientiæ ex professo & prolixissimè agens, duas exhibet Disputationes, in quibus materiam hanc per aliquot Resolutiones ad liquidum deduxisse videri voluit. Prior earum lemma habet* de rebus, quæ præcipiuntur propter se, *in quâ præ-*

Tom. II. Epist. II. pag. 24.

Theol. Regul. Tom. I. pag. 237. & seqq. edit. ult.

sup-

„ *supponit* benignam & probabilem Sententiam, nimirùm, Regulam neminem obstrin-
„ gere moraliter, ne quidem ad substantialia, qualia sunt, Castitas, Paupertas, Obedien-
„ tia. *Addit:* Licet ad illa graviter obligemur, non tamen gravis hæc obligatio oritur
„ à regulâ, sed à voto. Neque hoc est speciale in ordine Benedictino; nam & ordinis
„ Dominicani regula ex naturâ suâ non obligat ad mortale aut veniale. *Post Scriptorum*
„ *quorundam authoritatem hæc subjungit:* Hâc positione præmissâ addo, omnia illa, quæ
„ contenta in Regulâ, tametsi ante Abbatis præceptum non habeant, quod obligent
„ moraliter, posse tamen à Superiore præcipi, & tunc jam moraliter obligatura, graviter
„ aut leviter, secundum materiæ quantitatem; posse, inquam, à Superiore præcipi, &
„ hoc ipsum bifariàm, nimirùm, aut propter se, aut propter aliud. Illud dicitur præci-
„ pi propter se, quod jubetur ut finis, nempè cum jubetur absolutè. Illud jubetur, pro-
„ pter aliud, quod jubetur ut medium ad aliquem determinatum finem. Hæc præ-
„ cepta à multis confunduntur, quæ toto dissident Cœlo, & differentes postulant reso-
„ lutiones. *Illas dicit Sanctiones absolutas, has verò relativas. De illis sequentes ponit re-*
„ *solutiones: Prima est,* Prælato aliquid præcipienti contra Regulam nullus tenetur obe-
„ dire. Est certa, quoniam contra Regulam Abbas nullam habet authoritatem. *Se-*
„ *cunda,* Prælato præcipienti directè & per se aliquod bonum, sed extra Regulam, potest
„ Monachus obedire, sed non tenetur. *Tertia,* Abbati præcipienti aliquid secundum
„ Regulam Monachus tenetur obedire. Patet ex vi professionis. Non tamen ino-
„ bediens semper peccat mortaliter, sed pro quantitate materiæ; quia, qui in re parvâ
„ fuerit inobediens Prælato legitimè præcipienti, solùm peccabit venialiter. *Disputa-*
„ *tio posterior lemma habet* de rebus præceptis non propter se, sed propter aliud, *quas San-*
„ *ctiones paulò ante dixit relativas, de quibus statuit,* quod earum multæ, quæ ex vi Regu-
„ læ non subjacent authoritati Abbatis, reductivè possint subjacere; quia licet non re-
„ periantur in regulâ, possint ordinari tamen & conducere ad satisfaciendum ipsi Regu-
„ læ, atque ideò supponere oportere, Prælatum posse non solùm præcipere illa omnia,
„ quæ sunt in regulâ, sed illa etiam, quæ possunt conducere ad impletionem ipsius Re-
„ gulæ; & indè Prælatum posse non solùm præcipere Castitatem, sed & abstinentiam
„ quâcunque die, etiam Dominicâ, si prudenter judicaverit illam esse necessariam tali
„ subdito ad custodiam Castitatis. *Vt hâc de re suam porrò explicet mentem, sequentes po-*
„ *nit resolutiones. Prima est,* Omnia, quæ præcipiuntur propter aliud, si finis exprima-
„ tur, habent à fine speciem. *Secunda,* Nihil contra Regulam debet præcipi in ordine
„ ad impletionem præcepti regulæ. Patet, quia non sunt facienda mala, ut eveniant
„ bona. *Circa hanc Resolutionem sequens proponit Dubium omninò necessarium, ut putat:* ni-
„ mirùm, an Abbas contra Regulam possit aliquid præcipere in ordine ad observantiam
„ votorum aut charitatis? *Et in responsione vult* primò exactè examinari, an omninò
„ necessarium sit Regulæ materiam violari, ut Charitas conservetur. Nam si, *scribit*
„ *porrò,* illa materialis violatio necessaria non sit, cessabit dubium, resolvemusque liber-
„ rimè, irregulare illud præceptum imponi non posse. *Pergit,* si autem absolutè regu-
„ laris illa observantia opponatur Charitatis custodiæ, & ad illius observantiam condu-
„ cat omissio, adhuc inquiram, an conducat ad conservandam, an verò ad augendam
„ Charitatem? Si concurrat primo modo, certum omninò est, tale Abbatis præce-
„ ptum, nempè, inhibens actionem materialiter regularem, & tamen per accidens Cha-
„ ritatis destructivam, obligare graviter, licet irregulare videatur. Si concurrat modo
„ secundo, possemus dubitare & ambigere, an majoris faciendum illud augmentum
„ Charitatis, quod unâ die & per accidens poterat resultare, strictâ regulæ observantiâ,
„ quæ exponitur periculo, si subsit dispensationi & præcepto contrario? *Sequitur tertia*
„ *resolutio,* Quando Abbas jubet aliquid, quod est extra Regulam, sed in ordine ad ali-
„ ud, quod est in Regulâ, peccabit inobediens graviter aut leviter, secundum materiæ
„ quantitatem, non medii, sed finis. *Ad hanc Resolutionem obiter notat,* Prælatum, cùm
„ præcipit medium propter aliquem finem, non præcipere ipsum finem, neque entita-
„ tem absolutam medii, sed entitatem medii relativam, hoc est, ipsum medium, quà ta-
„ le. *Quarta,* quando Prælatus jubet aliquid, quod est in regulâ, propter aliud, quod
„ non est in regulâ, ad quod aliàs non teneris, poteris Ipsi non obedire. *Pro intellectu*
„ *hujus resolutionis subjungit:* Hæc adsertio non est practica, sed speculativa tantum-
„ modò. Possunt enim regularia præcipi propter se, & hoc modo præcipi præsumun-
„ tur; Et, si Abbas dicat, se præcipere rem Regularem propter irregularem, adhuc
„ manet eadem difficultas. Possunt enim & solent Prælati res regulares præcipere

pro-

„propter seipsas, & simul ob aliquam irregularem, quam ipsam ordinant ad Regula-
„rem. Ergò præscindendo à praxi, cui non potest hæc Adsertio servire, ut colamus
„Ingenium, fingamus hypothesin, in quâ rei regularis præceptæ finis adæquatus sit res
„non regularis aut etiam contra-regularis, & stando huic hypothesi suadebit Adsertio-
„nem. Ratio est manifestissima; medium enim totum est ad finem. Ergò sicut res
„irregularis est verè regularis, si ordinetur ad regularem, & teneris illam facere; sic res
„regularis fit irregularis, si velut ad finem adæquatum ordinetur ad aliam irregularem,
„non enim est major ratio unius, quam alterius. Nihilominus nemini suaderem in
„tali casu non obedire præcepto Prælati, primò, quia potest Prælatus habere duos in
„præcepto fines. Sufficit autem, alterum esse regularem, ut præceptum teneat: Et,
„non tenetur Prælatus fines suos exponere, & dum unum exprimit, possumus pruden-
„ter præsumere, illum habere simul alios excellentiores. Sed tenet Resolutio, quan-
„do Prælatus finem irregularem suo præfigit præcepto, & simul explicat, te non inten-
„dere alium finem, tunc, ut dixi, ex vi Voti non teneris obedire; deberes tamen, si in-
„dè sequerentur Scandala, quæ essent vitanda. Quod si non faceres, & sequerentur
„inconvenientia, peccares quidem non contra Votum obedientiæ, sed in genere illo-
„rum inconvenientium, quæ tuâ sequerentur culpâ; quæ, si benè considerentur, ali-
„quando etiam esse poterunt Scandala Recepta & non data. Cæterùm, qui obedit,
„securiorem sequetur partem. *Accedat Resolutio quinta,* Quando Abbas præcipit me-
„dium propter determinatum finem, licet quispiam delinquat contra finem, si non de-
„linquat contra medium, nihil facit contra obedientiam. *Sexta sic habet,* Quando Ab-
„bas jubet aliquid extra Regulam, & dicit se jubere non propter se, sed propter aliquem
„secretum finem, quid faciendum? Dico primò, Prælatum non teneri explicare finem,
„propter quem aliquid præcipit. Addo, subditum posse credere, finem esse magnum
„& regularem, vel saltem ex antiquâ Experientiâ posse probabiliter inferre, qui finis sit
„Prælato propositus. Dico secundò, si probabiliter cognoscas finem, ut frequentius
„accidit, suppone, illum fuisse expressum ab ipso Abbate; in rebus enim moralibus suf-
„ficit Probabilitas. Si dubites, utrum propter hoc, an propter illud tale fuerit præce-
„ptum, suppone, quod propter utrumque, & sic nulli erit errori locus. Tandem si
„non possis adsequi aliquem determinatum finem, suppone, quod propter totam Re-
„gulam illud mandatum fuerit impositum, & ita, quotiescunque illud violabis, ut ali-
„quid leve facias contra Regulam, peccabis venialiter, quotiescunque ut aliquid gra-
„ve, peccabis mortaliter. *Post has & plures alias Resolutiones in Disputatione sequenti ad*
„*uberiorem hujus Voti Obedientiæ Expositionem adhuc aliquas addit, ex quibus Prima est,* Sua-
„des alicui Seculari, ne obediat tuo Abbati; Licet agas contra obedientiam contra
„tuum Abbatem, non peccas contra Votum, quia non promisisti, alios Ipsi futuros
„obedientes, sed te futurum. *Quarta,* Persuades alicui confratri, ne obediat Abbati,
„tibi & illi communi, Quæritur, an pecces contra obedientiam? Respondeo, te non
„peccare formaliter, sed objectivè, hoc est, facere alium esse inobedientem. *Quinta,*
„Scio, Abbatem, cùm primùm occurrerit, præcepturum mihi esse aliquid in Virtute
„Sanctæ Obedientiæ; Fugio præsentiam Ejus, &, quantum in me est, curo, ne mihi
„occurrat; Quæritur, an peccem? Respondeo, nullatenus; quia aliud est fugere
„obligationes & præcepta, aliud illa frangere. Hoc secundum est interdictum, non
„primum. Non enim teneor facere, ut Abbas mihi aliquid præcipiat, sed solùm obe-
„dire, cùm præceperit. *Octava,* Si Communitati quidpiam Abbas præcipiat contra
„Regulam, sed usu receptum, ut comedere carnes die Dominicâ, licet illud præce-
„ptum recipiatur, ex multis capitibus non obligat. *Nona,* Abbas præter authoritatem
„Ecclesiasticam Abbatialem habet authoritatem Patrisfamilias, & secundum hanc po-
„terit præcipere sub præcepto formali illa omnia, quæ Prior potest in Abbatis absentiâ.
„Sed notandum est, hanc authoritatem non à Voto nasci, sed à gubernatione domûs,
„ac perindè extendi etiam ad Novitios, qui, quamdiu tales sunt, verè sunt filii familias
„in tali Monasterio, & ut tales aluntur. Undè, quando aliquid præcipitur in virtute
„Sanctæ obedientiæ, non obligat Novitios; quando autem in virtute authoritatis Pa-
„triæ, obligat universos, tam Professos, quàm Novitios, & omnes eodem modo, hoc
„est, sub obligatione ad quartum Decalogi præceptum pertinente. Differt enim præ-
„ceptum obedientiæ à præcepto Patriæ authoritatis, primò in hoc, quod illius trans-
„gressio sit contra Votum obedientiæ, hujus non; secundò in hoc, quod illud à solo Ab-
„bate possit imponi subditis, hoc verò & ab Abbate, & in absentiâ Ipsius ab illo, qui Mo-
naste-

„nasterium gubernat; tertiò in materiâ, quia obedientia respicit totam Regulam, „& ea, quæ conducunt ad illam, Patria autem authoritas respicit politicam domûs „gubernationem. *Missis Resolutionibus cæteris illud adhuc Dubium non est prætermit-* „*tendum, quod in fine ponit:* An tumultuaria & præcipitantia aliquorum Abbatum „mandata, qui animosè & calidè, ne tyrannicè & callidè dicam, suos gubernant sub- „ditos, si in Virtute Sanctæ obedientiæ ferantur, & materia sit gravis, obligent sub „peccato mortali? *In Responsione scribit*, Materia est odio exposita & obnoxia „periculis, in quâ Veritatis usus sit bonus & intolerabilis abusus. *Addit sequentes* „*duas Adsertiones: Prima,* Tota præcipiendi Regularis authoritas adcrescit Abbati- „bus ex liberâ professione Subditorum. Patet, quia Abbates non condiderunt ho- „mines, in quos exercerent tyrannidem, sed sunt creati ab hominibus, qui vo- „luerunt sanctè & prudenter regi. *Secunda*, si Abbas incidat in amentiam vel phre- „nesin, non poterit subditos obstringere Lege morali. *Subjicit*, Puto, hanc so- „re omnium Scriptorum sententiam; *& infert*, Ergò, si quid impetu per se primo im- „peret, non obligabit, *id quod indè ostendit*, quia actus per se primi non sunt liberi nec „obligatorii, *& confirmat eo*, quia major est potestas, quâ quis se potest obstringere ju- „ramento, illâ, qua subditum potest præcepto. At, *inquit*, homo, qui aliàs juraret „validè, juramento actu per se primo elicito non obstringitur; ergò homo, qui aliàs „validè præciperet, non obstringit præcepto actu per se primo elicito *& indeliberato*. Hæc omnia & multò plura ibidem *Caramuel*, Theologorum Moralium & probabilium Doctorum, si cumulum & hyperbolem Elogiorum spectes, inter suos facilè primus, eum in finem per brevem, ut dixi, nec impertinentem adeò vel ab Instituto abludentem Digressiunculam adducta, ut Lector Veritatis Catholicæ studiosus videat, quæ ratio sit commendatæ tam insigniter obedientiæ claustralis exoculatæ, quot nimirum conditionibus, ferè dixissem contradictionibus, ea sit obnoxia & involuta, ne adeò cœca & imprudens videri possit, quam si propius intueri Augustino olim fuisset datum, nescio, num iis eam ornasset Elogiis, quibus hodiè congestis Rhetorum flosculis eam ornare solent hominibus, quàm Deo magis obedientes.

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM, & seqq.

De

Voto Continentiæ.

PLeraque, quæ in hujus Quæstionis tractatione ex Augustino occurrunt vindicanda, suprà jam fuerunt discussa *in de Cœlibatu Sacerdotum* controversiâ, ut adeò repetitione prolixâ jam non sit opus. Actum est etiam eâ de re hinc indè, ubi Origo Votorum & Institutorum Monachalium in genere fuit indagata, undè quæ ad objecta à Bellarmino loca pertinere videbuntur, accersi possunt, ne idem bis cum tædio Lectoris hic occurrat. Unum modò nunc & alterum restat excutiendum, ea nimirùm, quæ primùm hic à Bellarmino producuntur, non tacta in prioribus. Et ex Oraculis quidem Sacræ Scripturæ *tertium* est super, in gratiam castitatis Monialium à Bellarmino laudatum, quo Paulus Timotheum hortatur, *ut viduas adolescentiores devitet*, hâc additâ ratione, *quod, cùm luxuriatæ fuerint in CHRISTO, nubere velint, habentes indè damnationem ideò, quia primam fidem fecerint irritam.* 1. Epist. V. Per hanc fidem primam intelligi fidem votificam, Augustini etiam authoritate firmat Bellarminus, id quod negari non potest, ab Augustino ita intellectum esse. Sed præter multa, quæ ex ipsis visceribus Apostolici Textûs possent observari, illud ad Augustini authoritatem aliquatenus vindicandam potest sufficere, quod post *Tirinum* non ita pridem *Fromondus*, Doctor Lovanienfis, ad hoc Pauli Oraculum notavit, *Votum viduarum, de quibus hic agit Apostolus, simplex tantum fuisse, nec diremisse Matrimonium*, ad Augustini laudata superius verba provocans, *quibus non nuptias talium, sed fractam Voti fidem damnari scripsit*; *Imò Basilium Pontium*, Scriptorem in Theologiâ Morali non incelebrem, *existimare, omnes à principio Ecclesiæ Religiosos usque ad Innocentium, Pontificem Romanum hoc nomine secundum, qui Bernhardo coætaneus Seculo post decimum secundo vixit, votis tantum simplicibus constitisse, & religiosorum matrimonia fuisse quidem illicita, sed valida.* vid. D. Dorsch. Indic. Iniqu. p. 215. seqq. Ex numero objectionum contra Votum Continentiæ, ad

quas Bellarminus conatur respondere, dum secunda objicit ea Scripturæ testimonia, quæ apertè iis Matrimonium imperant, qui carnis stimulum patiuntur, undè sequitur, *Votum hoc Castitatis perpetuæ temerarium esse, ac proindè illicitum, cùm nemo sciat, quamdiu sine ejusmodi stimulis vivere queat*; Bellarminus inter alia, quæ prolixè ad hoc argumentum reponit, Pauli quoque exemplum adducit, de carnis stimulo graviter conquerentis, & tamen, quæ Bellarmini illatio est, Uxorem non ducentis. Præsupponit nimirum Bellarminus, & quasi extra omnem dubitationis aleam esset positum, statuit, stimulum hunc carnis fuisse ustiones libidinosas, quibus in munere Apostolico Paulus ex instinctu Sathanico fuerit vexatus. Et ne id sine Augustini inprimis authoritate statuere videatur, Eum contendere scribit, *stimulum hunc carnis aliquid significare, quod verecundiam & pudorem adferat, & quod nemo de tanto Apostolo dicere fuisset ausus, nisi ipse hoc de se confiteri non erubuisset.* Ut quid hâc de Tentatione Pauli senserit Augustinus, manifestum fiat, ipsa Ejus verba videamus, quæ sunt: *Apostolus Doctor gentium, Pater fidelium per Evangelium, accepit stimulum carnis, à quo colaphizaretur. Quis nostrûm hoc dicere auderet, nisi Ille confiteri non erubesceret? Si enim diximus, hoc non passum fuisse Paulum, cùm Ei honorem quasi deferimus, mendacem facimus. Sed quia verax est, & verum dixit, oportet ut credamus, datum esse illi Angelum Sathanæ, ne revelationum magnitudine extolleretur. Ecce, quàm timendus est serpens Superbiæ!* Patet ex hoc, Augustinum de hoc carnis stimulo censuisse, fuisse eum Apostolo à Sathanâ, DEO quamvis permittente infixum in Superbiæ Remedium, ne Revelationum Divinitùs factarum gloriâ extolleretur, quod remedium an prudenter stimulo libidinis & ustionum Venerearum adscribatur, ii videant, qui tanquam animarum Medici id è Sacris docti esse tenentur, ne vitia vitiis curentur, & qui carbonariam fugiunt, incidant in calcariam. Dum verò Augustinus hoc neminem dicere ausurum scribit, nisi Ipse confiteri non erubuisset, nondum dat evictum, per stimulum carnis præcisè ustiones à libidine carnis profectas intelligi debere; quin potius eò respexisse videtur Sanctus Pater, quod nemo ausus fuisset dicere, Apostolum tam singulari remedio per gravissimas à Sathanâ tentationes à vitio Superbiæ cohiberi debuisse, nisi ipse confiteri non erubescceret, id quod clarè cum Textu convenit. Insuper Doctorem augustum per stimulum carnis id non intellexisse, quod Bellarminus vult, alibi satis apertè declaravit, ita scribens: *Cùm Apostolus magnæ esset gratiæ, & magna meruisset à DEO dona, quid dicit? Propter magnitudinem Revelationum ne extollar; Intendite, rem tremendam vobis dico; datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Quid est hoc, fratres? Ne extolleretur tanquam juvenis, colaphizabatur tanquam puer. Et à quo? ab Angelo Sathanæ. Quid est hoc? Dolore quodam corporis traditur exagitatus vehementer. Dolores autem corporum plerunque immittuntur ab Angelis Sathanæ; sed hoc non possunt, nisi permissi, nam & Iob Sanctus sic est probatus.* En, Augustinum carnis stimulum non ad tentationes à libidine carnis, sed ad dolorem quendam corporis referentem, quali & Jobus à Sathanâ vexatus & simul gravissimis adflictus fuit in animo tentationibus. Quid aliàs de hoc carnis stimulo ex mente ipsius Apostoli, in specie, quid de paradoxâ Calviniani cujusdam Scriptoris, *colaphizantem hunc Angelum fuisse bonum Angelum, omnesque Iustitiæ DEI punitivæ executiones, quin & cruciatus damnatorum in Inferno, per bonos exerceri Angelos statuentis*, Sententiâ habendum sit, alibi & ab Aliis enucleatissimè ostenditur. Ad nostrum nunc sufficit institutum, Augustinum ab impertinenti citatione Bellarminianâ vindicasse, & à Sententiâ menti Apostolicæ omninò contrariâ propriis verbis liberasse.

II. Corinth. 12.

Conc. II. in Psalm. 58.

in Psalm. 130.

vid. D. König. Vindic. S. pag. 682. seqq conf. D. Hülf. de Auxil. Grat. Disp. II. num. 19. §. 15. lit. K, 2.

Ad ea jam ducimur, quæ *Sextâ* contra Votum Continentiæ objectio ex Augustino producit, visuri, quid Bellarminus ex promtuario non ita augusto respondeat. Quatuor autem sunt ex variis Augustini Tractatibus testimonia, quorum duo priora *Petro Martyri*, tertium *Brentio*, quartum suæ liberalitati adscribit Bellarminus, ut non nisi sinceriſſimè Eum cum Voti Continentiæ adversariis oppugnatoribus egisse quis existimare possit. Et in primo quidem testimonio Augustinum scribere dicit, *Impossibile esse aut valdè difficile, intelligere, cur DEVS uni det Continentiæ donum, alteri non det?* Indè nimirùm colligi, *non posse omnes, qui hoc Donum volunt, habere. Si enim omnes, qui volunt, haberent, non difficile esset intelligere, cur uni daretur, alteri non daretur; causa enim esset, quia unus vult, alius non vult.* In secundo Augustinum docere, *Nuptias post Votum ratas esse ac veras, nec dissolvi debere.* In tertio Sanctum Doctorem *non audere Virginitatem Sancti Iohannis conjugio*

De S. Virgin. cap. 40. & 41.

De Bono Viduit. cap. 9. & 10.

Abrahami anteponere. In quarto augustum Patrem de Virginibus quibusdam Sacris ita loqui: *Non nubunt, quia impunè non possunt; quæ melius nuberent, quàm urerentur.* Ad singula respondet Bellarminus. *Ad primum*, loqui Augustinum de Dono Continentiæ, non quo fit, ut aliquis continere possit, quod nemini statuit negari Bellarminus; sed quo fit, ut re ipsâ aliquis contineat, quod non dari dicit, nisi iis, quibus dandum esse DEUS judicaverit. *Addit*, neque hoc esse proprium Dono Continentiæ, sed commune cum dono Fidei, Dilectionis, Perseverantiæ, aliisque Donis ejusdem generis; siquidem omnes justi verè possint perseverare, si velint, & tamen impossibile sit intelligere, cur DEUS uni justo det Perseverantiæ donum, ita ut reipsâ infallibiliter perseveret, alium verò sinat cadere, nec eam det ei gratiam, quâ efficaciter perseveret. *Ad secundum*, Augustinum voluisse quidem nuptias post Votum veras esse nuptias, sed simul adseruisse, gravissimè eas peccare, quæ post Votum nubunt. Et quia *Petrus Martyr* ad responsum hoc instantiæ loco repositi, in eo saltem contradici Augustino à rigorosis Votorum defensoribus, quod Monachorum & Monialium matrimonia decernant irrita; ideò ulterius respondet Bellarminus, convenire inter Theologos, Matrimonium post Votum simplex illicitum esse quidem, attamen ratum nec dirimendum; post Votum solenne autem esse nullum. Utrum verò post Solenne votum planè nullum sit matrimonium jure Divino & naturali, an solùm Ecclesiastico, quæstionem esse dicit Bellarminus. Nam *Albertum, Thomam, Bonaventuram, Richardum, Durandum, Dominicum à Soto* velle, Jure Divino ac naturali Matrimonium esse nullum, si post Votum solenne contrahatur; atque hos dicere, Augustinum de Voto tantum simplici esse locutum, non de solenni. At *Scotum, Paludanum, Cajetanum*, omnemque Scholam Jureconsultorum adserere, solo jure Ecclesiastico matrimonium esse irritum, quod post Votum solenne contrahitur; & hos Augustinum vel de Voto simplici loqvutum dicturos, (si nimirum de Ejus mente Sententiam exponere deberent,) vel de solemni secundum Regulas Juris Divini & naturalis, quia decretum hâc de re Ecclesiasticum, quo inhabiles fiunt ad matrimonium, qui Votum habent solenne, ad Augustini notitiam non pervenerit. Addit Bellarminus, utramque Sententiam esse probabilem. *Ad tertium*, Augustinum ibi non conferre Virginitatem cum Conjugio absolutè, sed Virginitatem unius personæ cum Conjugio alterius. Etsi enim absolutè Virginitas longè excellat Conjugio, ut Augustinus adfirmat, posse tamen fieri, ut Virginitas in uno homine cum minore Charitate, Humilitate, aliisque Virtutibus conjuncta sit, quàm Conjugium in altero; atque idcircò non posse (nec debere) anteponi Virginem conjugato, nisi constet, in cæteris Virtutibus illos esse pares. *Ad quartum*, Augustinum eo esse locutum modo, quo Hieronymus scripsit, minus malum esse apertè ei nubere, qui simplex habeat Votum, quàm perpetuò fornicari occultè. De Bono Conjug. cap. 21.

Hæc Bellarminus, ne Augustinus quidquam contra rigorem Votorum in gratiam Evangelicorum scripsisse videatur. At si vim consequentiarum, quæ ex laudatis Augustini testimoniis fluunt, melius attendisset, de accuratioribus responsis omninò sollicitus esse debuisset. *In primo* certè responso, cui hypotheses immiscet nondum usque quaque liquidas, de quibus suo infra loco agetur, nondum subruit id, quod ex mente Augustini fuit deductum, non posse omnes, qui hoc Donum volunt, habere. Nec enim quidquam juvat, quod in contrarium per instantiam de Dono Fidei, Charitatis, Perseverantiæ, aliisque Donis ejusdem generis intulit, adserens, commune iis esse cum dono Castitatis, ut non omnes, qui volunt, ea habeant, nimirum, quod subintelligi voluit, constanter; cùm alia planè ratio sit eorum, quàm hujus doni Castitatis, videlicet Monachalis & per Votum promissæ. Ut enim pro Fidei, nimirum finalis, item Charitatis, quæ Fidei fructus est, & Perseverantiæ, cujus ratio in Fidei constantiâ attenditur, aliarumque ejusdem generis Virtutum, in specie etiam mandatæ castitatis Dono oremus supplicesque DEO simus, expressè jubemur, Exemplis Sanctorum invitamur, promissionibus insuper Divinis de precum nostrarum paternâ exauditione adlicimur, quæ si de Continentiâ à Monachis & Monialibus hodiè requisitâ è Sacris demonstrabuntur literis, Evangelicos sibi consentientes certò promittere audebunt Votifices Papæi. In responso autem *secundo*, dum Augustinum in partes contrarias distrahit Bellarminus, suæ quidem Sententiæ parum, nostræ verò multum adfert lucri; Ad quamcunque enim Augustinus trahatur partem vel opinionem, quarum utramque Bellarminus methodo hodiè usitatissimâ dicit probabilem, Augustinus noster erit. Si prioris Sententiæ Patroni obtinebunt, docen-

tes, Matrimonium post Votum solenne contractum Jure Naturali ac Divino nullum esse, adeòque Augustinum, nuptias post Votum Ratas esse atque veras & insolubiles statuentem, de Voto tantum simplici, non autem de solenni locutum esse, id est, ut ipse Bellarminus explicat, Decretum eâ de re Ecclesiasticum, quod juxta priorem Sententiam nititur Jure Naturali & Divino, ad Augustini notitiam non perveniſſe; benè est, cùm ipsi etiam Evangelici non inficientur, aliquam Augustini tempore Votorum, quæ cum differentiâ hodiè dicuntur, simplicium rationem fuisse habitam, multùm nihilominus quam hodiè aliam. Sed quid fiet de Votis solennibus, quæ in hâc hodiè materiâ utramque faciunt paginam, Augustini tempore hâc ratione incognitis; de quo dicere, quod Jus naturale & Divinum, quo Decretum juxta hanc priorem Sententiam nititur Ecclesiasticum, habuerit incognitum, tanto Doctore & Patre tam Sancto videtur indignum? Si autem posterioris Sententiæ Defensores prævalebunt, (cui

Tom. II. lib. 7. Disp. 26. per tot. conf. Vasquez. in III. partem, Disp. 249. cap. 2. seqq.

Thomas Sanchez, in grandi de *Sacramento Matrimonii* opere, præter laudatos à Bellarmino Authores, alios plures è Neotericis adscribit, *Albertum* scilicet *Pighium*, *Gandavensem*, *Hervæum*, *Gersonem*, *Altisiodorensem*, *Abulensem*, *Cajetanum*, quem ipse tamen cum Bellarmino priori etiam Sententiæ adscribit, *Alvarum* quoque *Pelagium*, *Guilielmum de Rubione*, *Nicolaum de Orbellis*, *Veracruzium*, *Stunicam*, *Vgolinum*, *Hieronymum Platum*, *Azorium*, *Michaelem* insuper *Medinam*, de quo præprimis illud habet, quod argumenta pro Sententiâ priori in contrarium latissimè solverit, quin & eorum numero, quod Bellarminus non est ausus, ipse *Sanchez* se adjungit, pluribus laudatis pro Sententiâ hâc posteriori argumentis, interque ea Augustini etiam verbis è citato Tractatu adductis, indè nobiscum optimè deducens, *legem Ecclesiasticam, ea irritantem matrimonia, eo tempore nondum esse editam, atque ita attento Jure Naturali & Divino validafuisse*,) nemo non videt, quanto hic gaudeant Evangelici præjudicio, utpotè tot ac tantis Scriptorum partis contrariæ authoritatibus fulti, dum docent, Augustini tempore Vota, etiam juxta eorum Expositionem solemnia, secundum Jus Naturale & Divinum matrimonia non irritâsse, sed omninò pro veris & ratis habuisse, quidquid etiam post illa Decretum Pseudo-Ecclesiasticum Juri Divino & Naturali contrarium, ad laqueum conscientiis injiciendum, onusque humanis cervicibus intolerabile, libertati Evangelicæ pretiosissimo Christi merito partæ non indirectè oppositum, præter omne fas imponendum, authoritate propriâ & Divinam non leviter offendente statuerit; cui nullam omninò deberi obligationem, Zelo ex Cœlo animati Reformatores, interque eos electum Dei organum *Lutherus*, ita clarè orbi verè Catholico ostenderunt, ut qui hodienum per singularem DEI gratiam in redonatâ Evangelicæ Veritatis Luce missis errorum damnabilium tenebris ambulant, Votoque Baptismali per auxilium Spiritûs Sancti, quantum in ipsis est, imbecillitasque humana permittit, ad normam Verbi voluntatem Divinam revelantis, satis studeant facere, ad id hactenus non potuerint adduci, ut novo tali jugo, à quo se Dei ope liberatos sibimet ipsis gratulantur, suas innectere & includi patiantur cervices, indignos sese hâc libertatis gratiâ æstimantes, nisi eâ ad optimi liberatoris gratiam ex debito uterentur. Alia, quæ ad mentem Augustini illustrandam quoad laudatam hanc ex libro de *Viduitatis Bono* Sententiam pertinere videntur, ex eodem *Sanchezio*, *Mendozâ* item & *Gonzales*, Concilii Illiberitani Expositoribus, supra prolixissimè fuerunt adducta. Nunc in *tertio* Bellarmini responso id notandum est, quod fateri cogatur, posse fieri, ut Virginitas in uno homine cum minore Charitate, Humilitate, aliisque Virtutibus conjuncta sit, quàm Conjugium in altero, atque idcircò non posse (nec debere) anteponi Virginem conjugato, nisi constet, in cæteris Virtutibus illos esse pares, imò, quod vi propriæ hypothesios addere omninò debuisset, eum, qui in Statu Perfectionis vivere se gloriatur, illustrioribus Virtutum radiis præ cæteris omnibus eminere, quos tanquam in statu imperfectiori viventes superciliosè contemnit. Ad minimum id ex concessis Bellarmini adparet, Virginitatem solam non facere hominem perfectum, nisi aliæ etiam Virtutes accedant. De cætero ipsam Augustini Sententiam circa Abrahami Conjugis & Johannis semper Virginis comparationem quod attinet, supra itidem ex loco ibi citato fuit ostensum, non prætulisse Eum Johannis Virginitatem Abrahami Conjugio, sed in hoc quidem commendasse donum Continentiæ, ut sic dicam, potentialis, nimirùm, quod continere potuisset, etiamsi conjugatus fuerit, de quo tamen alii disputent; in illo autem laudasse donum patienter sustinendi Martyrium, id est, voluntatem promtam, si opus & ab Eo requisitum fuisset, Evangelii doctrinam voce & scripto-

Scripto-tenùs à se propagatam, cæterorum Christi Apostolorum exemplo, etiam morte violentâ & Sanguine suo obsignandi; ubi Sanctus Pater utrobique sine alterius ante. vel post-positione studium utriusque, & Deo obsequendi propositum Lectori ad imitationem exhibuit, absque omni dubio Johannis Virginitatem Abrahami Conjugio, vel Petrum Apostolum tanquam Martyrem cruentum Johanni Apostolo tanquam Martyri incruento prælaturus, si præferendum jure censuisset. In *quarto & ultimo* Bellarmini responso illud monendum restat, quod, dum Augustini Sententiam Oraculo Pauli consentaneam, *Melius Virgines Sacras etiam post Votum nubere, quam uri*, ex Hieronymo statuit explicandam, scribente: *Minus malum esse, apertè ei nubere, quæ simplex habeat Votum, quam perpetuò fornicari occultè*; ipse Bellarminus in responsione ad secundum agnoverit, Hieronymum cum Augustino de Voto Simplici scripsisse ideò, quia Decretum de Voto Solenni Matrimonium subsequens irritante Ecclesiasticum, juxta posterioris Sententiæ Patronos nullo Jure Divino vel Naturali fultum, ad eorum non pervenisse notitiam, adeoque, quod indè per legitimam infertur consequentiam, qui hoc de Voto Solenni Decretum hodiè sequuntur & defendunt, ad Hieronymi & Augustini authoritatem provocare nullo planè modo posse, quod contra Bellarminum hic observasse satis est.

Huic de *Voto Continentiæ* tractationi contra Bellarminum non impertinenter potest adjungi Disputatio *Caramuelis* è Theologia Ejus *regulari*, non rarò plurimum *irregulari*, de castitate Monachali vel Moniali, ubi movetur Quæstio, *An Votum Castitatis Religiosæ versetur* (etiam) *circa actus luxuriæ internos?* Id, quia non modò in dubium vocare, sed omninò negare non obscurè visus est *Caramuel*, & quidem authoritate Augustini, ex non uno Scriptorum Ejus; examen rigorosum sustinere fuit coactus à *Iohanne* de *Cardenas*, Hispalensi, Societatis Lojolæ, qui in *Crisi bipartitâ*, ante Annos non ita multos *Caramueli* oppositâ, hanc quoque novam Ejus Sententiam inter alias plures è *Theologia Morali* vocavit ad censuram satis prolixam. Utriusque Scripta dum manibus paucorum feruntur, & tamen authoritas Augustini versatur in hac controversia, præter Institutum non erit, è posteriore quædam huc adponere, ne *Caramuelis* authoritas, quæ apud multos justo major est, quenquam seducat, vel Augustinus quidquam contra bonos mores scripsisse & docuisse videatur. Ita autem hic *Anti-Caramuel*, quantum constat, novissimus: *Caramuel novam inducit Pudicitiæ usurpationem*, per quam hæc Virtus adæquatè differat à castitate, ut castitatem religiosam voto firmatam laxet & eximat ab onere vitandi actus Luxuriæ internos, ita enim adserit: *Distinguitur castitas à pudicitia, quod illa sit corporis, hæc animæ.* Undè Augustinus quarto contra Julianum libro: *Pudicitia res est animæ, virginitas corporis. Illâ* (autem) *integrâ permanente in anima, potest ista* (hæc) *de corpore violenter auferri; & cùm ista* (hæc) *integra manet corpori, potest illa in animo corrumpi lascivâ voluntate.* Caramuel addit, ita Lectorem adloquens: Uti philosopharis de Virginitate, ita etiam de Castitate debes agere, quia castitas Monastica est virginalis; & in hoc differimus à militibus religiosis, quoniam ipsi vovent conjugalem (tantùm.) Subjungit post secundum ex opere de Civitate DEI testimonium, ubi Augustinum scribere dicit, *Pudicitiam esse animæ, cui comes semper sit fortitudo.* Tertium quoque ex Epistolâ post vicesimam secundâ: *Pudicitia vi nec in carne, nec in animo potest violari.* Caramuel hanc adnectit glossam: Pudicitia non violatur in carne, in quâ non consistit; non in animo, qui, cùm sit liber, violentiâ non potest gubernari. Hanc *Caramuelis* ex Augustino Sententiam sequentibus verbis impugnat Criticus: *Cùm totum hujus Doctrinæ fundamentum solâ nitatur Augustini authoritate*, operæ pretium est examinare, an aliquâ probabilitate adtribuatur Augustino præfata Castitatis differentia à pudicitia. Si enim constiterit, *eam Augustino perperam adtribui*, totum corruit fundamentum; corruente autem fundamento, cadere probabilitatem est necesse, cùm ex definitione opinionis probabilis sit manifestum, *eam non esse probabilem, quæ caret fundamento.* Et quidem magnæ molis erat, omnium, aut ferè omnium fidelium mentes ab eâ communi existimatione avertere, quâ persuasum sibi habent, omnimodam castitatem, quam Religiosi vovent, *ad interiores etiam actus extendi*, & circa internam (quoque) luxuriam, tanquam circa materiam versari; ideòque altius jaciendum erat fundamentum. Quare non possum non vehementer mirari, quod tam levi flatu tantam molem Author extollere conatur. Enimverò luce meridianâ clarius est, Augustinum non modò id non dixisse, quod illi tribuit *Caramuel*, sed etiam apertè docuisse contrarium tum in iis ipsis textibus, quos producit, tum in toto quarto contra Julianum libro; & certissimâ

p. 534. & seqq.

cap. 8.

l. 1. c. 18.

censeo conjecturâ, Authorem non legisse eum in ipso Augustini libro textum. Si enim legisset cum antecedentibus & consequentibus, vel tenuisset oppositum, vel clausisset oculos luci meridianæ. Postmodùm prolixissimè examinat Augustini testimonia à *Caramuele* laudata, ad primum observans, *Virginitatem quandoq; sumi pro carnis integritate, quandoq; pro Virtute*, & ostendens, *quâ ratione Virginitas possit auferri violenter, non autem Virtus*, & quod Pudicitia non differat à Virginitate, prout hæc est Virtus, deducens insuper, Pudicitiam juxta Augustinum versari (etiam) circa voluptates externas, multis id documentis Pudicitiæ in specie conjugalis confirmans. *Ad secundum* notat, in duplici sensu Pudicitiam corporis esse Virtutem animi, *terminativè & subjectivè*, corporis quidem terminativè, animi autem subjectivè, *atq; hinc Castitatem amitti per actus (etiam) internos*, citatis præter Augustini, etiam Hieronymi & Basilii testimoniis. *Ad tertium* expresse monet *Augustinum docere*, Votum Castitatis (quoque) violari *per actum impudicum internum*, adductis etiam post aliquot ex Augustino loca rationibus id ipsum magis magisque confirmantibus; quæ cùm *Criticus* hic contra *Caramuelem* per plures paginas uberrimè demonstret, sufficiat ex marginalibus tantùm & præcipuis capitum lemmatibus brevem hic exhibuisse summam, ut aliquod saltem habeat Lector curiosus specimen Theologiæ Moralis, quam tot libris hactenùs docuit *Caramuel*, adque cujus adprobationem vi quâdam trahere conatus est Augustinum, utut omni modo invitissimum, hoc ejus Censore id prolixiùs ostendente.

CAPUT TRIGESIMUM QUINTUM ET SEXTUM,

De

Votis Juniorum.

HÆc ut adserat contra Evangelicorum protestationes Bellarminus, duo inprimis Augustini commendat testimonia, unum, quo Exemplis quamplurium ea laudantur; alterum, quo liberi ab obedientiâ Parentibus debitâ circa hoc Institutum absolvi videntur. Fatendum & hic iterùm est, utrumque in locis à Bellarmino citatis legi, atque Augustinum nimio Continentiæ Monachalis studio abreptum, quod & supra non semel est monitum, ita hæc puerorum & puellarum Instituta adamâsse, ut Parentibus etiam in hoc passu, si id impedire, suosque liberos ab eo abstrahere conati fuerunt, non obediendum esse duxerit consultum, eo Apostolorum Oraculo abusus, quo omnes Christiani in Viâ Salutis æternæ apertè satis in Verbo monstratâ constituti plus DEO quam hominibus obediendum esse didicerunt. Sed aliam esse Votorum Rationem, aliterque de iis judicandum esse, ex non paucis ipsorum Votificum hypothesibus constat, quarum aliquas ad præsens Institutum pertinentes adducemus, ut exindè fiat manifestum, Augustini in hanc rem testimonia non ita crudè & nudè acceptanda, adque imitationem esse trahenda. Ex numero plurium placet nunc audire *Laymannum*, utpote per compendium Sententias in Scholâ Receptas exhibentem. Is dum Voti definitionem ex doctrinâ Magistrorum, *Thomæ, Bonaventuræ, Antonini, Navarri* esse dicit, quod sit *Promissio deliberatè Deo facta de Bono meliori*, circa particulam, *deliberatè*, observat, *ad Votum, sicut & ad omnem aliam promissionem, quæ obligationem pariat, quam maximè requiri liberum Voluntatis consensum.* Addit, exindè colligi primò, *Votum non esse validum, quod ex subitaneo motu vel animi passione, judicium ac deliberationem perturbante, concipitur.* Huic primæ collectioni duo notanda subjungit, quorum prius est: *Si aliquis gravi meturationem, usum & discretionem ademerit, ad vovendum fuit adactus, omni jure, etiam naturali, Votum est irritum.* Posterius autem: *Ad Votum non sufficit voluntas indirecta in causâ suâ.* Dicit, *Ita ex communi docere Sanchezium & Suarezium*, & rem hanc sequenti explicat Exemplo: *Si sciens, te ebrium stricto gladio in alios ruere solitum, nihilo-minus te inebries, homicidium in ebrietate commissum tibi tanquam indirectè voluntarium imputatur; non item, si sciens, ebrium te hominibus promittere vel Deo vota edere solitum, te nihilo-minus inebries, Voto aliâve promissione posteà in ebrietate factâ adstringeris.* **Ratio hujus discriminis est**, *quia homicidium in ebrietate factum verè homicidium est, ideoq; ad culpam imputatur, si sit aliquo modo, videlicet indirectè & in causâ voluntarium; at verò Votum & quævis alia promissio hominis ebrii vel dormientis non est verum Votum, quandoquidem ad ejus substantiam intrinsecè requi-*

Theol. Moral. Tom. II. lib. IV. Tract. 4. cap. 2.

NB.

requiritur directa ſe obligandi voluntas. Pergit, colligi ſecundò, *Votum ex errore ſive ignorantiâ voluntariam tollente editum nullius eſſe roboris.* Ubi advertendum monet, *duplicem eſſe ignorantiam, unam negativam ſeu privativam, alteram pravæ diſpoſitionis ſive errorem poſitivam.* De illâ dicit, *ſi ſit circa ſubſtantialia rei promiſſæ, irritum eſſe Votum*; de hâc vel hoc, *impedire valorem Voti, non tantum ſi circa rei promiſſæ ſubſtantialia verſetur, ſed etiam, ſi circa accidentalem circumſtantiam, quæ ſecundum falſam exiſtimationem voventis notabiliter objectum immutat.* Exempli causâ: *Qui ordinem Carthuſianorum ſe ingreſſurum vovet, exiſtimans, permiſſum eſſe in eo carnibus veſci, ita ut talis error ſit antecedens ſive cauſa vovendi, qui eo ſepoſito minimè voveret, is Voto non obligatur.* Ratio eſt, *quia talis Religionem illam non abſolutè vovet, ſed ut adfectam tali conditione ſive circumſtantiâ, quæ licet ſit accidens objecti ſive rei promiſſæ materialiter, pertinet tamen quodam-modo ad ſubſtantiam objecti formaliter, ſive prout eſt in voventis intentione.* Adplicentur nunc hypotheſes hæ ad Vota puerorum & puellarum, quæ Auguſtinum ſingulari Elogio ornâſſe non negamus, & videatur, an eis deliberatio liberq; Voluntatis conſenſus poſſit adſcribi, & annon ea ſæpius utque plurimùm ex ſubitaneo animi motu vel paſſione, judicium, quod in tenerâ ætate aut nullum planè aut valdè parcum eſt, & deliberationem, qualis ex judicii defectu aut imperfectione eſſe non poteſt, perturbante concipiantur, accedente præprimis metu, rationem, quæ nondum plenè ſe exerit, ejusque uſum & debitam diſcretionem adimente, ab iis incuſſo, quorum ſtatûs ratio requirit, ut ante plenum rationis uſum animos eorum ſibi concilient, quos poſt eam ætate maturiori impetratam vix ac ne vix quidem ad partes trahi poſſe non ignorant. Et ſi Votum ab ebrio & dormiente & per ebrietatem ſomnumque uſu rationis deſtituto editum ideò irritum eſt, quia deeſt directa ſe obligandi voluntas, quam ad Voti ſubſtantiam intrinſecè requiri docent Moraliſtæ; cur non invalidum quoque ſit illud Votum, quod ab homine per ætatem plenæ rationis nondum compote, & certo quodam modo quoad ejus uſum dormienti vel ebrio non adeò multum diſſimile concipitur? Porrò, ſi omne Votum ex errore vel ignorantiâ voluntarium tollente editum ſuo robore ſtatuitur carere, ac error inprimis poſitivus Voti valorem impedit, non tantum ſi circa ſubſtantialia, ſed & accidentalem rei promiſſæ circumſtantiam verſetur, in ſpecie, circa carnisprivium in ordine Carthuſianorum anteà ignoratum; quis prudens negabit, plurimos ab imprudenti ætate, variis perſuaſionibus ductâ, vel potius ſeducta, in faciendis non uniusmodi Votis, non ſolum circa accidentalia, ſed & quæ ſubſtantialia dicuntur, eosq; inſignes committi errores, nulla ratione alia corrigendos, quàm per ipſam Votorum imprudenter & erroneè factorum reſciſſionem? Ire ad ſpeciem opus non eſt, cum Experientia teſtetur, quotidiè talia occurrere, non ſine maximo publicæ Rei Chriſtianæ detrimento. Et ut in expoſitione hypotheſium partis adverſariæ, noſtræ etiam parti faventium pergamus, quod illud attinet Auguſtini conſilium à Bellarmino commendatum, quo liberis ſuaſor extitit, ſi Parentes impedimento eſſe in hujus Inſtituti proſecutione conarentur, ne debitam eis præſtarent obedientiam, *Laymannus* iterùm ſequentes ſubminiſtrat, Subjectum Voti deſcribens: *Pater, quemadmodum & Tutor, omnia omninò Vota impuberis directè & ſimpliciter irritare poteſt.* Ratio, *quia naturali æquitati valdè conſentaneum eſt, ideoq; Gentium jure introductum videtur, ut homines utriusq; Sexûs in tenerâ & impubere ætate, in quâ tenuem & imbecillem rationis diſcretionem obtinent, alienâ Patris vel Tutoris voluntate regantur, ideoq; ſine hâc, illorum pacta & promiſſiones non omnem obtineant firmitatem, ſed arbitrio Patris vel Tutoris reſcindi poſſint.* Ibid cap. 7 Adſert. 5. Pro ampliatione notat primò, *In defectu Patris, ſi is mortuus ſit, vel longiſſimè abſens, aut etiam amens, Avum quoque vota impuberis poſſe irrita pronuntiare, & in defectu adſcendentium in Sexu virili Matrem, non tantum ſi ea tutrix ſit, ſed etiam in defectu tam Tutoris, quàm Patris & Avi; tunc enim naturali jure ad ipſam hæc Cura ſpectat, quando alius non eſt, qui imbecillitati impuberis conſulat. Imò non deſunt, qui probabiliter arbitrentur, in defectu horum omnium, etiam Magiſtrum, aliumve, ſub cujus gubernatione impubes exiſtit, directè ejus Vota reſcindere & caſſa reddere poſſe.* Secundò, *Vota ab impubere edita, etiam poſt adeptam pubertatem à Patre reſcindi poſſe, ſi pubes factus ea non confirmârit.* Addit, *arbitror autem, idem eâdem ratione dicendum eſſe de Tutore, quòd nimirum Vota ab impubere edita poſſit irritare, quamdiu is pubes factus in minore exiſtens ætate ea non confirmavit.* Ultima quidem hæc non planè nullam requirunt correctionem, cùm Vota ab impuberibus facta, etiamſi poſt adeptam pubertatem confirmata, eadem prorſus ratione poſſint reſcindi, qua ante eam, utpotè ſub poteſtate Parentum, vel qui loco eorum ſunt, conſtitutis, quorum, quàm liberorum, judicio plus adſcribendum eſſe, nemo non judicio præditus agnoſcit; cætera

autem, præprimis quidem Legi Divinæ, quæ hic quam-maximè attendenda venit, postmodùm æquitati naturali, ad Legis Divinæ authoritatem ac Legislatoris sanctissimam Voluntatem respicienti, imò etiam Juri Gentium aliquatenus cultiorum, quoad liberorum Parentibus, Tutoribus, Matribus, Præceptoribus debitum in quibusvis actionibus respectum, ita sunt consentanea, ut optandum esset, nunquam non ea sub debitam venire observantiam, in eâ etiam ætate liberorum, quæ etsi pubertatis annos attigisse videtur, ad eam tamen Judicii maturitatem nondum pervenit, ut quid utile sit, quid noxium, non in præsens solùm, sed & futurum tempus, accuratiùs discernere possit, ac aliquid certi deliberatione præviâ decernere, cùm nimis altæ res sit indaginis, in quâ evolvenda etiam, qui prudentiores majorisque Experientiæ videntur, non rarò impingunt, ac in eos errorum laqueos per inexcusabilem præcipitantiam damnandamque præposteritatem incidunt, undè postmodum præcisis omnibus emergendi mediis non nisi difficillima, si non planè impossibilis est liberatio, Exemplis iterum pluribus rem hanc in manifestâ Solis mensâ cum maximo multorum periculo, æternâque eorum damnatione exponentibus, ut id pluribus exponere omninò non sit necessum. Notanter autem ad ea, quæ *Laymannus* hic æquitati naturali & Juri Gentium consentanea dixit, adjeci, vel potius ex debito proposui Legem Divinam, eamque, ut distingui solet communiter, positivam, honorem parentum liberis seriò & severissimè inculcantem, ad quam Chri-
Matth. 15. stus antehàc provocavit, pharisaicam liberorum seductionem graviter castigans, in eo positam, quod plus ad oblationes faciendas, quàm ad debitum Parentibus præstandum à Ductoribus suis, vel potius seductoribus fuerunt instigati, non indirectè, sed directissimè & satis manifestè contra Legem Decalogicam, quam præ iniquissimis Majorum suorum traditionibus non solùm minoris æstimârunt, sed & hâc ratione omninò post- & sepositerunt.

Augustinus certè ea recensens filiorum verba, quæ Christus ex ore Pharisæorum recensuit honorem Parentibus debitum ob Sacrificii Respectum denegantia, ita eorum
Quæst. Evang. lib. II. cap. 16. expressit sensum? *His verbis significabant filii, jam non sibi opus esse Parentum pro se oblationes, quod ad eam pervenissent ætatem, ut possent jam ipsi offerre pro se. In hâc ergò ætate constitutos, ut possent parentibus suis hoc dicere, cum hoc dixissent, negabant Pharisæi, reos esse, si Parentibus suis non præstarent honorem.* Aliorum Ecclesiæ Doctorum, ut & Rabbinorum Expositiones cumulare supersedeo, cùm ad rem non pertineant, & ab Aliis prolixè collecta sint. Placet tamen unum & alterum ex Commentatoribus Papæis audire, cùm
vid. Dilherr. Disp. Tom. II. pag. 40. seqq. Coccej. in Sanh. p. 273. Petit. lib. I. Var. Lect. cap. 4. Selden. de Jure Natur. lib. 7. cap. 2. Pocok. in Notis ad Portam Mosis, p. 140. seqq. non plane nulla habeant, quæ Instituto præsenti commodissime inservire possunt, ne Evangelici sine causâ Augustinum in hâc Quæstione videantur deseruisse. Et *Adamus* quidem *Conzenius* egregiè ad hæc scripsit: *Speciosa videbatur ratio, quâ Deus homini, Pater æternus & optimus præponebatur parentibus peccatoribus. Sed contra Dei legem nulla valet argutia. Avaritiæ verò artes illæ fuerunt. Nam voluntaria necessariis cedere oportet. Parentum honorem severâ lege Deus sanxit, Sacrificiorum verò liberalitatem ex illis esse voluit, quæ nullo alio titulo vel Parentibus vel aliis deberentur; viva enim Dei templa lignis & lapidibus præferenda sunt.* Addit, eruditè hoc *Cajetanum* exponere, videlicet, *non pluris quidem esse pietatem ergà Parentem, quàm Religionem in Deum; res tamen ipsas ita debitas Pietati ex ordinatione Divinâ, ut ad Religionis usum non debeant transferri, cum Lex Dei supernaturalis ordinem tueatur naturalem. Et hinc necessaria corpori non esse detrahenda, ut Sacrificio sumtus suppetant; quin Sacrificia etiam & res Ecclesiæ in necessitate Vitæ servandæ esse impendendas.* Accedant & quæ proximè subjungit: *Pharisæi in hâc traditione sua quærebant emolumenta. Nec enim, cùm essent, ut Scriptura docet, avari, Legem tam improbam, quâ Dei mandatum abolerent, sine commodi spe tulissent. Hoc igitur agebant, ut Sacrificiorum sanctitatem & dignitatem in immensum extollendo, multitudine victimarum & donariorum sese & Sacerdotes locupletarent. Nam & ipsi Sacerdotes erant plerique, aut Sacerdotum & Levitarum in adquirendo actores & adjutores. Quod si tanta erat Sacrificiorum dignitas, ut etiam causâ eorum Parentibus negari possent alimenta, de cæteris conjectura erat facilis. Communes etenim pauperes negligere minus grave videbatur, ut sumtus in Sacrificia suppeditarentur. Omnem igitur* στοργὴν, *amorem, Eleemosynam, humanitatem Sanctitate commentitiâ evertebant, nisi quod & ipsi iniquitate & rapinâ pleni ad conciliandam sibi famam Eleemosynas interdum largiebantur.* Hæc si quis ad jactatam hodie inter Papæos Votorum perfectionem & eminentiam, quâ plerorumque juvenum ex ætatis lubricitate imprudentum animi, contra Parentum voluntatem, imò ut plurimum non pauco cum rei familiaris & obedientiæ eis debitæ damno, congestis multorum persuasionibus occupantur, paucis tantum mutatis, adplicare

velit,

velit, habebit, quæ ad nervosam contra Votifices actionem ex laudato Textu possunt sufficere, cùm ovum ovo tam non sit simile, quam hæc Pharisæorum Institutis Institutis Monachorum & Monialium, ut comparationem per membra & secundum circumstantias utrinque concurrentes instituenti non potest non esse manifestissimum. Sed apertius rem hanc egit *Iansenius Gandavensis*, qui ubi rationes Instituti hujus Pharisaici exposuit, hoc suum interposuit judicium: *Erraverunt in suis rationibus, quantumvis sint in speciem probabiles, quia Deus non vult honorari his rebus, nec sibi ea offerri, quæ alioquin debentur aliis.* Ergò, *quæ parentibus egentibus & Iure Naturæ & Lege Divinâ debentur, non sibi vult offerri, sicut nec quæ aliâ quâvis ratione aliis debentur aut sunt necessaria. Et adeò quidem sibi hæc offerri non vult, ut etiam quæ Voto sibi jam sunt dedicata aut consecrata, aut aliquo debita præcepto, debeant in aliorum transferri usum, si occurrente casu aliquo sint illis necessaria. Quod patet ex eo, quod panes Propositionis Deo consecrati propter occurrentem Davidis necessitatem licitè sunt adsumti & dati ad necessitatis ejus sublevationem. Vndè similiter, si filius bona sua Deo & Ecclesiæ dare vovisset, superveniente paterna necessitate, deberet ea transferre in Patris sublevationem. Sicut enim pro tali casu non possunt bona ejus esse materia Voti, ita & esse desinunt. Vndè etiam, sicut filius per ingressum Religionis sese Deo licitè non potest offerre, si sustentando Patri in Seculo sit necessarius; ita & exire Monasterium teneretur, etiam contra voluntatem sui Superioris, si alioquin Patri vel Matri egentibus non possit per se vel per alios subvenire, ut probabilior habet opinio, quamvis nonnulla sit inter ingressum & egressum differentia. Major enim necessitas filium movere debet ad egressum, quam quæ retrahere eum deberet ab ingressu. Et ratio omnium horum est, quia nullum Dei præceptum, nullum nostrum Votum, nulla rei sanctificatio tollit necessarium Naturæ ordinem & vinculum, cùm illa non ad destruendum, sed ad perficiendum Naturæ ordinem sint superadjuncta. Hinc fit, ut eveniente articulo necessitatis nostræ vel proximorum utamur licitè rebus præcepto alioquin vetitis, aut Voto & consecratione Deo debitis.* Ego iterùm, quia hæc satis clara sunt, nihil addo. Patet enim, Evangelicos à laudatâ Augustini sententia non sine causa discedere, quem in aliis Fidei capitibus tanquam Veritatis Orthodoxæ testem magni faciunt, ut in sequentibus Controversiis ampliùs demonstrabitur.

Concord. Evang. cap. 60.

NB.

CAPVT TRIGESIMVM SEPTIMVM,
De
Votis Conjugum.

VBi non præcisè quæritur, num alteruter eorum pro se, sed an uterque mutuo consensu possit perpetuam vovere Castitatem vel Continentiam, id est, omnimodam à consuetudine conjugali abstinentiam? quod posterius ex communi Votificum Sententiâ adfirmans Bellarminus, Augustini etiam aliquot testimoniis confirmare nititur. Videamus, quo successu. Et primò quidem ex Epistolâ ad Eidiciam sequentia exhibet: *Quod Deo pari consensu ambo voveratis, perseveranter usq; in finem reddere ambo debuistis; à quo proposito si lapsus est Maritus, tu saltem constantissimè persevera.* Deinde ex Epistolâ ad Armentarium & Paulinam Conjugem: *Ambo reddite Deo, quod ambo vovistis.* Et infra: *Sit vester consensus oblatio ad supernum Altare Creatoris* &c. Et supra: *Nunc verò, quia tenetur apud Deum sponsio tua, non te ad magnam Iustitiam invito, sed à magna iniquitate deterreo.* Demùm ex Epistolâ ad Paulinum, in qua Eum laudare Paulinum scribit Bellarminus, *quod cum Theresia Conjuge sua continentiæ Votum susceperit.* Ut ad ultimum hoc primò respondeamus, pervellem, ut Bellarminus, sicut in prioribus ab Eo factum, ipsa Augustini Verba expressisset, quibus Eum laudare scripsit Votum Continentiæ à Paulino & Theresiâ Conjuge editum; cùm si illa Augustini Epistola à capite ad calcem, iteratâ etiam vice, & cum debita attentione legatur & relegatur, tale quid expressè in ea non legatur, nisi per divinationes agere Bellarminus maluerit. Equidem si & aliis in re non adeò liquida divinandi facultas conceditur, ad sequentia forte verba respexit Bellarminus, quibus ita Paulinum adscripsit Augustinus: *Laudatur & benedicitur DEus, cujus gratiâ tu talis es. Ibi excitatur Christus, ut ventos & maria tibi placare tendenti ad stabilitatem suam dignetur. Ibi Conjux excitatur, non dux ad mollitiem Viro suo, sed ad fortitudinem redux in Ossa Viri sui; quam in tuam unitatem redactam & redditam, & spiritualibus tibi tantò firmioribus, quantò castioribus nexibus copulatam, officiis Vestræ Sanctitati debitis in te uno ore salutamus.* Sed multis consequentiarum nexibus erit opus, ut quis liquidò

num. 199.

num. 45.

num. 52.

vid. D. Calixt. de Conjug. Cler. pag. m. 380. seqq.

quidò demonstret, castos hosce nexus Paulini cum Theresiâ, quos & spirituales esse dixit Augustinus, de Voto Castitatis perpetuæ intelligi debere, cùm eadem prædicata castæ conjugum Christianorum consuetudini ad ipsius S. Scripturæ ductum denegari non possint. Et inprimis illud observandum venit, *Ambrosium* hujus Paulini & Uxoris Ejus singulare Institutum prolixè latis describentem hujus Voti Castitatis perpetuæ nullam planè mentionem facere. Verba Mediolanensis Suadæ de Eo hæc sunt: *Paulinum splendore generis in Aquitaniæ partibus nulli secundum, venditis facultatibus tam suis, quàm conjugalibus etiam, in hos se induisse cultus ad fidem comperi, ut ea in pauperes conferat, quæ redegit in pecuniam, & ipse pauper ex divite factus, tanquam deoneratus gravi sarcinâ, domui, Patriæ, cognationi quoq; valedicat, quò impensius Deo serviat. Elegisse secretum adfirmatur Nolanæ Vrbis, ubi tumultum fugitans ævum exigat. Matrona quoq; Virtuti & studio Ejus proximè accedit, neq; à proposito Viri discrepat. Denique transcriptis in aliorum jura suis prædiis Virum sequitur, & exiguo illic Conjugis contenta cespite solabitur se Religionis & Charitatis Divitiis. Soboles eis nulla, & ideò meritorum posteritas desiderata.* Addantur sequentia, & nihil ex iis adparebit, quod de Voto Castitatis perpetuæ nos facere posset certiores, quod nullo certè modo siluisset Encomiastes ambrosiam stillans, si ei Paulinus cum Uxore suâ fuisset innexus, utpote quod non parùm laudes utriusque ad illius Seculi genium potuisset cumulare. Quin potius, si accurate attendamus, non pauca hinc inde inseruntur, quæ Voto huic omninò videri possunt contraria, ac nequaquam posse cum eo consistere, Lectoris judicio & discretioni reservata.

lib. 6. Epist. 36. ad Sabin.

Conferatur Vita Paulini à Rosswveido edita.

In altero Augustini testimonio videtur quidem singulari laude Votum utriusque Conjugis editum consensu commendari, sed ita tamen, ut certa quædam restrictio benè observanda locum habeat, cùm augustus Doctor ea præter, quæ Bellarminus in rem suam adduxit, in rem nostram hæc addiderit: *Vna sola esse causa posset, quâ te id, quod voviſti, non solùm non hortaremur, verùm etiam prohiberemus implere, si forte tua Conjux hoc tecum suscipere animi seu carnis infirmitate recusaret. Nam & vovenda non sunt talia à conjugatis, nisi ex consensu & voluntate communi; & si præpropere factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quàm persolvenda promissio.* Quæ posteriora verba notatu dignissima, etiamsi ob proximè ibidem sequentia videantur esse proximè antecedentium exegetica, ita tamen concepta sunt, ut videri debeant eorum limitativa, hunc in modum, ut, etiamsi consensus ab utrâque parte ad illud perpetuæ Castitatis Votum adsit, si tamen *præpropere* id fiat, quod utplurimum fieri certum est, per correctionem non laudandæ, sed potius culpandæ *temeritatis*, promissionis persolutio sit indebita; quorsum ea pertinent, quæ paulò ante ex eodem Augustino fuerunt observata, Virginibus voto adstrictis juxta Pauli monitum suadente, *melius eas nubere, quàm uri*: & ex Hieronymo, ad eandem ferè Sententiam monente, *Minus malum esse, si malum est, apertè ei nubere, quæ simplex habeat Votum, quam perpetuò fornicari occultè.* Restat, quod *primo* Bellarminus loco ex Augustino ad commendanda Conjugatorum vota laudavit, ubi quamvis Sanctus Pater observante Bellarmino *Ecdiciam* hortetur ad Voti perseverantiam, nihilo tamen minus eam non omni culpâ vacare existimat, quod Vir Votifragus adulter quoque factus est, sequentibus eam verbis de conjugali erga Virum debito inposterum observando informans: *De ejus reparatione debes vehementissimè cogitare, si verè ad Christum vis pertinere. Induè itaq; humilitatem mentis, & ut te DEus conservet perseverantem, noli Maritum contemnere pereuntem. Funde pro illo pias & adsiduas orationes, sacrificia, lacrymas tanquam vulnerati cordis sanguinem; & scribe ad Eum satisfactionem, petens veniam, quia in Eum peccasti &c. Promitte de cætero in adjutorio Domini, si & illum suæ turpitudinis pœnituerit, & Continentiam, quam deseruit, repetiverit, te illi, sicut decet, in omnibus servituram.* Ubi non extra omnem dubitationis aleam esse videtur positum, per Continentiam hic ab Augustino commemoratam præcisè Continentiam Voto obstrictam intelligi debere, cùm & ea habere locum possit Continentia & castitas Conjugalis, quam per adulteria deseruisse Ecdiciæ maritus in laudata Augustini Epistola legitur, & ad quam Eum revocari per Uxorem voluit Sanctus Doctor; dum, ut Viro promitteret, notanter monuit, se illi, sicut decet, *in omnibus* servituram; in omnibus, inquam, quæ Conjugalis consuetudo requirere poterat, ad quam ante Votum illi erat obligata, ut à principio Epistolæ ad ductum Oraculi Apostolici graviter id Ei in memoriam revocavit, quod & alibi ab Eo factum.

NB.

CA-

CAPVT TRIGESIMVM OCTAVVM,

De

Matrimonii solutione per Votum.

IN hâc Quæstione, dum Bellarminus contra duos errores, quos extremos vocat, mediam, ut sibi videtur, sequens agit, nobis ad ea modò est respiciendum, quæ nostram in specie tangunt Sententiam, quam nominetenus *Chemnitio*, Magdeburgensibus, quin & *Erasmo*, ut & *Espencæo* è Scriptoribus Romano-Catholicis adtribuit, ne videlicet Evangelicis in hâc etiam Controversiâ desit à parte adversariâ consensus, ad Confessionem pertinens Catholicam. Est autem Sententia hæc, quam ipse Bellarminus verbis exprimit sequentibus: *Matrimonium, sive sit ratum & consummatum, sive ratum sit tantum, non posse solvi per Monasticam professionem.* Huic sicut altera opponitur extrema, *quod Matrimonium etiam consummatum dissolvatur per ingressum in religionem*; Ita Ecclesiam, videlicet Tridentino-Romanam, mediâ quasi viâ incedere Bellarminus scribit, statuentem, *Matrimonium non quidem consummatum, sed ratum tamen solvi per Monasticam professionem*, id est, quod expressè in laudato Canone Tridentino additur, *solennem*, Voto simplici ab hoc solutionis jure & potestate excluso. Hanc Sententiam ut contra Evangelicos tueatur Bellarminus, omissis Sacrarum Literarum testimoniis, quæ nulla habuit, ad aliquos Juris Canonici canones provocat, adque Exempla quædam, inter quæ unum ex octavo Confessionum Augustini libro de duobus recitat militibus, *qui lectâ Antonii Vitâ mox Vota relictis etiam Sponsis, quas habebant, susceperint Monastica, Sponsæque etiam, postquam id cognovissent, similiter fecerint.* cap. 6. in fine. At novisse debuit Bellarminus, non Exemplis, sed Legibus, iisque Divinis hic agendum esse. Etiamsi enim circa Leges, quas vocat Ecclesiasticas, à se in favorem Voti solennis Matrimonium ratum dissolventis laudatas monuit, *Evangelicos quidem eas non recipere, attamen nullas in contrarium adferre, rectamque docere rationem, credendum potius esse tot Sanctis Pontificibus, & uni Concilio generali*, Tridentino nimirum, *quàm simplici paucorum hominum inficiationi*; ut non dicam, dissimulasse Bellarminum plures Juris Canonici Textus, eos inprimis, qui non uno in loco Augustini Sententiam exhibent, Matrimonia post Votum rata esse statuentis, quam supra prolixissimè vindicatam exhibui, eademque sit ratio Voti post Matrimonium, quæ Matrimonii post Votum, ac Solennitatem Votorum Augustini Seculo incognitam fuisse, non semel hactenus ab adversariâ parte fuerit agnitum; id præprimis hic attendendum venit, quidquid sit de Lege Ecclesiasticâ, vel potius Pontificia, ipsum fateri Bellarminum, Evangelicos iisdem Sacræ Scripturæ Oraculis contra Matrimonii tantum rati ex Voto solenni solubilitatem militare, quibus ipse contra Matrimonii tantum rati ex Voto solenni solubilitatem militare, quibus ipse contra Matrimonii etiam consummati ex eâdem ratione invaliditatem usus est, ad quæ etsi Bellarminus partim ex communi Theologorum, partim ex communi Canonistarum Sententiâ respondere est conatus, non tamen id cum effectu egit, ut Evangelicis arma hæc aut in totum manibus eripere, aut ad minimum inutilia reddere potuerit, quod Examen utriusque solutionis rigorosum ostendet, alii tamen loco & tempori debitum. Nunc id insuper addo, *Thomam Sanchez* in opere suo satis spisso & crasso, quod de *Matrimonii Sacramento* scripsit, Sententiam statuere probabiliorem, *competere hoc jus professioni neq; ex naturâ rei & subindè nec ex Iure naturali Divino, neq; etiam ex solo Iure Pontificio*, vel ut Bellarminus vocat, Ecclesiastico, *sed ex solo Iure Divino positivo, Christo id privilegium ei concedente.* Et postquam pluribus demonstravit rationibus, non id ei competere ex naturâ rei, adeòque nec ex Jure naturali Divino; ut etiam ostendat, non provenire id ex solo Jure Pontificio, sed ex solo Jure Divino positivo, dicit, *Alexandrum Pontificem hoc nomine tertium in quodam hâc de re Decreto Iuri Canonico inserto fateri, deduci hoc ex Sacri Eloquii interpretatione; & in alio dicere Pontificem, Sanctos ex Revelatione Divinâ, quæ omnem superat Legem, transisse à Matrimonio Rato ad Statum perfectiorem.* lib. II. Disp. 19. Addit de suo Sanchez, *quia, cùm dissolutio Matrimonii rati sit certissima, reduci tamen debeat in causam certam, incertissimum autem sit, posse generali Lege statui dissolutionem Matrimonii rati, reducendam esse eam ad Privilegium Christi, & per hoc omnia consonare; & præterea, quia hujus Consuetudinis initium non inveniatur in Iure Ecclesiastico, sed à principio nascentis Ecclesiæ extet, credendum igitur esse, hoc Christi privilegium per traditionem haberi.* Sed nemo non videt

videt, quàm coacta hæc sint, & quàm omnia nitantur hypothesibus adhuc incertis, de causæ infirmitate sufficiens testimonium præbentibus. Et quia Exemplum ex Augustino laudatum præcisè non ad hanc, sed ad præcedentem Controversiam pertinet, cui jam ex debito satis est factum; iteratò ad illud provocamus Augustini testimonium, Matrimonia post Votum valida adserentis, quod satis supra vindicatum proximè diximus; indè illud tantum ad præsentis Controversiæ decisionem deducentes, quod, si Augustinus Matrimonia post Votum valida certis rationibus statuit, certum esse debeat, Eum neque Matrimonia ante Votum pro invalidis habere ex iisdem rationibus potuisse.

CAPVT TRIGESIMVM NONVM,
De
Eremitis.

DE quorum Instituto non pauca habet Bellarminus, quæ ab aliis Romanæ partis Scriptoribus in dubium vocantur, nobis nunc ex Instituti ratione ad id solùm intentis, quod ad eorum commendationem ex Augustino laudavit, sui temporis Eremitas in libro de *Moribus Ecclesiæ* cum circumstantiis describente. Id, sicut & ea, quæ supra de *M*onachis vel Cœnobitis ex Eodem habuimus, non negant quidem Evangelici scripsisse Augustinum ad Seculi, quo vixit, genium; attamen præter alia id inprimis observandum censent, adeò, qui hodiè Successores eorum videri volunt, & tantum quoad Vitæ genus esse mutatos, ut, si Augustinus eos coràm videret, eorumque actiones intueretur accuratius, nullo planè modo posset agnoscere Regulam à se antehàc, ut ajunt, conscriptam profitentes. Et quidem quod Vitæ Eremiticæ Institutum attinet, quam Bellarminus *Vitæ Religiosæ culmen & fastigium* dicit, & cujus suo tempore studiosos sectatores Augustinus tam insigni Elogio commendavit, illud in specie notari debet, quod citatus suprà *Antiquitatum Monasticarum* Scriptor recens de frigidâ monuit Germaniâ, *in eâ ejusmodi delitias, nimirùm Anachoreticas non nasci*, non parvâ cum Regionis aliàs satis Religiosæ infamiâ. Addo, quod alius inter suos celebris, *Cellotius*, operis Hierarchici Author, post hujus Instituti laudes ex Ecclesiæ Historiâ notanter monuit, *ex hoc Eremitarum ordine unicum fuisse Telesphorum in Romanensi Cathedrâ Pontificem.* Si enim hic ordo culmen & fastigium Vitæ Religiosæ occupat, tantisque Sectatores ejus ab Augustino laudibus commendantur, oportebat omninò, Germaniam aliàs ob varios in eâ Ordines satis religiosam non ita frigere, ut non calorem hunc Anachoreticum admitteret, suosque, quos nutrit, incolas hoc etiam Instituto ad majorem accenderet Pietatem; oportebat quoque, Sedem Romanam, quæ universalis Ecclesiæ culmen & fastigium tenere dicitur, ab eorum pluribus gubernari, quorum ordo inter cæteros omnes ob Religionis fervorem præeminere existimatur. Sed ut in hâc re nimis curiosi simus, Instituti Ratio non permittit, juxta quam satis est, quæ Augustinus de Eremitis sui temporis scripsit, ad minimum inter Germanos hodiè vix locum invenire.

Epist. 134. pag 613.

lib. V. cap. 4.

CAPVT QVADRAGESIMVM,
De
Habitu & Tonsurâ Monachorum.

DE priori quidem, nimirum de Vestitu *M*onachorum non opus est, ut prolixam Bellarmino moveamus controversiam, utut fortè non deessent, quæ de varietate & novitate ut Ordinum, ita Vestium quoque, seculo Augustini ignotâ non adeò inutiliter vel omninò præter rem moneri possent, alii loco & tempori debita. De Tonsurâ, eâque coronali aliquid ad Augustini locum à Bellarmino laudatum observasse erit operæ pretium. Scribit alicubi Sanctus Pater ad quendam Partis Donatisticæ Episcopum, eum ad Schisma tollendum exhortatus: *Per coronam nostram nos adjurant vestri, per coronam vestram vos adjurant nostri.* Non dubitat hic Bellarminus, per coronam hanc non nisi tonsam in capite intelligi posse & debere. Monet præterea *Filesacus*, fuisse hanc olim apud Afros jurisjurandi formulam. Sed præsuppo-

Epist. 147. ad Proculej.

nitur

tur hic, quod adhuc est in quæstione, & quod aliundè luculentius probari debet. Etsi enim obtestandi morem per Coronam negare ob apertissima augusti Doctoris verba non liceat, id tamen nondum est liquidum, coronam in capite tonsam juramento huic formam præbuisse singularem vel specificam, cùm ejus nullum planè in toto Epistolæ contextu adpareat indicium, neque id fingere præter Authoris mentem liceat. Non malè *Salmasius* contra Tonsores Batavos agens ad hunc Augustini & parallelum Hieronymi locum notavit, si verum sit, quod indè adstruunt Doctores Pontificii, fateri etiam eos oportere & necessarium esse ut statuatur, *eo tempore, quo Hieronymus & Augustinus scripsêre, eam tonsuram coronalem solis Episcopis fuisse quasi propriam, quæ non adhiberetur Presbyteris, & multò minus in minores promiscuè admitteretur ordines; cùm ex omnibus locis, quæ ex Patrum Scriptis producuntur, corona hæc de solis usurpata legatur Episcopis. At nunquam ostendi posse, peculiarem tunc Tonsuræ ideam in ordinandis Episcopis fuisse receptam, quæ in ordinatione Presbyterorum & Diaconorum non soleret frequentari. Aliud igitur omninò eam sonare vocem, non enim tonsuram sic tum esse adpellatam, sed honorem & dignitatem Episcopalem sive Apicem Pontificalem. Postquam enim gradus Presbyterorum & Episcoporum in Ecclesiâ ita fuerunt divisi, ut supra Presbyteralem in tantum emineret ac præcelleret Episcopalis, quantum supra Sacerdotes Iudæorum summus eorundem Pontifex caput efferebat; nominibus etiam excellentiam & prærogativam unius gradûs super alterum signantibus distingui eos placuisse. Hinc summum Sacerdotem dictum fuisse Episcopum, summum quoque Pontificem & Antistitem. Hos etiam Papas adpellatos, & cùm à quopiam adpellarentur, audivisse Sanctitatem vestram, vestram itidem Coronam*, pro, *Dignitatem vestram. Et videri hanc Coronæ adpellationem eâ notione sumtam à gentilium Sacerdotibus, vel respectum forsitan fuisse ad coronam summi Pontificis Iudæorum*, quæ omnia ibidem latius ex professo illustrantur. Mirùm verò, quod, dum Bellarminus ad probandam hanc tonsuram coronalem omnia corrasit, quæcunque aliquâ saltem ratione visa sunt inservire, laudare prætermiserit coronam Simeoni CHRISTUM - Infantem brachiis excipienti ab Augustino adscriptam, scribente: *CHRISTVS in Templo præsentabatur, & à Simeone, Sene annoso, probato, coronato agnoscebatur.* Quia enim à non uno Interpretum Papæorum Simeon hic numero Sacerdotum adscribitur, poterat videri Augustinus ei coronam adtribuisse eâ ratione, quâ etiam alia à Veteris Testamenti Sacerdotibus ad Religiosos Novi derivata statuuntur. Sed, quidquid aliis fortè visum, *Thomas de Hurtado* non ita pridem hanc Coronam interpretatus est canitiem & ex eâ calvitiem, capiti Senis annosi ornamentum coronæ instar exhibentem, id quod pluribus non unius Scriptorum testimoniis firmare nititur. Illud nunc insuper addo, laudatum ad caput antecedens *Antiquitatum Monasticarum* Scriptorem, post adductum Augustini ex *Bedâ* de coronâ hâc testimonium, ut ad Secula Augustino priora hoc aliquâ Ratione Institutum referat, mirari, *Tertullianum in libro de Coronâ Militis, ubi omnis generis coronas in medium producit, nullam hujus Coronæ Clericalis fecisse mentionem*; & ne plus debito miretur, dicere, *eo tempore tonsuram Ecclesiasticam nondum dictam fuisse coronam.* At melius dixisset, tonsuram coronalem eo tempore nondum in usu fuisse. Si enim corona talis in capite tonso vel raso Presbyterorum aut Episcoporum tempore Tertulliani visa fuisset, nunquam de eâ monere omisisset, qui tam diligenter & curiosè, imò & scrupulosè, quidquid coronæ formam in rebus Seculi haberet, tractaverit & explicaverit. Qui tot genera ibi coronarum percensuit, an prætermisisset nobilissimam omnium & solis Christianis aut Christianorum Præsulibus convenientem & dignitate præcellentem? Qui in omne genus coronamenta tam acriter & acerbè invehitur, quorum probat nullum, sed omnia damnat; debuit saltem hanc Coronam Christianam, Presbyteralem & Episcopalem è numero improbatarum & damnatarum eximere.

Et sanè fecisset, si talem tunc Coronam Clerici capite suo ex suis crinibus adumbratam circumtulissent.

Et hæc paucis.

Select. lib. II. Tract. II. cap. II. pag. 88. conf. de la Cerda, Adverf. S. cap. 137. num. 5. Epist. ad Colv. de Comâ, p. 202. seqq. conf. D. Dorsch. Anti-Corn. cap. 22. pag. 222. Adde Sarrav. Epist. ad Salmas. p. 105.

Serm. 13. de Temp.

in Resol. de Martyrio, p. 381.

Epist. 59. pag. 263.

vid. Salmas. l. cit. p. 142. seqq.

CAPVT QVADRAGESIMVM PRIMVM, & seqq.

De

Monachorum labore & mendicitate.

CIrca utrumque per Bellarminum feriari nobis liceret. Circa prius quidem, dum de Monachorum labore agens Bellarminus nihil contra Evangelicos in specie habet, sed vel contra *Messalianos*, antiquiores hæreticos, vel contra *Guilielmum de Sancto Amore*, *Iohannem Roidesum* & *Thomam VValdensem*, quibus *Iohannem Calvinum* adnumerat. Circa posterius autem, dum ad libertatem mendicandi pro Monachis vindicandam ex Augustino nihil planè subsidii potuit adferre. Sed ne hanc Quæstionem silentio prætermittamus, ad utrumque, & ex ipso quidem Bellarmino, breviter aliquid notabimus, Lectoris judicio ea committentes. Ad prius, quod laborem Monachorum manualem respicit, quem licitum esse vult Bellarminus, non verò necessarium, dum posterioris Sententiæ Patronos laborem manuum à Monachis requirentes, præter Oracula Pauli, Christianis, ut ex labore manuum vivant, præcipientis, ad Augustini consensum provocare dicit, prolixè Sententiam Ejus, additis quibusdam distinctiunculis, exponere studet, ne Monachos ad laborem manuum necessariò & promiscuè teneri statuatur. Augustini verba ab adversariâ parte laudata hæc sunt: *Quid agant, qui operari corporaliter nolunt, cui rei vacent, scire desidero. Orationibus, inquiunt, & Psalmis, & Lectioni, & Verbo Dei. Sancta planè vita, & in Christi suavitate laudabilis. Sed si ab his avocandi non sumus, nec manducandum est, nec ipsæ escæ quotidiè præparandæ, ut possint adponi & adsumi. Si autem ad ista vocare Servos Dei certis intervallis temporum ipsius infirmitatis humana necessitas cogit, cur non & Apostolicis Præceptis observandis aliquas temporum partes deputamus? citius enim exauditur una obedientis Oratio, quàm decem millia contemptoris.* De opere Monach. cap. 17. Ego nihil ad hanc Augustini Sententiam de me addo, visurus, quid Bellarminus respondeat, ne Monachi necessariò & promiscuè omnes ad laborem manuum teneri videantur, hocque modo obtineat mendicandi licentiam & libertatem contra eos, qui non solùm antehac eam oppugnarunt, sed adhuc constanter oppugnare pergunt. Summa autem Responsionis Bellarminianæ est, *Augustinum in de opere Monachorum Libro solùm illos ad operandum manibus obligare, qui ante, quàm Religiosi fierent, ex labore manuum vivebant, & nunc idem facere possunt sine majoris boni impedimento, & tamen ex otio & pigritiâ nolunt; excipere autem religiosos, qui Ecclesiastica exercent Ministeria, quales sint omnes hoc tempore Mendicantes,* cap. 21. & id quidem verbis sequentibus: *Si Evangelistæ sunt, si Altaris Ministri, si dispensatores Sacramentorum, benè sibi istam non arrogant, sed planè vendicant potestatem, nimirum vivendi ex facultatibus populi.* Præterea, *excipere Eum ab obligatione laborandi omnes illos, qui in Seculo fuerint divites, & Bona sua dederint pauperibus; illis enim Ecclesiam debere victum & vestitum, quandoquidem omnia sua ipsi Ecclesiæ in pauperibus dederint,* cap. 25. ita de iis scribentem: *Si & ipsi aliquid manibus operentur, ut pigris ex Vitâ humiliore & ab hâc exercitatione venientibus auferant excusationem, multò misericordius agunt, quàm cum omnia sua indigentibus diviserunt. Quod quidem, si nolunt, quis audeat cogere?* Addit ex mente Sancti Patris, *solos ergò remanere Religiosos, qui in Seculo ex opificio vivebant, & in religione sibi solis, non populo vacant. Sed nec illos obligare absolutè ad laborem manuum, sed solùm quando, si operentur, non impediantur à majori bono, & si non operentur, pernitiosè otiosi sint. Nam si talis possit perpetuò orare aut legere, & velit id facere, & inveniat, qui eum tali in opere versantem gratis alat, posse id omninò facere.* Et ut in specie ad objectum ex Augustino testimonium pro labore manuum respondeat, dicit, *augustum Doctorem ubi Monachos non excusari debere ab opere manuum per Orationem, Psalmodiam, Lectionem & Verbum Dei scribit, clarissimè simul indicare, se non loqui de Oratione adsiduâ, nec de continuâ & publicâ Psalmodiâ, Lectione & Concione, quæ totum occupant hominem; sed Orationem, Psalmodiâ, Lectione & exhortatione privatâ & rarâ, quæ multum otii relinquant. Reprehendere Eum insuper illos Monachos, qui ex conditione servili ad Monasterium veniunt, ut vitam inopem & laboriosam fugiant, & vacui pascantur ac vestiantur, & insuper ab iis honorentur, à quibus contemni conterique consueverant.* Videt autem Lector attentus, me etiam non monente, quàm impertinenter ad modernum Vitæ Monachalis statum, ne dicam contradictoriè, hæc à Bellarmino pro Augustini Sententiâ sibi adscribendâ dicantur, ut nimirum libertas & licentia mendicandi, remotâ laborandi obligatione & necessitate, ordinibus, qui hoc nomine commendantur, operâ eò facilior vendicetur, de cujus fundamento quoad alteram præscriptæ Quæstionis partem, ex

ex ipso Bellarmino aliquid nunc dicendum venit. Etsi enim hoc labore per Bellarminum supersedere possemus, utpotè, qui, dum ad demonstrandam mendicandi libertatem ex Augustino nihil potuit adferre, comet ipso testatus est, eam temporibus Augustini nondum ita fuisse in usu, sicut hodiè à non unius ordinis Sectatoribus fieri consuevit, non sine multo cæterorum publicæ rei Christianæ membrorum onere ac difficultate gravissimâ; ut tamen, quid de ejus fundamento, abdicatione videlicet Bonorum ac voluntariâ paupertate Voto adstrictâ, de quâ superius etiam suo actum est loco, ipsi Pontifices Romani, sibimet ipsis in hoc puncto contrarii statuerint, Lectori innocenter curioso constet, ex ipso, ut dixi, Bellarmino Quæstionem hanc inter Pontifices controversam, pro conclusione totius de Monachismi Religiosâ Professione tractationis, breviter exhibere placet, judicii libertate Lectori iterùm permissâ, an hæc & talia ad Augustini Seculum aliquâ saltem ratione possint referri. Exhibet eam Bellarminus, ubi de infallibili Pontificis Romani Judicio agens, Eum à diversis erroribus liberare satagit, quibus in Fidei & Morum Decretis erasse à non unis gravissimè accusatur, sequentibus verbis:

Trigesimus quintus Pontifex erroris accusatus est, Nicolaus hoc nomine quartus, qui *cap. Exiit. de Verb. Signif. in Sexto*, definit, Christum verbo & exemplo docuisse perfectum Paupertatem, quæ consistit in abdicatione omnium Rerum, nullo sibi dominio relicto, nec in particulari, nec in communi, ac proindè talem Paupertatem esse sanctam & meritoriam. At hoc falsum esse & hæreticum docet Johannes vigesimus secundus, *in Extrav. tit. eod. de Verb. signif.* Nam in *Extrav. Ad conditorem Canonum*, docet, impossibilem esse talem Paupertatem, quâ quis in rebus usu consumtibilibus abdicat se omni dominio, solo usu retento; *& in Extrav. Cùm inter nonnullos*, declarat, esse hæreticum, dicere, Christum verbo aut exemplo talem docuisse Paupertatem. Et *in extrav. Quia quorundam*, idem docet ac prolixè inculcat. *Addit Bellarminus*, Johannem de Turrecremată conari in omnibus hos Pontifices conciliare, ipsum etiam Johannem niti ostendere, se à Nicolao non dissentire. At profectò, *inquit Bellarminus*, nisi vehementer fallor, in omnibus conciliari nequeunt. *Et ut hoc ostendat, subjungit*, advertendum esse, tres à Johanne & Nicolao Pontificibus tractari Quæstiones, *de quibus sequentia habet: Prima* est, an in rebus usu consumtibilibus possit separari usus à dominio: *Secunda*, an Paupertas, quæ omne dominium à se removet, solo usu relicto, sit sancta & meritoria? *Tertia*, an Christus talem verbo & exemplo docuerit Paupertatem? *Ad singulas suum interponit judicium Bellarminus.* De primâ, inquit, respondet Johannes, non posse separari usum à dominio in ejusmodi rebus; dominari enim est, posse rem destruere. Proindè impossibile est, posse rem utendo destruere, ut panem comedendo, & non esse dominum illius rei. At Nicolaus docet, id fieri posse, & rectè; nam idem apertè postea docuit Clemens V. *in Clement. Exivi de Paradiso, tit. de Verb. signif.* Et ratio est manifesta, quia esse Dominum non est, posse rem destruere quocunque modo, sed posse liberè destruere, quando, ubi, quomodo quis voluerit, quin etiam donare, vendere, commutare &c. Constat autem, *inquit insuper Bellarminus*, omnes veros Religiosos habere usum Panis, quem comedunt, & Vini, quod bibunt; nec tamen posse illa donare, vendere, mutare, projicere &c. *Dices*, ergò erravit Johannes Pontifex. *Respondet Bellarminus*, ita videri, sed non in re Fidei; hanc enim Quæstionem ad Fidem non pertinere, Pontifice ipso Johanne id agnoscente, imò adhuc esse de hâc re varias Doctorum Sententias. *De Secundâ Quæstione scribit Bellarminus.* Nicolaus sentit, illam Paupertatem esse Sanctam & meritoriam. Johannes negat. Et quanquam melius videatur sentire Nicolaus, tamen neque Nicolaus hoc definivit tanquam Fidei articulum; utpotè qui solùm intendit renuntiare dominio earum rerum, quæ donantur Franciscanis, quæ Romani Pontificis esse Nicolaus adseruerat, cui juri renuntiare potuit Johannes. *De tertiâ Quæstione, ait*, quæ omnium gravissima est, & ad Fidem pertinet, *Bellarminus*, non dissentire Johannem & Nicolaum. Nicolaus enim dicit, CHRISTUM aliquando perfectissimam paupertatem illam verbo & exemplo docuisse, aliquando autem Paupertatem minus rigidam exemplo demonstrasse, tanquam communem omnium Patrem & Doctorem. Johannes autem definit, esse hæreticum adserere, Christum nihil unquam his in terris habuisse proprii, nec in speciali, nec in communi; *quæ duo non pugnare videntur Bellarmino, hâc additâ ratione:* Nicolaus enim non negat, Christum aliquando habuisse aliquid proprii saltem in communi; sed negat, Christum

lib. III. de Pont. Rom. cap. 14.

„ semper talem egisse vitam. Johannes quoque non negat, Christum aliquando nihil „ habuisse proprii, nec in speciali, nec in communi; sed negat, Christum semper *talem* *egisse vitam*. Hæc omnia & adhuc plura ibidem Bellarminus, partim ne Nicolaus in re Fidei aliquid erronei decrevisse, partim ne eidem Johannes videatur contrarius; quod utrumque sicut omninò negare non potuit Bellarminus, ita dum ad ductum laudati Cardinalis de *Turrecrematâ* contrarias hasce Pontificum & sibi invicem oppositas Definitiones Juri Canonico insertas inter se studuit conciliare, fecit quidem, quod fidelem & industrium Romanæ Sedis & jactatæ Infallibilitatis Papæ Defensorem decere existimavit, sed non eo per omnia successu, ut nihil contradictionis remanserit, officioque satis ex asse possit videri fecisse, quod sine multo labore Lector judicio qualicunque præditus, rem cum re, causam cum causâ, Sententiam cum Sententiâ conferens deprehendet, atque Bellarminum non adeò feliciter Mediatoris vel Conciliatoris partes in hâc Controversiâ, duos Pontifices sibimet invicem adversarios concernente, sicut in aliis pluribus suscepisse observabit. Nunc ante, quàm Monasterio, quod duce Bellarmino sumus ingressi, eodem duce post non planè nulla labyrinthorum fastidia egrediamur, adpendicis & Corollarii loco unum adhuc ex Augustino de Statu Monachismi testimonium adponere juvat, ac Perfectionis Monachalis jactatoribus objicere, quod *Gratianus* Juri Canonico voluit insertum: *Etiam atq; etiam* cogitanti, quid sit utile Salu-

vid. D. Calixt. resp. c. Mogunt. part. alt. num. 28. seqq.

16. quæst. 1. c. Legi.

„ ti eorum, quibus in Christo nutriendis servimus, nihil aliud mihi potuit occurrere, „ nisi, non esse istam viam dandam servis Dei, ut se facilius putent eligi ad aliquid me„ lius, si facti fuerint deteriores; & ipsis enim facilius lapsus, & ordini Clericorum in„ dignissima fit injuria, si desertores Monasteriorum ad militiam Clericatus eligantur, „ cùm ex eis, qui in Monasterio permanent, non tamen nisi probatiores atque melio„ res in Clerum adsumere soleamus, nisi fortè, sicut vulgares dicunt, malus choraula est „ bonus symphoniacus, ita iidem ipsi vulgares de nobis jocabuntur, dicentes, malus „ Monachus est bonus Clericus. Nimis dolendum est, si ad tam ruinosam superbiam „ Monachos surrigamus, & tam gravi contumeliâ dignos putemus Clericos in quo„ rum numero sumus, cùm aliquando bonus etiam Monachus vix bonum faciat Cle„ ricum, si adsit ei sufficiens Continentia, & tamen desit Instructio necessaria, aut per„ sonæ *regularis integritas*. In quo Augustini testimonio cæteris omnibus prætermis„ sis illud inprimis considerationi videtur dignum, quâ ratione cum jactatâ perfectio„ ne Monachali possit consistere, ut bonus etiam aliquando Monachus vix bonum fa„ ciat Clericum?

vid. Cellot. de Hier. p. 323. Launoj. Adsert. Inquis. in Privil. S. Medardi, pag. 510.

LIBRI TERTII
De
LAICIS,
CAPVT DECIMVM SEPTIMVM, & seqq.
De
Magistratûs Politici Curâ circa Religionem.

PRætermissis in tertio hoc de Ecclesiæ Membris libro omnibus Controversiis antecedentibus, quas Bellarminus prolixè satis, contra antiquiores pariter & Recentiores Anabaptistas, de Magistratûs Politici Divinâ Authoritate, in impiis etiam atque infidelibus, ejusdemque potestate Legislatoriâ & Bellicâ tractavit, utpotè in quibus sibi non contrarios habet Evangelicos, Anabaptistarum & his similium errores ex Scriptura Sacra & Antiquitate orthodoxa constanter damnantes & refutantes; ad eam sine omni ambage nos vertimus Quæstionem, quæ de cura Magistratûs Politici circa Religionem agit, & quidem tam in genere, quàm in specie; quamvis quæ in genere circa hanc Controversiam ex Augustini authoritate veniunt notanda, jam supra suum habuerint locum, ubi de Regimine Secularium in Ecclesia actum fuit, quibus amplioris illustrationis causa id videtur adhuc posse & debere addi, quod laudatus paulò ante *Gratianus* ex Augustino Juri Canonico inseruit, ad rem præsentem omninò pertinens:

Tem-